

365 DIENAS
SVARBUS KIEKVIENAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ
2016 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

2017-03-14 Nr. LS-52
Vilnius

TURINYS

- 4** Seimo kontrolierių įžanginis žodis
- 6** Skundų statistiniai duomenys
- 24** 2016 metais baigtų tirti skundų tematikos apibendrinimas
- 26** Seimo kontrolierių siūlymai dėl teisės aktų tobulinimo
- 44** Pareiškėjų skunduose keliamų svarbiausių problemų analizė
- 53** Seimo kontrolierių veikla vykdant informacijos apie žmogaus teisių sklaidą, nacionalinę kankinimų prevenciją ir bendradarbiavimą
- 63** Nacionalinės kankinimų prevencijos vykdymo Lietuvoje ataskaita

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta, kad žmogaus teisės yra demokratinės valstybės pagrindas, todėl turėtume nepamiršti pagrindinių žmogaus teisių bruožų – visuotinio, universalumo, nedalumo, kurie itin svarbūs kalbant apie žmogaus teisių apsaugą šalyje. Konstitucijoje įtvirtinti ne tik pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms principai, tačiau numatytas institucijų, ginančių žmogaus teises, tinklas. Viena šių institucijų – Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga, jau 21-erius metus ginanti žmogaus teises ir laisves, nagrinėjant skundus dėl valstybės ir savivaldybių pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo, o nuo 2014 metų atliekant žmogaus teisių stebėseną laisvės suvaržymo vietose. Demokratijos efektyvumas yra glaudžiai susijęs su piliečių pasitikėjimu valstybės institucijomis,

Seimo kontrolierius **Raimondas Šukys** tiria skundus dėl savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje

Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas **Augustinas Normantas** tiria skundus dėl valstybės institucijų ir įstaigų pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje

todėl Seimo kontrolierių vaidmuo – prižiūrėti, kaip valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnai atlieka savo pareigas ir laikosi teisės aktų, didelį dėmesį skiriant asmenų teisių apsaugai ir jų gynimui.

Seimo kontrolieriai 2016 metais nagrinėjo skundus, kurie apėmė įvairias visuomenės gyvenimo sritis, tarp kurių Neįgaliųjų konvencijos įgyvendinimo problemos, sveikatos apsauga, valstybės garantuojama teisinė pagalba, socialinė parama, daugiabučių namų bendrijų ir administratorių veiklos priežiūra, daugiabučių namų renovavimas bei kitos. Nagrinėjant skundus labiausiai akcentuojama teisingumo bei teisės viršenybės principų svarba ir siekis, kad visi

pareigūnai laikytusi teisės aktų. Seimo kontrolierių pareiga – dalyvauti kuriant tokią teisinę sistemą ir teisinę kultūrą, kurioje asmuo galėtų realizuoti Konstitucijos nustatytas teises ir laisves. Todėl Seimo kontrolieriai 2016 metais ypatingą dėmesį skyrė ne tik efektyviems skundų tyrimams, bet ir teisinės valstybės principų bei tinkamo administravimo, pagarbos žmogaus teisėms skatinimui.

Vykdydami nacionalinės kankinimų prevencijos funkciją, Seimo kontrolieriai ypatingą dėmesį skyrė pažeidžiamų visuomenės grupių teisių gynybai. Lankydami globos įstaigose, Seimo kontrolieriai atkreipė dėmesį į suaugusių užimtumo stoką globos įstaigose, teisės į privatumą pažeidimus bei saugumo užtikrinimo problemas. Psichikos negalios problemų sprendimas tapo vienu svarbiausių prioritetų minint Neįgaliųjų konvencijos bei Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvaus protokolo dešimtmetį. Todėl 2016 metais Seimo kontrolierių iniciatyva Tarptautinis ombudsmenų institutas Lietuvoje organizavo tarptautinius mokymus Europos ombudsmenų institucijų darbuotojams, siekiant tobulinti žmogaus teisių stebėsenos psichiatrijos įstaigose įgūdžius.

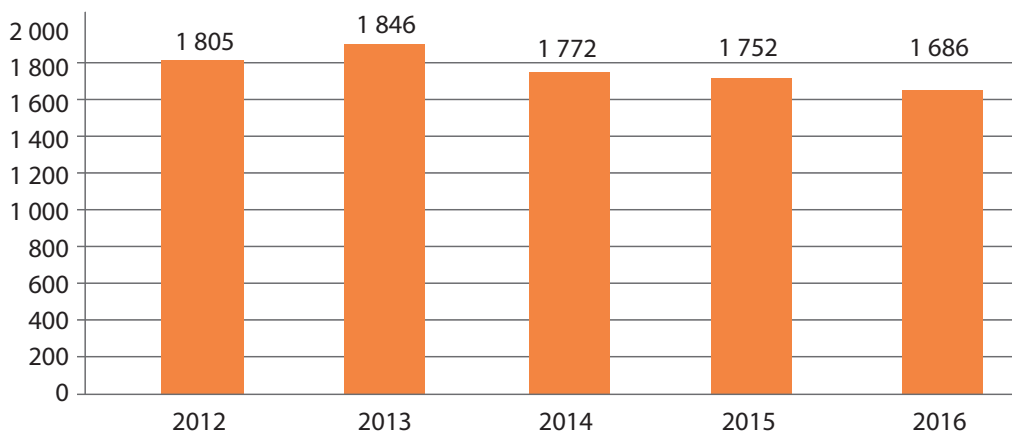
Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos rekomendacijose pareikštas raginimas Lietuvos Respublikai įsteigti nacionalinę žmogaus teisių instituciją bei Lietuvos Respublikos Seimo skatinimas siekti nacionalinės žmogaus teisių institucijos statuso Lietuvoje paskatino Seimo kontrolierių įstaigą 2016 metais kreiptis į Jungtines Tautas dėl nacionalinės žmogaus teisių institucijos, atitinkančios Paryžiaus principus, akreditavimo.

Svarbus Seimo kontrolierių tarptautinis bendradarbiavimas su kitų valstybių ombudsmenais, nes tokiu būdu siekiama keistis patirtimi sprendžiant įvairias žmogaus teisių problemas, formuojant bendrą žmogaus teisių sampratą ombudsmenų veikloje. Šiuo metu ir nebūdama oficialiai pripažinta nacionaline žmogaus teisių institucija, Seimo kontrolierių įstaiga yra aktyvi Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų bei Europos ombudsmenų institucijų tinklo narė, visuomet pasisakanti už didesnę dėmesį žmogaus teisėms ir laisvėms šalyje. 2016 m. lapkričio mėnesį dalyvaudami Lietuvos visuotinės periodinės ataskaitos svarstyme Jungtinėse Tautose, Seimo kontrolierių įstaigos atstovai paragino Lietuvą didesnę dėmesį skirti žmogaus teisių klausimams. Seimo kontrolieriai visuomet ypatingą dėmesį skyrė žmogaus teisių sklaidai, todėl galime didžiuotis vis didėjančiu Seimo kontrolierių įstaigos žinomumu. Pastaruosius keletą metų Seimo kontrolierių įstaigoje vyko daug įvairiems žmogaus teisių aspektams aptarti skirtų renginių, kurių tikslas – didinti visuomenės supratimą žmogaus teisių temomis, skatinti pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms bei formuoti žmogaus teisių diskursą šalyje, taip prisidedant prie žmogaus teisių politikos formavimo.

Tikime, kad 2016 metų Seimo kontrolierių veikla žmogaus teisių srityje prisidėjo prie platesnio visuomenės suvokimo apie žmogaus teises. Visuomenės nuomonės apklausos duomenimis, žmonės vis labiau pasitiki Seimo kontrolieriais, todėl viliamės, kad Seimo kontrolierių veikla, sprendžiant žmogaus teisių problemas ir didinant visuomenės supratimą apie žmogaus teises, paskatins ir kitas institucijas siekti didesnės pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms.

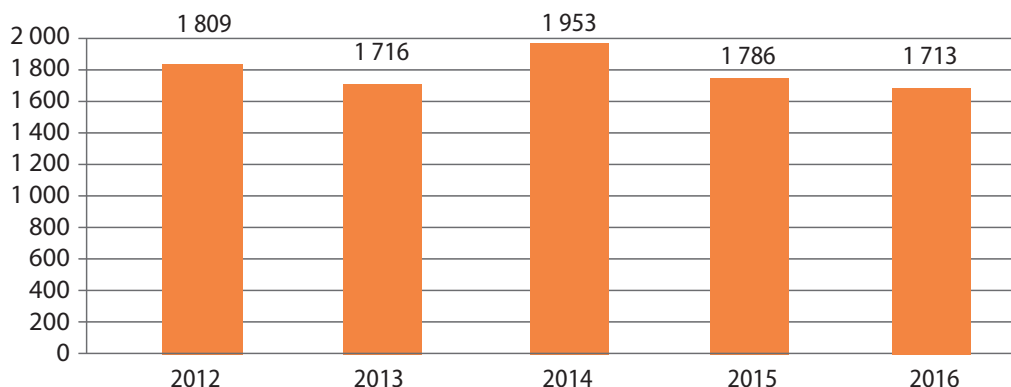
SKUNDŲ STATISTINIAI DUOMENYS

2016 metais Seimo kontrolierių įstaigoje iš viso gauta 2 520 fizinių ir juridinių asmenų pareiškimų, iš kurių 1 686 tapo naujais skundais. Bendras gautų skundų skaičiaus vidurkis per 2012–2016 metus išlieka itin aukštas – 1 772 skundai (1 pav.).

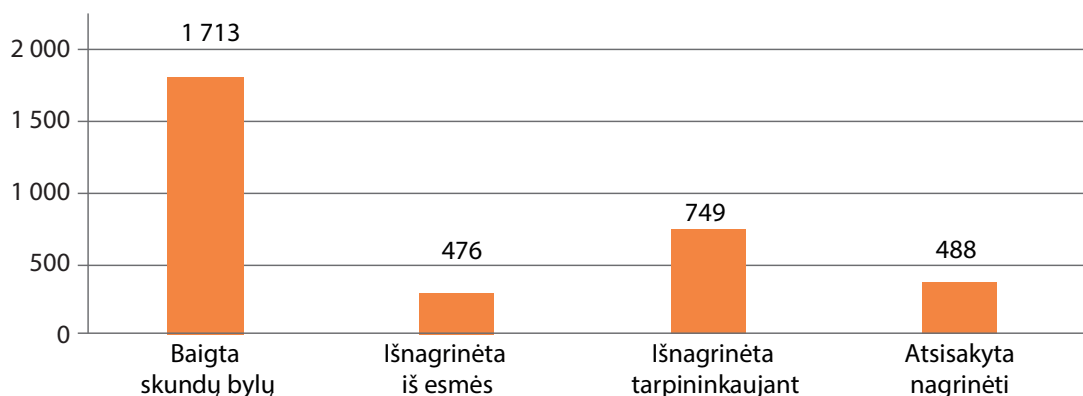
1 pav. 2012–2015 metais gautų skundų skaičius

Gauta skundų / Užvesta skundų bylų	1 686
Baigta skundų bylų:	1 713
iš esmės išnagrinėta	476
tarpininkauta	749
atsisakyta nagrinėti	488
Išnagrinėta problemų ir priimta sprendimų (iš esmės išnagrinėtose bylose):	733
skundą pripažinti pagrįstu	313
skundą atmesti	215
tyrimą nutraukti	205
Seimo kontrolierių iniciatyva atlikta tyrimų	6
Išnagrinėta problemų ir priimta sprendimų	8
pažeidimo faktas patvirtintas	4
pažeidimo faktas nepatvirtintas	0
tyrimas nutrauktas	4
Pateikta Seimo kontrolierių rekomendacijų	2 538
Atsakyta į piliečių prašymus	99
Seimo narių perduoti skundai	104

2 pav. Išnagrinėtų skundų bylų skaičiaus dinamika 2012–2016 metais

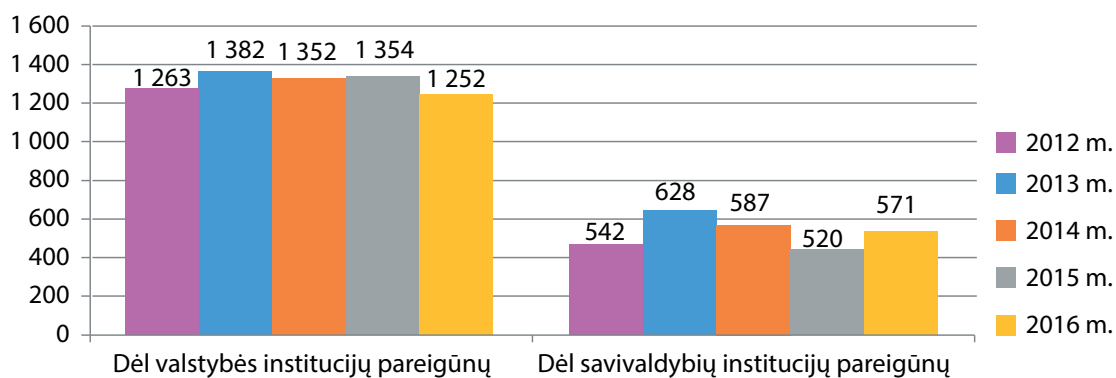
Skundo byla baigiama išnagrinėjus skundą iš esmės, skundą išnagrinėjus tarpininkaujant ir atsisakius nagrinėti skundą. 2016 metais Seimo kontrolieriai išnagrinėjo iš esmės 476, išnagrinėjo tarpininkaujant 749, o atsisakė nagrinėti – 488 skundus (3 pav.).

3 pav. 2016 m. baigtos skundų bylos

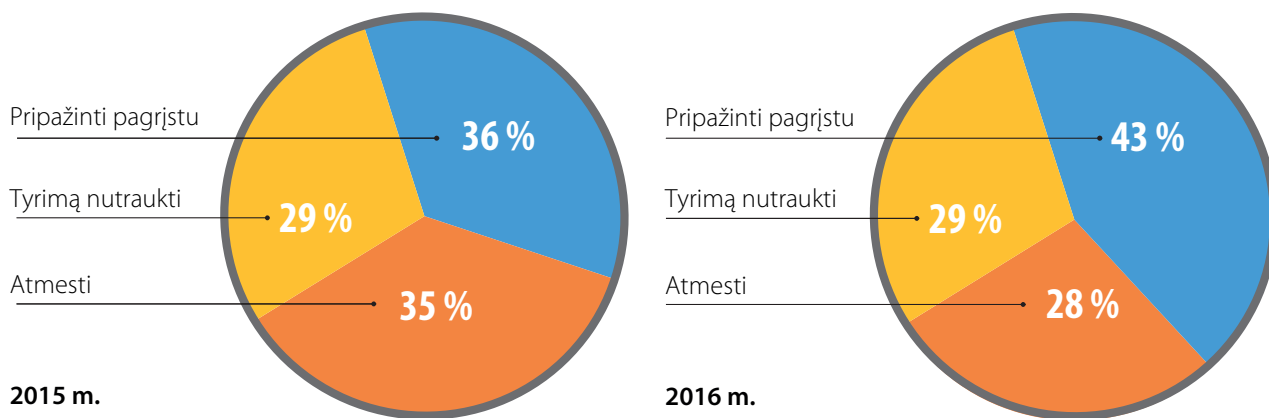
Su valstybės institucijų pareigūnų veikla buvo susiję 1 252 skundai, o su savivaldos institucijų – 571 skundas (137 iš jų pateikta ir dėl valstybės, ir dėl savivaldybių pareigūnų veiklos).

2016 metais, lyginant su 2015 metais, buvo pradėta 102 skundų bylomis mažiau – dėl valstybės institucijų pareigūnų veiksmų ir 51-a skundo byla daugiau – dėl savivaldybių institucijų pareigūnų veiksmų (4 pav.).

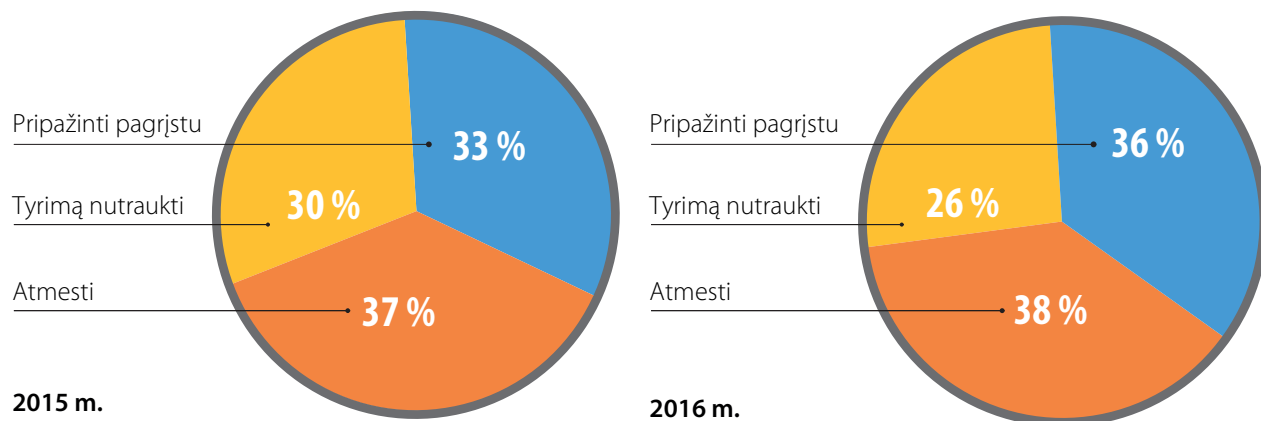
4 pav. Skundų, susijusių su valstybės ir savivaldybės institucijų pareigūnų veikla, 2012–2016 metų statistika

Išnagrinėję skundą iš esmės Seimo kontrolieriai, vadovaudamiesi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsniu, priima vieną iš šių trijų sprendimų: skundą (jo dalį) pripažinti pagrįstu, skundą (jo dalį) atmesti (pripažinti nepagrįstu), skundo (jo dalies) tyrimą nutraukti (5 pav.).

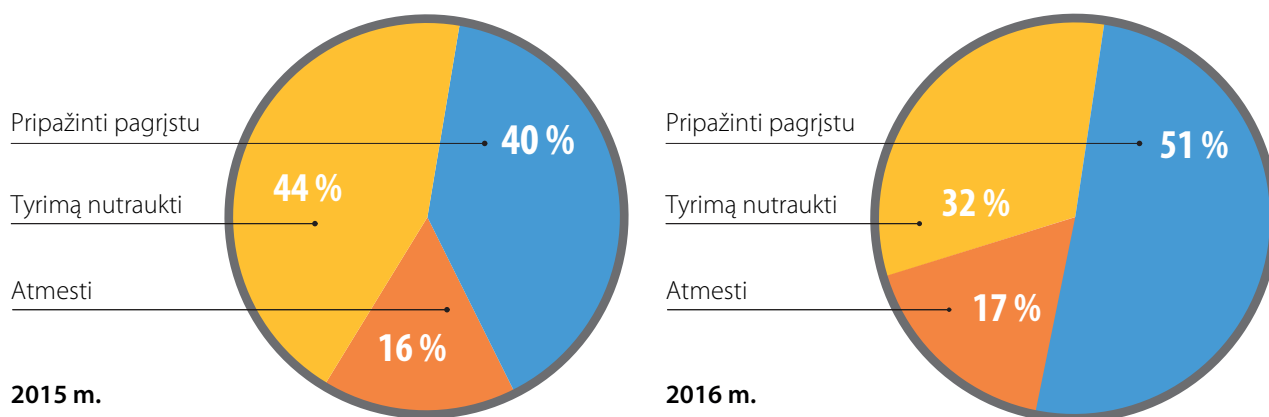
5 pav. Priimtų visų sprendimų pasiskirstymas; 2015–2016 metų duomenų palyginimas

Vadovaudamiesi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsniu, Seimo kontrolieriai 43 proc. visų skundų pripažino pagrįstais, 28 proc. skundų – atmetė, o 29 proc. skundų tyrimą nutraukė. Skundo tyrimas nutraukiamas ir tais atvejais, kai tarpininkaujant Seimo kontrolieriui skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia. Lyginant su 2015 metais, Seimo kontrolierių įstaigoje pagrįstais pripažintų skundų skaičius 2016 metais išaugo 7 procentais (5 pav.).

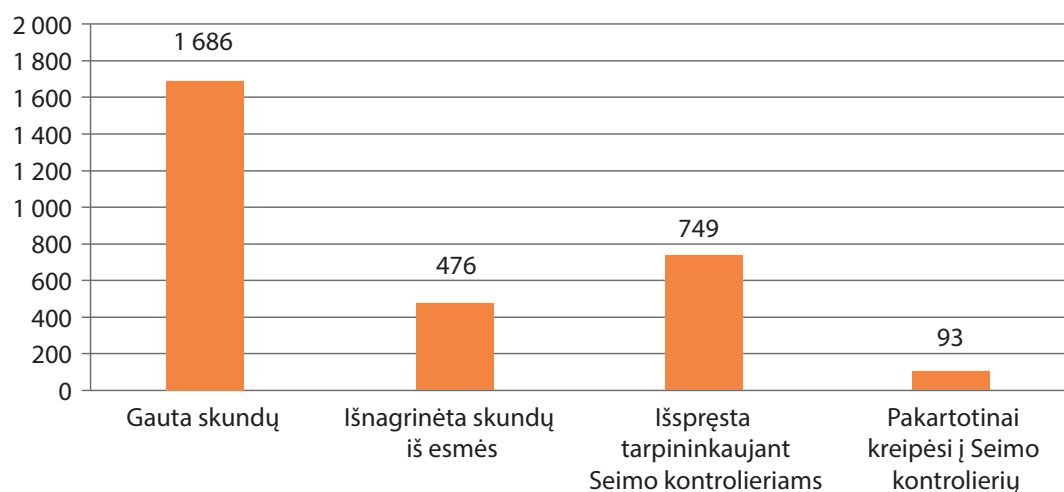
6 pav. Priimtų sprendimų dėl valstybės institucijų ir įstaigų pasiskirstymas; 2015–2016 metų duomenų palyginimas

Nagrinėjant skundus dėl valstybės institucijų ir įstaigų, jų pareigūnų veiklos, 36 proc. skundų pripažinti pagrįstais, 38 proc. jų atmesti, 26 proc. – tyrimas nutrauktas. Lyginant su 2015 metais, pagrįstais pripažinta 33 proc. skundų dėl valstybės institucijų, atmesta 37 proc. tokių skundų (6 pav.).

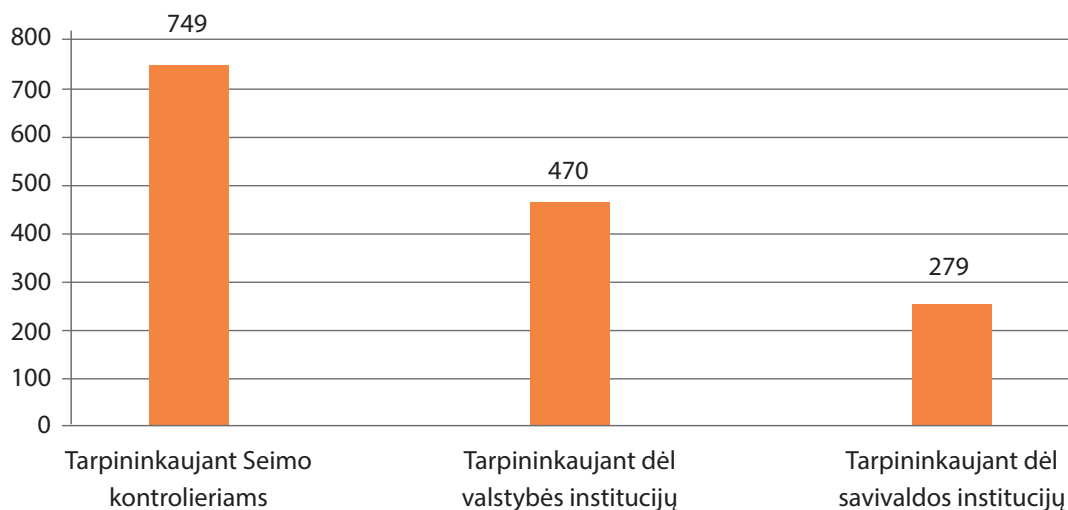
7 pav. Priimtų sprendimų dėl savivaldos institucijų ir įstaigų pasiskirstymas; 2015–2016 metų duomenų palyginimas

Net 51 proc. skundų dėl savivaldos institucijų ir įstaigų, jų pareigūnų veiklos pripažinti pagrįstais, 17 proc. jų atmesti, o 32 proc. – tyrimas buvo nutrauktas. Lyginant su 2015 metais, pagrįstais pripažinta 40 proc., atmesta 16 proc. skundų dėl savivaldos institucijų ir įstaigų, o 44 proc. tyrimas buvo nutrauktas (7 pav.).

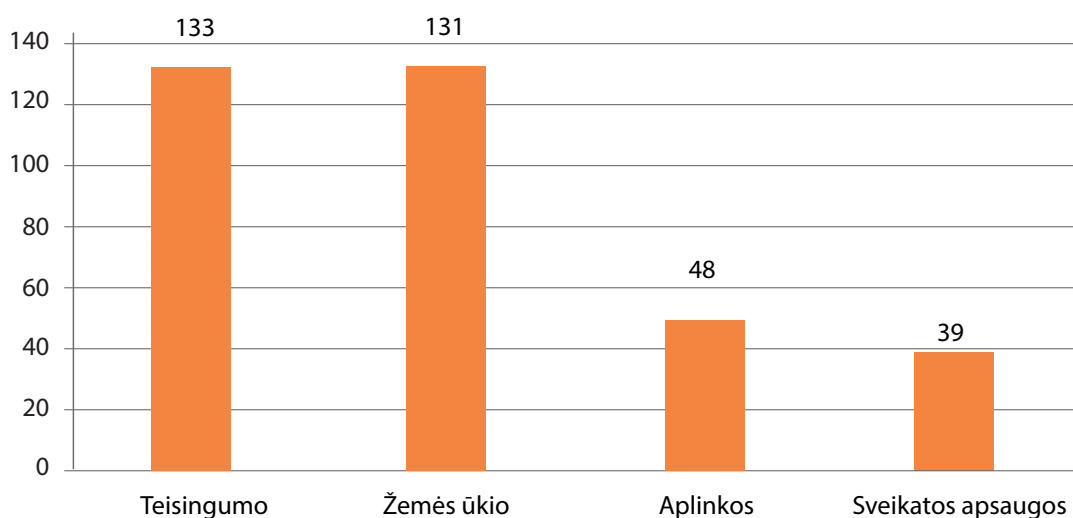
8 pav. Išnagrinėtų skundų statistika

Tarpininkaujama tais atvejais, kai yra atsisakymo nagrinėti skundą pagrindai, numatyti Seimo kontrolierių įstatymo 17 str. 1 dalies 6, ir kai kada, 3 punktuose numatytais atvejais. Tarpininkaudami tarp visuomenės ir valdžios institucijų, Seimo kontrolieriai nagrinėjo 749 skundus. Daugeliu atvejų valdžios institucijos išsprendė skunduose įvardytas problemas. Iš visų (749) tarpininkavimo dėl skunde nurodytos problemos sprendimo atvejų į Seimo kontrolierių įstaigą asmenys pakartotinai kreipėsi tik 93 kartus, t. y. 12,5 proc. atvejų (8 pav.).

9 pav. Skundų dėl valstybės ir savivaldos institucijų veiklos nagrinėjimas tarpininkaujant

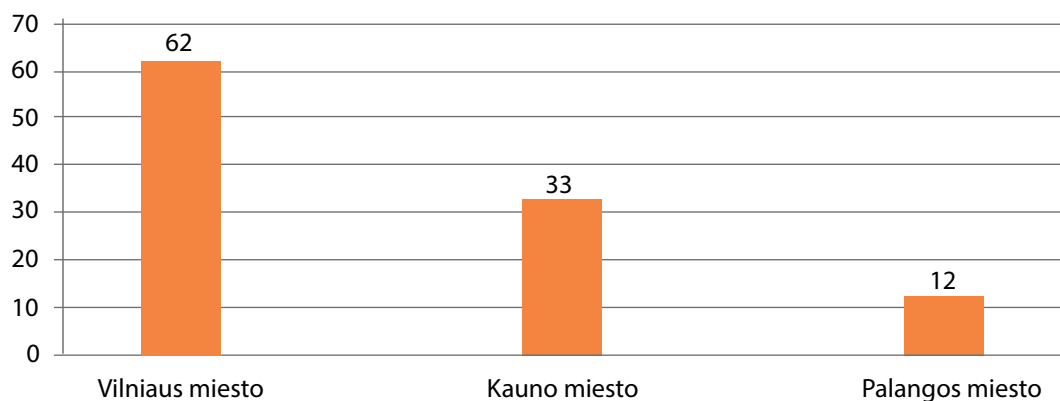
Sprendami skunduose įvardytas problemas, Seimo kontrolieriai į valstybės įstaigas tarpininkaudami kreipėsi 470, į savivaldybės įstaigas – 279 kartus (9 pav.).

10 pav. Daugiausia tarpininkauta dėl šių valstybės ir joms pavaldžių institucijų

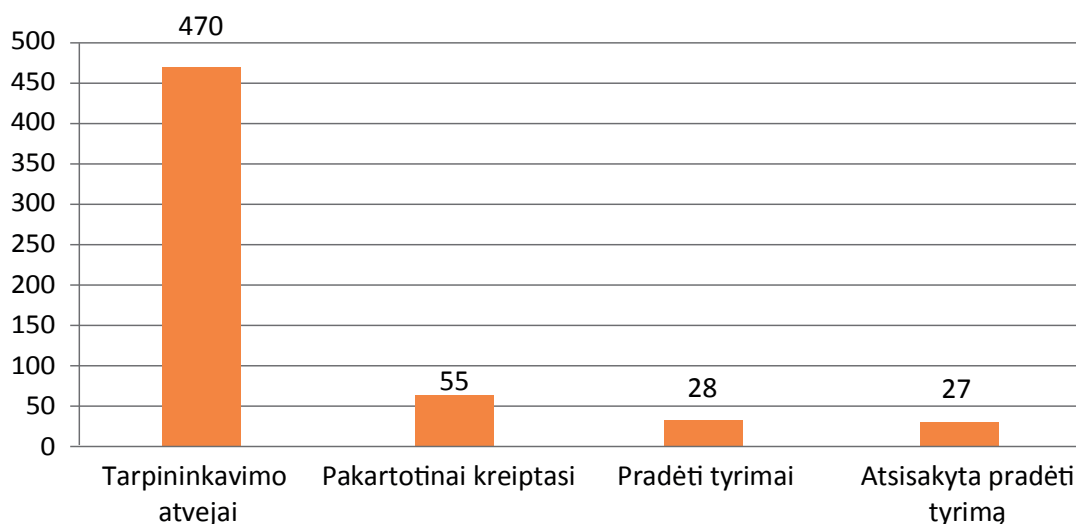
Daugiausia Seimo kontrolierius tarpininkavo sprendžiant Teisingumo (133), Žemės ūkio (131), Aplinkos (48), Sveikatos apsaugos (39) ministerijose ir jų valdymo sričiai priskirtose institucijose pareiškėjams kylančias problemas (10 pav.).

Iš Teisingumo ministerijai pavaldžių institucijų išsiskiria Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įkalinimo įstaigos (tarpininkauta 118 kartų), iš Žemės ūkio ministerijai pavaldžių institucijų pažymėtina Nacionalinė žemės tarnyba su teritoriniais skyriais (tarpininkauta 114 kartų), iš Aplinkos ministerijai pavaldžių institucijų pažymėtina Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija su skyriais (tarpininkauta 26 kartus), o iš Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžių institucijų daugiausia tarpininkavimo raštų skirta Valstybinei ligonių kasai (28).

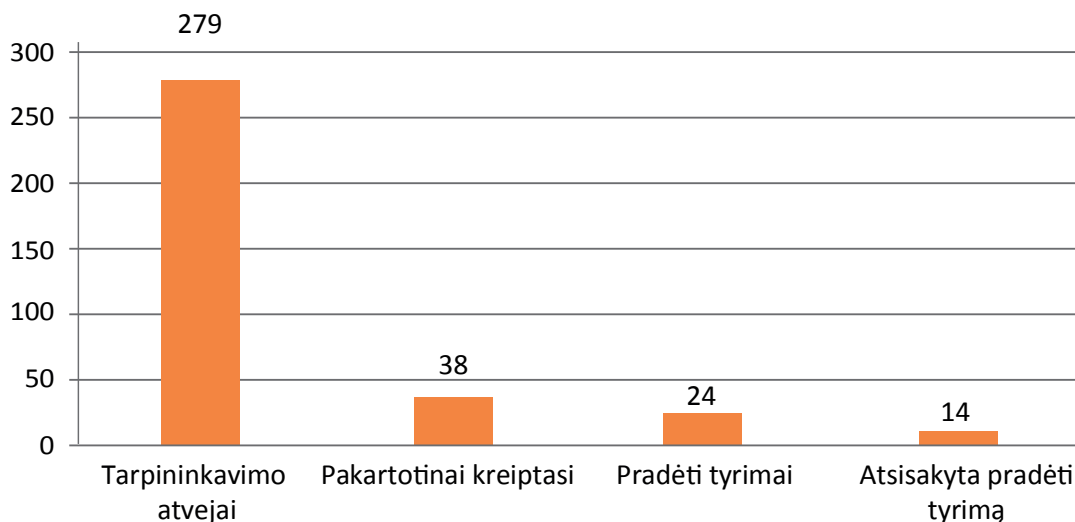
11 pav. Daugiausia tarpininkauta dėl šių savivaldybių ir joms pavaldžių institucijų

2016 metais Seimo kontrolieriai daugiausia tarpininkavo dėl Vilniaus miesto (62), Kauno miesto (33) ir Palangos miesto (12) savivaldybių ir joms pavaldžių institucijų (11 pav.).

12 pav. Pakartotinio kreipimosi dėl valstybės institucijų atvejai

Iš 470 tarpininkavimo atvejų dėl valstybės įstaigų – 55 atvejais pareiškėjai kreipėsi pakartotinai; gavus pakartotinius kreipimusis atlikta / pradėta 28 tyrimai ir 27 kreipimusis atsisakyta nagrinėti (12 pav.).

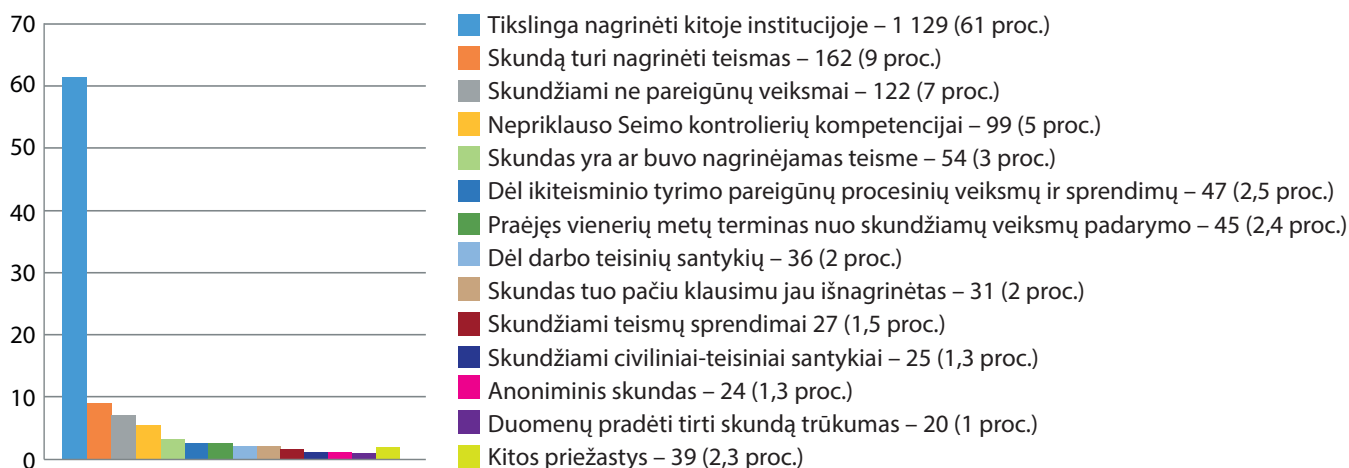
13 pav. Pakartotiniai tarpininkavimo dėl savivaldybės institucijų atvejai

Atsižvelgus į gautus skundus dėl savivaldos įstaigų, buvo parengti 279 tarpininkavimo raštai; 38 kartus pareiškėjai kreipėsi pakartotinai; po tokių kreipimųsi atlikti /pradėti 24 tyrimai ir 14 atvejų skundus nagrinėti atsisakyta (13 pav.).

Priežastys, dėl kurių atsisakyta nagrinėti skundus

Aptariant atsisakymo nagrinėti skundus priežastis, svarbu paminėti, kad daugiausia skundų (61 proc.) atsisakyta nagrinėti, nes, Seimo kontrolieriaus sprendimu, juos tikslinga pirmiausia nagrinėti kitose institucijose. Taigi, šiais atvejais Seimo kontrolierius tarpininkavimo raštu kreipėsi į atitinkamą instituciją, prašydamas jos nedelsiant išnagrinėti skunde įvardytas aplinkybes bei pateikti atsakymą pareiškėjui ir Seimo kontrolieriui. Daugeliu atvejų, po tokio Seimo kontrolieriaus įsikišimo, skunduose keliama klausimai yra išsprendžiami gera valia. Tai leidžia efektyviau ir greičiau ginti pažeistas asmenų teises, skiriant didesnę dėmesį sisteminiams, didesnei visuomenės daliai aktualioms, žmogaus teisių problemoms. Žinoma, kai kuriais atvejais šis metodas nepadeda, tenka atlikti detalų skundo tyrimą.

Visos atsisakymo nagrinėti skundus priežastys – 14 pav.

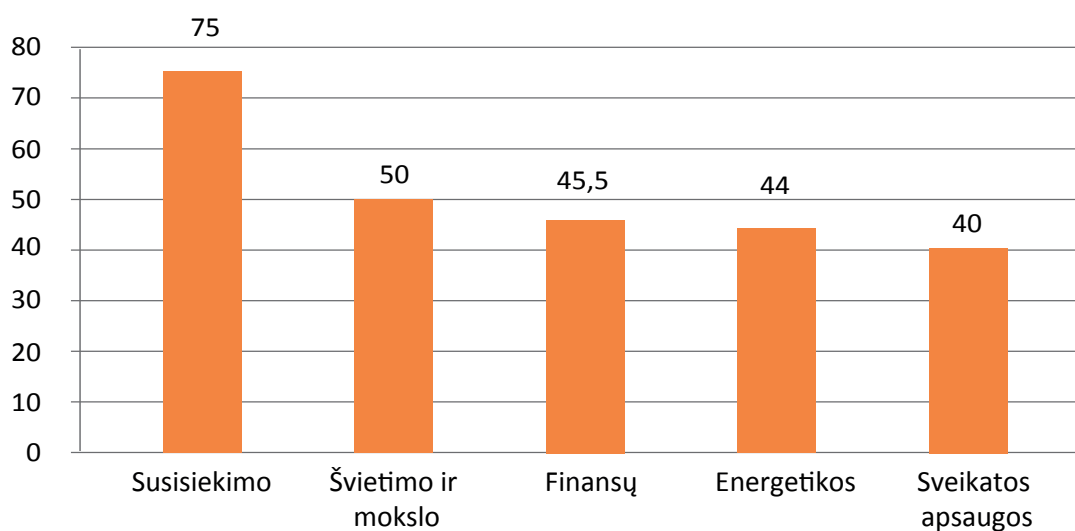

14 pav. Pagrindinės atsisakymo nagrinėti skundus priežastys (nurodyta procentais)

**2016 metais gautų ir ištirtų skundų statistika pagal ministerijas
ir jų valdymo sričiai priskirtas institucijas**

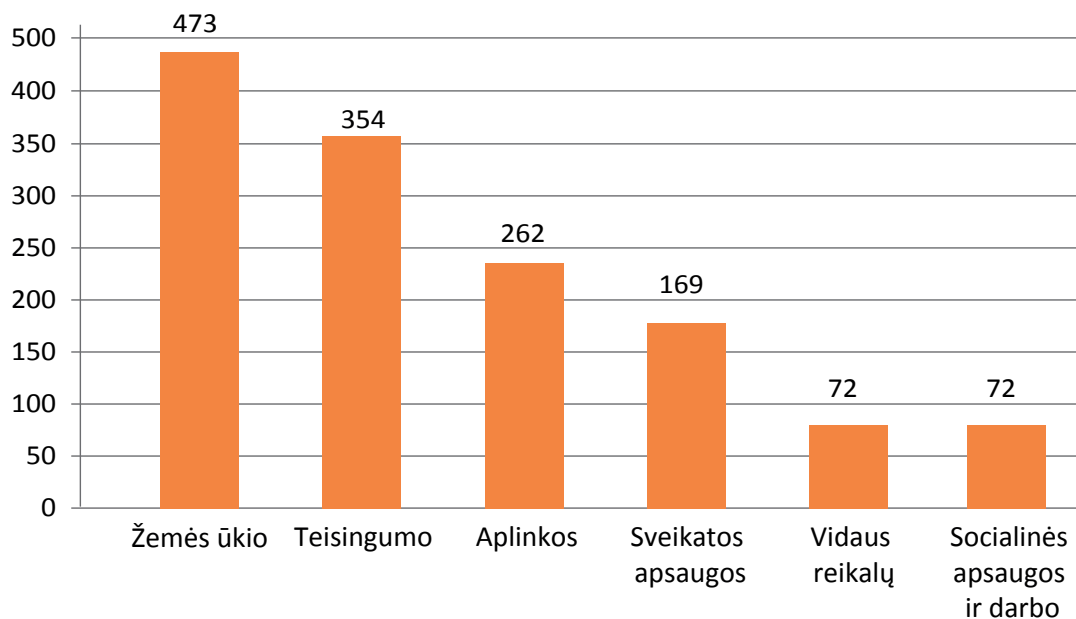
Ministerija ir jos valdymo sričiai priskirtos įstaigos ir institucijos	Gauta skundų	Atsisakyta nagrinėti	Tarpinė kauta	Išnagrinėta skundų iš esmės	Priimta sprendimų	Pagrįsti skundai	Atmesti skundai	Tyrimas nutrauktas	Pateikta rekomendacijų
Aplinkos	124	36	48	37	40	12	15	13	262
Energetikos	16	4	3	9	9	4	4	1	21
Finansų	19	2	5	11	11	5	1	5	30
Krašto apsaugos	5	4		1	1			1	
Kultūros	8	2	6						14
Socialinės apsaugos ir darbo	58	23	25	11	12	2	4	6	72
Susisiekimo	16	5	5	7	8	6	1	1	28
Sveikatos apsaugos	73	23	39	14	15	6	4	5	169
Švietimo ir mokslo	16	3	8	3	4	2		2	15
Teisingumo	385	130	133	124	164	60	78	26	354
Ūkio	10	4	3	3	3	1	1	1	6
Užsienio reikalų									
Vidaus reikalų	137	72	34	32	51	16	28	7	72
Žemės ūkio	228	52	131	53	66	26	14	26	473

Daugiausia skundų Seimo kontrolieriai sulaukė dėl Teisingumo (385), Žemės ūkio (228), Vidaus reikalų (137) bei Aplinkos (124) ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų.

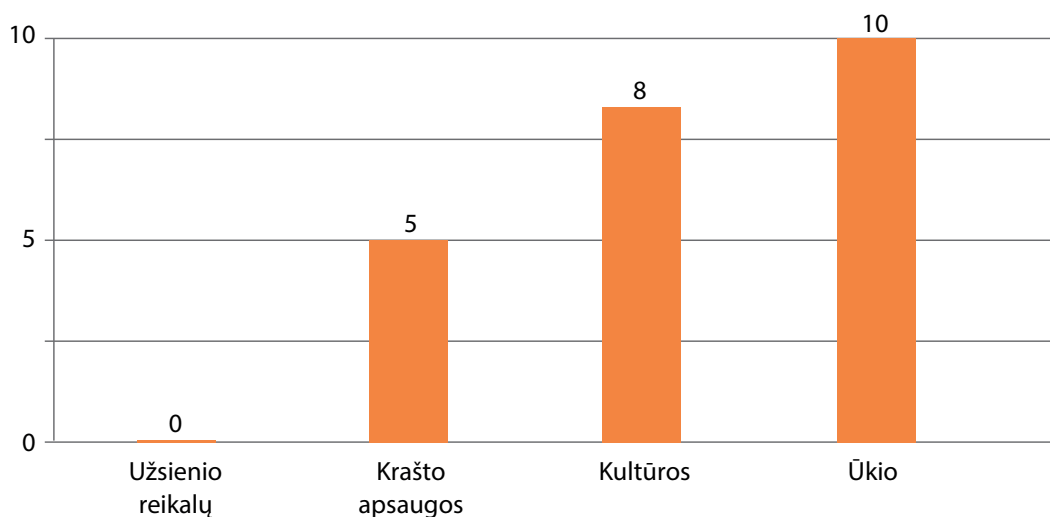
15 pav. Ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų, dėl kurių išnagrinėtų skundų daugiausia buvo pripažinta pagrįstais, penketukas (procentais)

Tačiau didžiausias pagrįstų skundų skaičius – dėl Susisiekimo ministerijos ir jos valdymo sričiai priskirtų institucijų (75 proc.), dėl Švietimo ir mokslo ir jos valdymo sričiai priskirtų institucijų (50 proc.), dėl Finansų (45,5 proc.), Energetikos (44 proc.) bei Sveikatos apsaugos (40 proc.) ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų (15 pav.).

16 pav. Ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų, dėl kurių pateikta daugiausia rekomendacijų, šešetukas

Seimo kontrolieriai daugiausia rekomendacijų pateikė dėl Žemės ūkio (473), Teisingumo (354), Aplinkos (262), Sveikatos apsaugos (169), Vidaus reikalų (72) ir Socialinės apsaugos ir darbo (72) ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų (16 pav.).

17 pav. Ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų, dėl kurių gauta mažiausiai skundų, ketvertukas

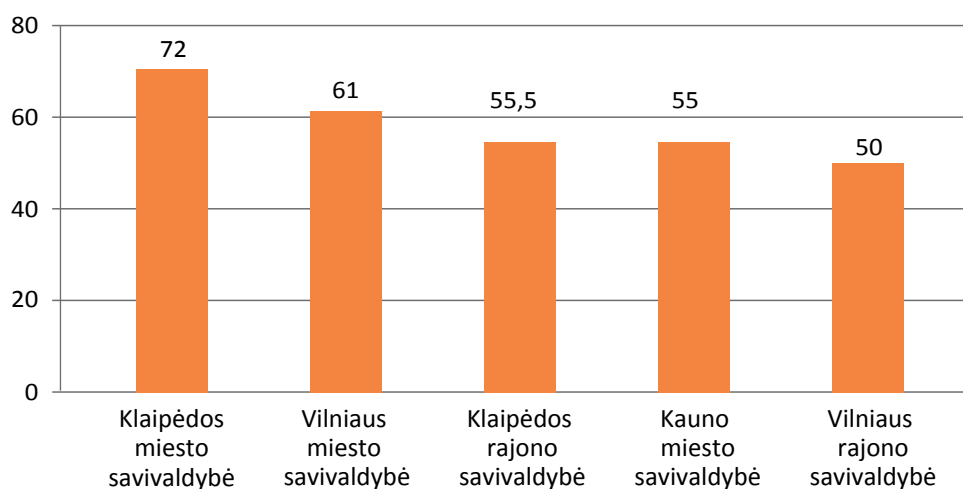
Nė vieno skundo Seimo kontrolieriai 2016 metais nesulaukė dėl Užsienio reikalų, o po keletą – dėl Krašto apsaugos (5), Kultūros (8) ir Ūkio (10) ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų (17 pav.).

Skundų tyrimų statistika pagal savivaldybes ir joms pavaldžias įstaigas ar institucijas

Lentelėje pateiktos savivaldybės, dėl kurių pačių arba joms pavaldžių įstaigų 2016 metais sulaukta daugiausia skundų.

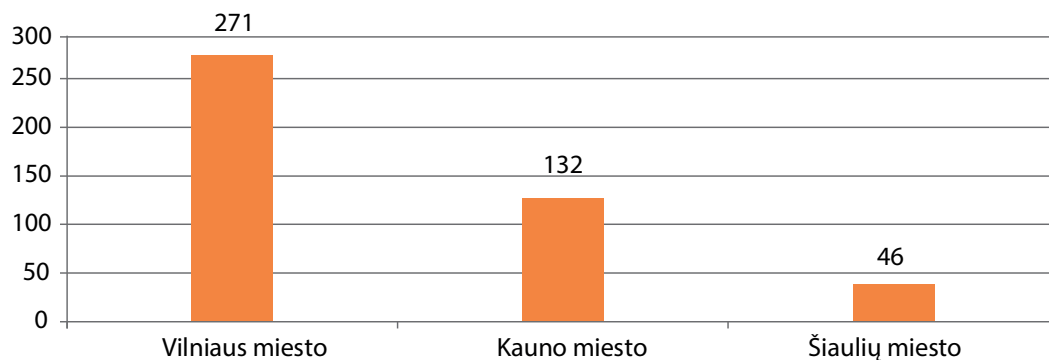
Savivaldybė	Gauta skundų	Atsisakyta nagrinėti	Tarpininkauta	Išnagrinėta skundų iš esmės	Priimta sprendimų	Pagrįsti skundai	Atmesti skundai	Tyrimas nutrauktas	Pateikta rekomendacijų
Vilniaus miesto	162	58	52	68	85	52	14	19	271
Kauno miesto	78	20	28	34	47	26	6	15	132
Šiaulių miesto	35	8	9	22	27	6	8	13	46
Vilniaus rajono	24	6	9	7	12	6	2	4	25
Klaipėdos miesto	23	9	5	8	11	8	1	2	34
Palangos miesto	19	1	12	8	10	4		6	36
Radviliškio rajono	15	3	3	9	9	4	2	3	17
Panevėžio miesto	14	3	5	8	8	2	2	4	18
Klaipėdos rajono	13	3	3	6	9	5	3	1	23

Daugiausia skundų sulaukta dėl Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Klaipėdos miestų bei Vilniaus rajono savivaldybių ir joms pavaldžių įstaigų, tačiau daugiau pagrįstų skundų gauta dėl Klaipėdos miesto (72 proc.), Vilniaus miesto (61 proc.), Klaipėdos rajono (55,5 proc.), Kauno miesto (55 proc.), Vilniaus rajono (50 proc.) savivaldybių ir joms pavaldžių įstaigų (18 pav.)

18 pav. Savivaldybių arba joms pavaldžių įstaigų, dėl kurių išnagrinėtų skundų daugiausia buvo pripažinta pagrįstais, penketukas (procentais)

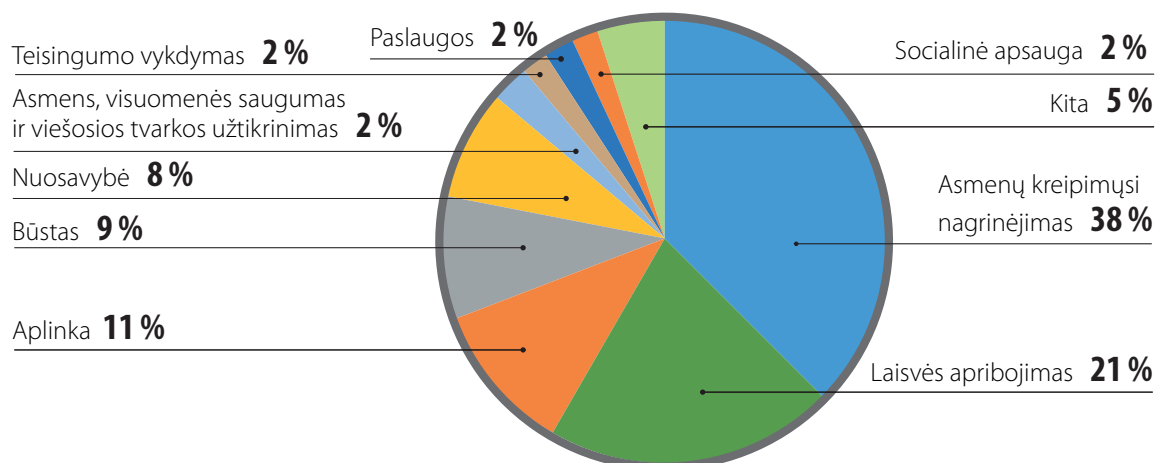
Išnagrinėję skundus Seimo kontrolieriai teikia rekomendacijas atitinkamų savivaldybių arba joms pavaldžių įstaigų vadovams, atkreipiant pareigūnų dėmesį į aplaidumą darbe, įstatymų arba kitų teisės aktų nesilaikymą, tarnybinės etikos pažeidimą, piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus ir siūlant imtis priemonių, kad būtų pašalinti įstatymų arba kitų teisės aktų pažeidimai, jų priežastys ir sąlygos.

19 pav. Daugiausia pateikta rekomendacijų dėl šių savivaldybių

Daugiausia rekomendacijų pateikta dėl Vilniaus miesto savivaldybės (271), Kauno miesto savivaldybės (132) ir Šiaulių miesto savivaldybės (46) ir joms pavaldžių įstaigų (19 pav.).

2016 m. baigtų fizinių asmenų skundų grupavimas pagal sritis

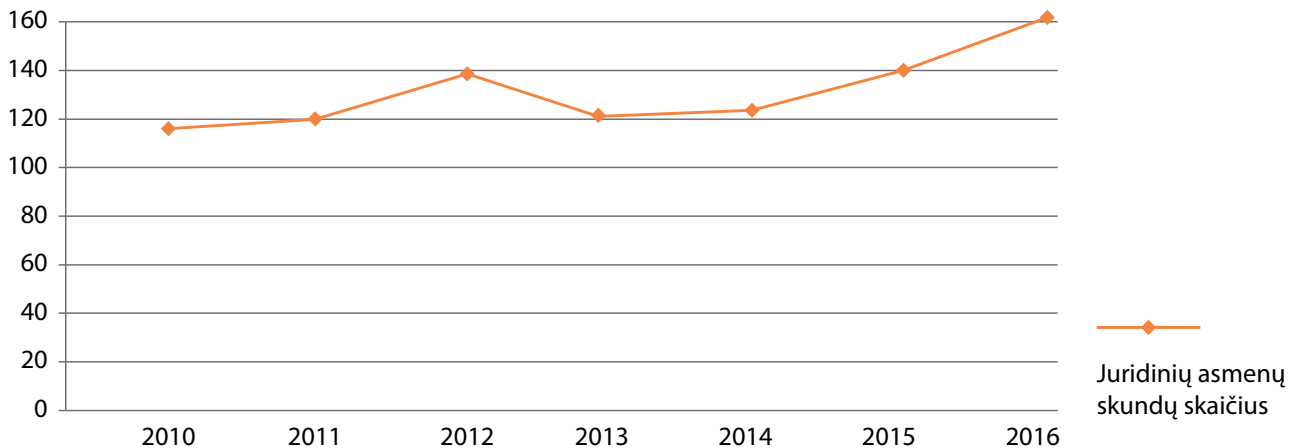

20 pav. Išnagrinėti fizinių asmenų skundai pagal sritis

Pagal išnagrinėtų skundų problematiką daugiau kaip trečdalis visų Seimo kontrolierių 2016 metais ištirtų skundų buvo skundai, susiję su asmenų kreipimusi nagrinėjimu (38 proc.), su laisvės apribojimu susijęs penktadalis visų skundų (21 proc.). Dešimtoji dalis visų Seimo kontrolierių ištirtų skundų buvo susiję su aplinkos klausimais (11 proc.) ir būstu (9 proc.).

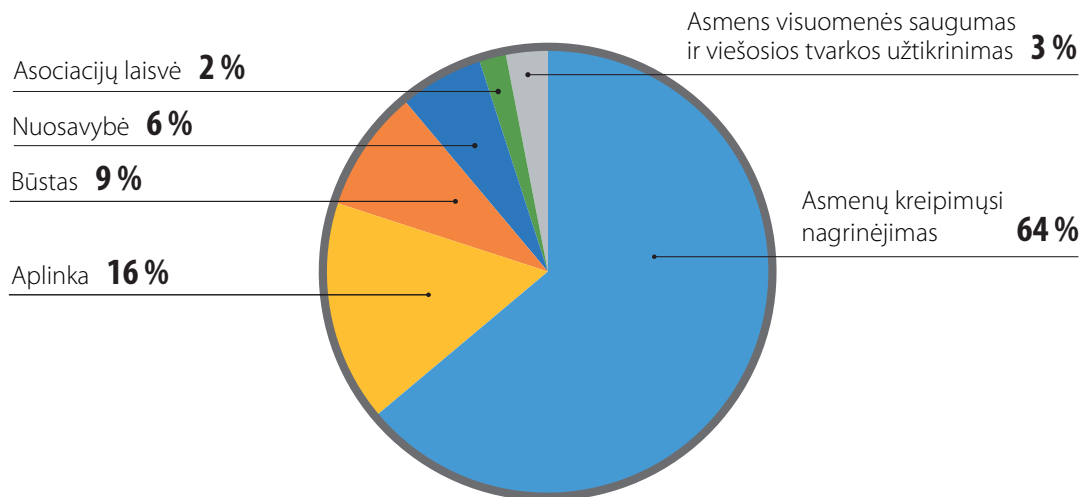
Juridinių asmenų skundai

Pagal Seimo kontrolierių įstatymo 2 straipsnyje apibrėžtą pareiškėjo sąvoką – pareiškėjas gali būti fizinis arba juridinis asmuo, kuris kreipiasi į Seimo kontrolierių įstaigą, pateikdamas skundą dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo. Pagrindiniai pareiškėjai, besikreipiantys į įstaigą, tebėra fiziniai asmenys.

21 pav. Juridinių asmenų skundų dinamika; 2009–2015 metų duomenys

Skundų iš juridinių asmenų Seimo kontrolieriai kasmet sulaukia vis daugiau. 2010-aisiais gauta 114, 2014-aisiais – 126, o 2015-aisiais – 140, o 2016-aisiais – 163 juridinių asmenų skundai (21 pav.).

22 pav. Juridinių asmenų skundai pagal sritis

Pagal išnagrinėtų skundų problematiką 2016 metais daugiau nei pusė visų Seimo kontrolierių ištiriamų juridinių asmenų skundų buvo skundai, susiję su asmenų kreipimųsi nagrinėjimu (64 proc.), didelė dalis skundų – su aplinkos klausimais (16 proc.). 9 proc. visų juridinių asmenų skundų sudarė skundai, susiję su būsto klausimais (22 pav.).

Detaliau probleminės sritys aprašomos šios ataskaitos dalyje „2016 m. baigtų tirti skundų tematikos apibendrinimas“.

Tyrimai Seimo kontrolierių iniciatyva

Seimo kontrolierių įstatymas suteikia Seimo kontrolieriams teisę pradėti tyrimus savo iniciatyva, kai iš visuomenės informavimo priemonių ar kitų šaltinių pranešimuose pateiktos informacijos galima daryti prielaidas apie galimą pareigūnų piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar kitaip pažeistas žmogaus teises ir laisves.

Tyrimai Seimo kontrolierių iniciatyva turi ypatingą prevencinį pobūdį, kadangi, net ir negavęs skundo dėl konkrečios problemos, Seimo kontrolierius gali pradėti tyrimą, jeigu mano, kad tam tikru atveju galėjo būti pažeistos žmogaus teisės. Šie tyrimai suteikia galimybę greitai ir efektyviai reaguoti į galimus žmogaus teisių pažeidimus, be to, dažniausiai jie būna susiję ne su pavieniais asmenimis, bet didele jų grupe arba netgi nemaža visuomenės dalimi.

Paprastai šių tyrimų metu atliekama ypatingai išsami tam tikros problemos analizė. Tai suteikia galimybę atskleisti teisinio reglamentavimo trūkumus ar netobulumus ir pateikti siūlymus dėl atitinkamų teisės aktų tobulinimo.

2016 metais Seimo kontrolieriai savo iniciatyva pradėjo 9, o užbaigė 6 tyrimus, gvildendami po keletą problemų, dėl kiekvienos iš jų priimti sprendimai (8); 4-iais atvejais pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitokio netinkamo viešojo administravimo faktai buvo patvirtinti ir 4 kartus buvo nuspręsta tyrimą nutraukti, nes tyrimo metu išnyko skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, analizuojamos problemos buvo išspręstos gera valia.

2016 metais Seimo kontrolierių atlikti reikšmingiausi tyrimai savo iniciatyva, trumpai apibūdinant tyrimo tikslą ir jo rezultatus

Reikšmingiausi tyrimai Seimo kontrolierių iniciatyva pateikiami lentelėje.

Eil. Nr.	Tyrimo numeris	Tyrimo tikslas	Tyrimo rezultatas
1.	4D-2015/1-1394	Dėl galiojančių teisės aktų prieštaravimų, trūkumų	Taisyklėse nustatyta kitokia elektroninių nedarbingumo pažymėjimų tvarka ligoninėje besigydančioms asmenims, kaip nustatyta tyrimo metu, žymių neigiamų pasekmių, susijusių su pašalpų, išmokų mokėjimu, nesukelia.
2.	4D-2016/1-1230	Dėl higienos normų laikymosi Vilniaus pataisos namuose sudarant galimybę nuteistiesiems skalbti ir džiovinti asmeninius apatinius ir viršutinius drabužius	Atlikęs tyrimą Seimo kontrolierius Vilniaus pataisos namų vadovybei rekomendavo imtis priemonių, kad būtų sudarytos sąlygos visiems Vilniaus pataisos namuose laikomiems nuteistiesiems, t. y. turintiems papildomų lėšų, ir jų neturintiems bei perkeltiems į drausmės grupę ar atliekantiems nuobaudas kamerų tipo ar kitose patalpose, skalbti ir džiovinti asmeninius apatinius (ne rečiau kaip kartą per savaitę) ir viršutinius drabužius.

Eil. Nr.	Tyrimo numeris	Tyrimo tikslas	Tyrimo rezultatas
3.	4D-2016/1-112	Dėl specialiųjų kalinamųjų ir nuteistųjų teisių pataisos namuose užtikrinimo	Seimo kontrolierius rekomendavo imtis priemonių, kad būtų laikomasi vienodos ir nuoseklios praktikos (kuri neturėtų remtis atskirų įkalinimo įstaigų techninėmis, finansinėmis ar kitokiomis galimybėmis), pagal kurią suimtiesiems ir nuteistiesiems būtų užtikrinama interneto prieiga bei suimtųjų ir nuteistųjų, esančių skirtingose suėmimo ir bausmių vykdymo įstaigose, lygiateisiškumas naudojantis internetu per riboto interneto prieigą (RIP), t. y.: 1. visose suėmimo ir bausmių vykdymo įstaigose būtų sudaryta vienoda galimybė asmenims naudotis internetu per RIP; 2. būtų reglamentuota naudojimosi internetu per RIP tvarka ir nustatytas iš esmės vienodas leistinų lankytis interneto svetainių sąrašas; 3. visi suimtieji ir nuteistieji, naudodamiesi internetu per RIP, galėtų prisijungti prie Seimo kontrolierių interneto svetainės, elektroninio paslaugų portalo (EPP) ir kitų valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų interneto svetainių, jei tai neprieštaruja teisės aktų reikalavimams.
4.	4D-2015/2-1663	Dėl teisės gauti informaciją Marijampolės savivaldybėje pažeidimo	Seimo kontrolierius rekomendavo imtis teisinių bei organizacinių priemonių, kad ateityje būtų užtikrintas tinkamas duomenų atnaujinimas ir skelbimas savivaldybės interneto svetainėje. Seimo kontrolierius rekomendavo teisės aktų nustatyta tvarka atlikti tarnybinio nusižengimo tyrimą ir įvertinti atsakingų savivaldybės administracijos pareigūnų, nepaskelbusių Seimo kontrolieriaus 2015-11-06 pažymos Nr. 4D-2015/2-661, nepateikusių Seimo kontrolieriui prašomos informacijos bei pateikusių Seimo kontrolieriui tikrovės neatitinkančią informaciją, veiksmus (neveikimą). Seimo kontrolierius rekomendavo nedelsiant imtis priemonių, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių pažymos ir informacija apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus teisės aktų nustatyta tvarka būtų paskelbtos savivaldybės interneto svetainėje. Savivaldybė paskelbė Seimo kontrolierių pažymą ir informaciją apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus.
5.	4D-2015/2-1452	Dėl administracinio sprendimo pagrįstumo, teisėtumo Palangos miesto savivaldybėje	Seimo kontrolierius rekomendavo teikti savivaldybės tarybai svarstyti Vietinės rinkliavos už naudojimąsi Palangos kurorto viešąja infrastruktūra nuostatų, patvirtintų tarybos 2015 m. liepos 2 d. sprendimu, pakeitimo projektą, siekiant patikslinti negalinių savarankiškai judėti asmenų sąvoką pagal LGKT siūlymą, numatyti lengvatas trumpai atvykstantiems; Savivaldybės taryba 2016 m. lapkričio 30 d. sprendimu pripažino netekusiu galios savivaldybės tarybos 2015 m. liepos 2 d. sprendimą, tokiu būdu iš viso atsisakant rinkti vietinę rinkliavą už naudojimąsi viešąja infrastruktūra.
6.	4D-2016/2-101	Dėl teisės į sveikatos apsaugą Telšių rajono savivaldybėje užtikrinimo	Seimo kontrolierius Sveikatos apsaugos ministerijai rekomendavo tobulinti teisinį reglamentavimą asmenims sudarant tinkamas galimybes išreikšti savo valią dėl sveikatos priežiūros įstaigos pasirinkimo (įtraukiant tuos atvejus, kai įstaiga yra likviduojama, reorganizuojama ar kitu juridiniu pagrindu yra perimamas įstaigos turtas); taip pat tobulinti teisinį reglamentavimą, sveikatos priežiūros įstaigoms įtvirtinant imperatyvią pareigą informuoti savo pacientus prieš protingą terminą apie planuojamus veiklos (įtraukiant ir vietas) pasikeitimus.

2016 metais teiktos rekomendacijos

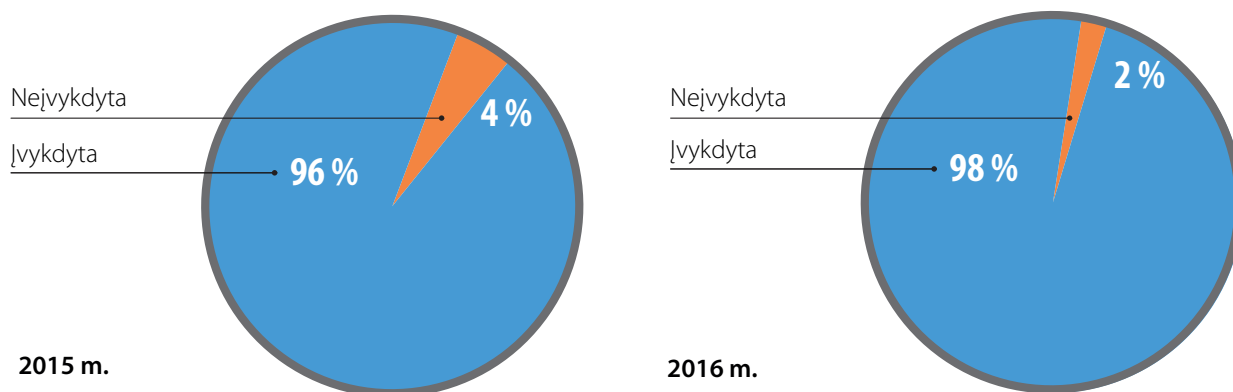
Seimo kontrolierių įstatymo nuostatos suteikia Seimo kontrolieriams teisę teikti siūlymus (rekomendacijas), kuriuos privalo nagrinėti institucija ir įstaiga arba pareigūnas, kuriems toks siūlymas (rekomendacija) adresuojamas, ir apie nagrinėjimo rezultatus informuoti Seimo kontrolierių.

2016 metais Seimo kontrolieriai pateikė 2538 rekomendacijas. Daugiausia (1527) jų pateikta institucijoms ir įstaigoms dėl viešojo administravimo gerinimo, kad nebūtų pažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės.

Seimo kontrolieriai rekomendacijomis (345) atkreipė pareigūnų dėmesį į aplaidumą darbe, įstatymų arba kitų teisės aktų nesilaikymą, tarnybinės etikos pažeidimus, piktnaudžiavimą, biurokratizmą arba žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus; taip pat siūlė imtis priemonių, kad būtų pašalinti įstatymų arba kitų teisės aktų pažeidimai, jų priežastys ir sąlygos.

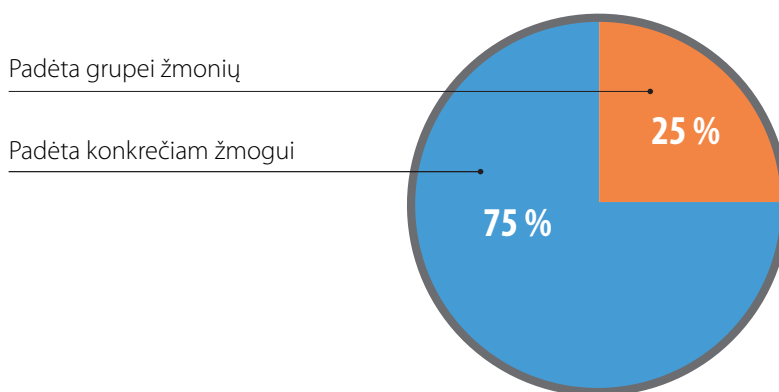
Didelę rekomendacijų dalį (301) sudarė siūlymai kolegialiai institucijai arba pareigūnams įstatymų nustatyta tvarka panaikinti, sustabdyti arba pakeisti įstatymams bei kitiems teisės aktams prieštaraujančius sprendimus arba priimti sprendimus, kurie nepriimti dėl piktnaudžiavimo ir (arba) biurokratizmo.

Rekomendacija	Rekomendacijų skaičius	Valstybės institucijoms	Savivaldos institucijoms
Netiriant skundo iš esmės atitinkamoms institucijoms ir įstaigoms pateikti siūlymai ar pastabos dėl viešojo administravimo gerinimo, kad nebūtų pažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės	1524	1095	429
Atkreipti pareigūnų dėmesį į aplaidumą darbe, įstatymų ar kitų teisės aktų nesilaikymą, tarnybinės etikos pažeidimą, piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus bei siūlyti imtis priemonių, kad būtų pašalinti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, jų priežastys ir sąlygos	344	163	181
Siūlyti kolegialiai institucijai ar pareigūnui įstatymų nustatyta tvarka panaikinti, sustabdyti ar pakeisti įstatymams bei kitiems teisės aktams prieštaraujančius sprendimus ar siūlyti priimti sprendimus, kurie nepriimti dėl piktnaudžiavimo ar biurokratizmo	304	135	169
Reikalauti nedelsiant pateikti informaciją, medžiagą ir dokumentus, būtinus Seimo kontrolieriaus funkcijoms atlikti	174	68	106
Pasitelkti Vyriausybės įstaigų, ministerijų, savivaldybių pareigūnus, savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigūnus bei ekspertus	79	76	3
Siūlyti Seimui, Vyriausybei, kitoms valstybės ar savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kad būtų pakeisti įstatymai ar kiti norminiai teisės aktai, varžantys žmogaus teises ir laisves	78	68	10
Siūlyti kolegialiai institucijai, įstaigos vadovui ar aukštesniajai pagal pavaldumą institucijai ir įstaigai skirti nusižengusiems pareigūnams tarnybinės (drausminės) nuobaudas	16	5	11
Siūlyti Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai įvertinti, ar pareigūnas nepažeidė Viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo	16	12	4

Rekomendacijų vykdymo 2015 ir 2016 metais duomenų palyginimas**23 pav.** Rekomendacijų vykdymo 2015 ir 2016 metais duomenų palyginimas

Į 98 proc. Seimo kontrolierių teiktų rekomendacijų, kurių įvykdymui yra suėjęs pažymoje nustatytas terminas, yra atsižvelgta. Atsakymų dėl 14 proc. pateiktų rekomendacijų iš institucijų tebelaukiama. Lyginant rekomendacijų įvykdymo duomenis su 2015 metų rezultatais, rekomendacijų įvykdymas 2016 metais padidėjo 2 procentais.

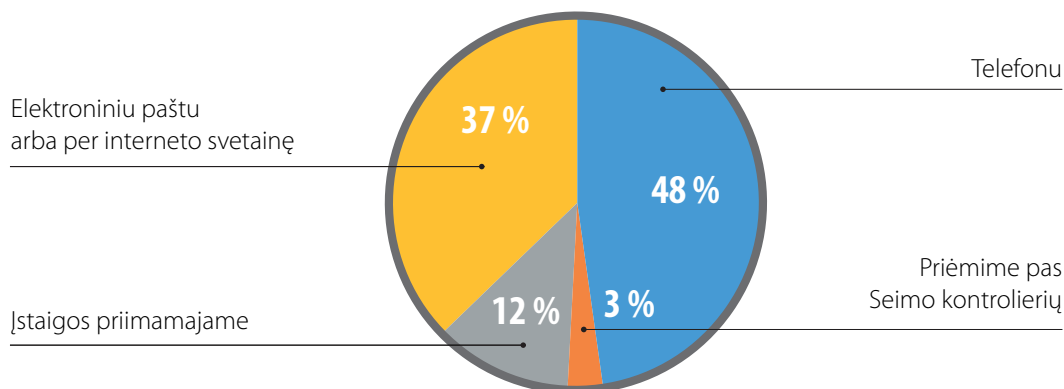
Reikia pažymėti, kad dažniausiai, kuomet įvykdomos Seimo kontrolierių teiktos rekomendacijos, išsprendžiamos ne tik konkretaus pareiškėjo, bet ir vienos ar kitos visuomenės grupės (sodininkų bendrijų narių, daugiabučių namų bendrijų narių ir pan.) problemos, kadangi su žmogaus teisėmis susijusio teisinio reglamentavimo pakeitimai galioja į ateitį ir visiems.

24 pav. Rekomendacijų pagal jų pobūdį palyginimas

2016 metais net 75 proc. visų Seimo kontrolierių pateiktų rekomendacijų buvo skirtos padėti konkretiems asmenims; 25 proc. Seimo kontrolierių rekomendacijų turėjo įtakos visuomenės grupių problemų sprendimams.

Gyventojų konsultavimas

Seimo kontrolierių įstaigos priimamajame kasdien apsilanko žmonių, kurie kitose institucijose negauna atsakymų dėl jiems rūpimų problemų. Priimamojo pagrindinė funkcija – operatyviai suteikti pareiškėjams reikalingą informaciją bei pagalbą sprendžiant jiems aktualius klausimus. Seimo kontrolierių įstaigoje 2016 metais teisinė konsultacija suteikta 1 195 asmenims. Pareiškėjai į Seimo kontrolierių taip pat kreipiasi gavę iš atitinkamos institucijos jų netenkinančius atsakymus. Lankytojams dažnai teikiama informacija ir apie institucijų priimtų sprendimų apskundimo tvarką. Pareiškėjui, kuris nesugeba aprašyti skundžiamų aplinkybių, priimamajame visada padedama surašyti skundą.

25 pav. Populiariausi asmenų kreipimosi į Seimo kontrolierių įstaigą būdai

Populiariausias asmenų kreipimosi į Seimo kontrolierių įstaigą būdas 2016 metais tebebuvo kreipimasis telefonu (48 proc.), tačiau jau įprasta į Seimo kontrolierių įstaigą kreiptis elektroniniu paštu arba per įstaigos internetinę svetainę. 2016 metais kreipimaisi į Seimo kontrolierių įstaigą elektroninėmis priemonėmis sudarė 37 proc. visų kreipimųsi, o 2015 m. – 41 proc., 2014 metais tokių kreipimųsi buvo 28 proc., o 2013 metais – tik 11 proc. 2016 metais pastebėta, kad Seimo kontrolierių įstaigos priimamajame apsilankė daugiau asmenų (12 proc.) nei praėjusiais metais. 2015 metais konsultacijos Seimo kontrolierių įstaigos priimamajame sudarė 10 proc. visų konsultacijų.

Seimo kontrolierių vizitai į regionus

2016 m. Seimo kontrolierius Raimondas Šukys lankėsi Telšiuose, Anykščiuose, Biržuose, Skuode, Plungėje bei Visagine, kur su savivaldybių merais aptarė Seimo kontrolierių įstaigos veiklos tikslus, nagrinėjamus skundus dėl galimai pažeistų žmogaus teisių į gerą viešąjį administravimą ir klausimus, susijusius su savivaldybių pareigūnų veikla. Taip pat aptarė viešojo administravimo paslaugų teikimo

gyventojams kokybės užtikrinimo galimybes ir problemas. Po susitikimo su savivaldybių vadovais Seimo kontrolierius priėmė iš anksto užsiregistravusius gyventojus. Seimo kontrolierius, įstaigos

vadovas Augustinas Normantas 2016 m. lankėsi Klaipėdoje, Kaune Alytuje, Rokiškyje ir Anykščiuose, Kėdainiuose ir Prienuose, kur vykdė žmogaus teisių stebėseną laisvės apribojimo vietose bei susitiko su šių miestų laisvės apribojimo vietų vadovais žmogaus teisių problemoms jų vadovaujamose įstaigose aptarti.

Laisvės apribojimo vietų stebėseną¹

(Atliktų patikrinimų pasiskirstymas)

2014 metų pradžioje Seimo kontrolieriams gavus įgaliojimus vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją pagal Jungtinių Tautų Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį, ar baudimą fakultatyvų protokolą (OPCAT), Seimo kontrolierių įstaiga tapo nacionaline prevencijos institucija.

Seimo kontrolieriai, siekdami užkirsti kelią kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui arba baudimui laisvės apribojimo vietose, prevencijos tikslais nuolat jose lankosi. Pagal Seimo kontrolierių įstatymo 19¹ str. 2 dalį, laisvės apribojimo vieta yra bet kuri Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausanti ar jos kontroliuojama vieta, kurioje asmenų laisvė yra arba gali būti apribota, vadovaujantis valdžios įstaigos sprendimu ar jai paraginus arba su jos pritarimu ar sutikimu.

Laisvės apribojimo vietų Lietuvoje yra 464². Tai policijos areštinės, ilgalaikio ir laikino sulaikymo patalpos policijos komisariatuose, įkalinimo (kalėjimai, pataisos namai, tardymo izoliatoriai), psichiatrijos, užkrečiamųjų ligų gydymo, suaugusiųjų ir vaikų globos, vaikų socializacijos įstaigos, užsieniečių laikino sulaikymo patalpos pasienio kontrolės punktuose ar apgyvendinimo (Pabėgėlių priėmimo centras, Užsieniečių registracijos centras) įstaigos.

Vykdydami nacionalinę kankinimų prevenciją Seimo kontrolieriai per 2016 metus atliko 47 patikrinimus dėl žmogaus teisių padėties laisvės apribojimo vietose. Atsižvelgiant į tai, kad 2015 metais didžiausias dėmesys buvo skirtas pažeidžiamoms grupėms, t. y. neįgaliesiems, moterims ir nepilnamečiams, ataskaitiniu laikotarpiu didžiausias dėmesys buvo skirtas suaugusiųjų globos įstaigoms, atsižvelgiant į didelį šių įstaigų bei vietų jose skaičių. Daugiausia įstaigų aplankyta Šiaulių bei Klaipėdos apskrityse. Taip pat nemažai dėmesio skirta pakartotiniams patikrinimams, kurie sudarė trečdalį visų per 2016 metus atliktų patikrinimų.

Laisvės apribojimo vietos tipas	Žmogaus teisių padėties stebėsenų skaičius	Įstaigų skaičius	Vietų skaičius
Suaugusiųjų globos įstaigos	27	173	12 086
Policijos komisariatų areštinės ir / arba laikino sulaikymo patalpos	6	95	764
Užsieniečių laikymo (apgyvendinimo) vietos	4	70	543
Įkalinimo įstaigos	4	11	8011
Vaikų globos įstaigos	4	101	4 936
Užkrečiamųjų ligų ir psichiatrijos įstaigos	2	14	2 594
Iš viso:	47	464	28 934

¹ Detalesnė informacija apie laisvės apribojimo vietų stebėseną pateikiama ataskaitos pabaigoje, skyriuje 2016 metų nacionalinės kankinimų prevencijos vykdymo Lietuvoje ataskaita.

² 2017 metų vasario 1 d. duomenys.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

2016 M. BAIGTŲ TIRTI SKUNDŲ TEMATIKOS APIBENDRINIMAS

Apibendrinus 2016 metais baigtus skundų tyrimus, galima teigti, kad dažniausiai pareiškėjai Seimo kontrolieriams skundėsi dėl:

- ☐ **piniginės ir kitos socialinės paramos** (socialinių ir vienkartinį pašalpų, kompensacijų skyrimo ir mokėjimo, socialinio būsto skyrimo, socialinio draudimo ir sveikatos draudimo fondų įmokų ir išmokų mokėjimo, sprendimų dėl netekto darbingumo nustatymo priėmimo vilkinimo, informacijos neteikimo, ilgalaikės globos netinkamo teikimo);
- ☐ **sveikatos apsaugos** (pirminės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo, nepertraukiamumo, informacijos neteikimo, netinkamos paslaugų kokybės, pacientų, esančių gydymo įstaigose priverstinai, neužtikrinamų teisių pasirinkti tolesnį (tęstinį) gydymą, į teisinę pagalbą, dėl priverčiamosios medicininės priemonės);
- ☐ **triukšmo valstybinio valdymo ir triukšmo prevencijos įgyvendinimo organizavimo** (transporto priemonių keliamo triukšmo mažinimo, triukšmo kontrolės ir prevencijos vykdymo);
- ☐ **valstybės ir savivaldybių įstaigų veiklos viešojo administravimo srityje (taip pat ginčų sprendimo ne teisme tvarka institucijų veiklos, nesusijusios su ginčo sprendimu ne teisme), mokesčių, vartotojų teisių, asmens duomenų apsaugos** (skundų, prašymų nagrinėjimo terminų pažeidimas, procedūrų vilkinimas, atsakymai netikslūs, neišsamūs, informacijos neteikimas, nenurodomos priežastys, dėl kurių informacija neteikiama, apskundimo tvarka);
- ☐ **daugiabučių namų savininkų bendrijų valdymo organų ir savivaldybių paskirtų administratorių veiklos priežiūros ir kontrolės** (savivaldybių pareigūnų netinkamai atliekamos bendrijų ir administratorių veiklos priežiūros ir kontrolės, sprendimų priėmimo vilkinimo ar nepriėmimo, nesiėmimo pakankamų priemonių pažeidimams pašalinti, nepakankamai kontroliuojamo duotų bendrijoms ir administratoriams nurodymų vykdymo);
- ☐ **ikimokyklinio, bendrojo ir neformaliojo ugdymo** (priėmimo į darželius, mokyklas tvarkos pažeidimų, netinkamai organizuojamo ugdymo proceso, pvz., antrosios užsienio kalbos pasirinkimo teisės neužtikrinimo, mokyklų reorganizavimo tvarkos);
- ☐ **saugaus eismo organizavimo** (skiriama nepakankamai dėmesio bendruomenių ir pavienių asmenų prašymams dėl gatvių priežiūros ir remonto, parkavimo vietų, eismo reguliavimo problemų);
- ☐ **daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) kokybės ir procedūrų** (statybos valstybinė priežiūra, bendrijų ir administratorių veiklos priežiūra ir kontrolė);
- ☐ **vietinės reikšmės kelių priežiūros, taisymo, tiesimo** (savivaldybės atsisako įrengti kelius, suprojektuotus žemės reformos žemėtvarkos projektuose, taip apribodamos asmenims galimybę naudoti žemės sklypus pagal paskirtį; vietinės reikšmės kelius įtraukti į vietinės reikšmės kelių sąrašą; vietinės reikšmės kelių, kurie jau įtraukti į savivaldybės vietinės reikšmės kelių sąrašą, metų metus neatliekamo kapitalinio remonto, neasfaltavimo);

- ❏ **valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių ir sistemų remonto, priežiūros** (valstybė neprižiūri nuosavybės teise priklausančių melioracijos įrenginių, statinių, dėl ko yra užliejami pareiškėjų žemės sklypai, jų neįmanoma naudoti pagal paskirtį, t. y. negali įvažiuoti į laukus su technika žemės sklypų įdirbti, užsėti ar nušienauti; už šiuos žemės sklypus reikia mokėti žemės mokestį, kartais net padidintą, kaip už apleistus žemės sklypus);
- ❏ **žemės sklypų kadastro duomenų bylų patikros** (Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos teritorinių skyrių pareigūnai suderina neteisingai atliktus gretimų žemės sklypų kadastrinius matavimus, dėl ko pažeidžiamos pareiškėjų teisės, nes sumažėja jų žemės sklypo plotas);
- ❏ **teritorijų planavimo** (neišduodami leidimai rengti žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektus; žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai nesuderinami per teisės aktuose nustatytus terminus);
- ❏ **statybos valstybinės priežiūros** (Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos pareigūnai nepagrįstai atsisako vykdyti statybos valstybinę priežiūrą);
- ❏ **prašymų, skundų nagrinėjimo tvarkos bei terminų pažeidimo, teisės gauti informaciją pažeidimų** (praleidžiami teisės aktuose nustatyti terminai prašymams, skundams nagrinėti; pareiškėjams nepranešama apie prašymų, skundų nagrinėjimo terminų pratęsimą; prašymai, skundai išnagrinėjami neišsamiai, nepagrindžiant teiginių teisės aktų nuostatomis; nenurodoma apskundimo tvarka, nepagrįstai atsisakoma suteikti prašomą informaciją arba pateikiama informacija nėra tiksli, neatitinka prašymo turinio);
- ❏ **suimtųjų ir nuteistųjų teisių pažeidimų** (kreipimūsi nagrinėjimo tvarkos pažeidimai, dokumentų kopijų neteikimas; netinkami pareigūnų veiksmai, taip pat ir atliekant kratas; skatinimo priemonių netaikymas; nuobaudų, kaip saugumo užtikrinimo priemonės, skyrimas; nepakankamo saugumo, izoliavimo nuo kitų nuteistųjų, subkultūrų klausimai; smurtas tarp nuteistųjų; sveikatos priežiūros prieinamumo neužtikrinimas; gydymo ir specialaus maitinimo tęstinumas perkeliant asmenį į kitą pataisos įstaigą; netinkamos laikymo sąlygos);
- ❏ **ikiteisminio tyrimo ir policijos pareigūnų veiksmų** (neišsamus prašymų nagrinėjimas, ne pagal kreipimosi turinį teikiami atsakymai, nenurodoma apskundimo tvarka; nenurodant teisinio pagrindo atsisakoma teikti prašomą informaciją; netinkamas pareigūnų elgesys tiek su aukomis, tiek ir su įtariamaisiais; sveikatos priežiūros prieinamumo sulaikytiesiems neužtikrinimas; specialiųjų priemonių panaudojimas);
- ❏ **valstybės garantuojamos teisinės pagalbos** (sprendimai neteikti antrinės valstybės garantuojamos teisinės pagalbos; neoperatyvus teisinės pagalbos teikimo metu kilusių problemų sprendimas; advokatų teikiamų paslaugų kokybės klausimai).

SIŪLYMAI DĖL TEISĖS AKTŲ TOBULINIMO

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy-mas	Atsakymo data	Vykdymo komentaras	Nustatyta vykdymo data
1.	4D-2016/1-368	Tobulinti teisinį reglamentavimą, įtvirtinant teisės nuostatas, numatančias Valstybinei mokesčių inspekcijai pareigą neatsižvelgiant pateikti informaciją apie padengtą įsiskolinimą antstoliui ir mokesčių mokėtojui, bei teisės nuostatas, reglamentuojančias mokesčių mokėtojų išankstinį informavimą apie nesumokėtą skolą valstybei bei numatomą Valstybinės mokesčių inspekcijos kreipimąsi į antstolius (įtvirtinant pritingą kreipimosi terminą, t. y. nustatant konkretų dienų skaičių) dėl išieškojimo vykdymo.	Valstybinė mokesčių inspekcija	Įvykdyta	2016-08-31	Valstybinė mokesčių inspekcija informavo, jog Valstybinės mokesčių inspekcijos viršininko įsakymu Vykdomyjū dokumentų registravimo, pateikimo vykdyti ir vykdymo taisyklės papildytos nustatant, kad apie gautą apmokėjimą Valstybinė mokesčių inspekcija praneša nedelsiant, bet ne vėliau nei per tris darbo dienas.	2016-09-01
2.	4D-2016/2-279	Spręsti klausimą dėl Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių papildymo / pakeitimo tikslingumo tuo atveju, jei terminas žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projekto suderinimui organizatoriui / reikalavimus teikiančiai institucijai reglamentuotas Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklėse.	Žemės ūkio ministerija	Vykdoma	2016-05-31	Žemės ūkio ministerija informavo, kad Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklėse nėra nustatyta termino, per kurį projekto organizatorius, projekto rengėjui pateikus projektą, turi patvirtinti arba nepatvirtinti, kad jis sutinka su projekto sprendiniais, todėl šiuo atveju turėtų būti vadovaujamasi Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių nuostatomis. Žemės ūkio ministerija svarstys galimybę dėl Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių papildymo nustatant jose terminą, per kurį projekto organizatorius turi pritarti arba atmesti projekto sprendinius, tačiau šiais metais šių taisyklių keisti nenumatoma.	2017-05-15

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
3.	4D- 2016/2- 306	Spręsti klausimą dėl Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos ūkio subjektų veiklos patikrinimų taisyklių tobulinimo, numatant asmenų, pagal kurių skundą buvo atliktas neplaninis patikrinimas, informavimo tvarką.	Valstybinė darbo inspekcija	Įvykdyta	2016-08-10	Seimo kontrolieriaus pažyma bei teiktos rekomendacijos apsvaistytos. Valstybinė darbo inspekcija išanalizavusi teisės aktus, reglamentuojančius ūkio subjektų veiklos patikrinimą, nusprendė, kad atsakymų į Valstybinės darbo inspekcijos gautus skundus ar / ir pranešimus parengimo ir pateikimo tvarka, reikalavimai atsakymo turiniui ir apimčiai šiuo metu yra pakankami ir aiškiai reglamentuoti lokaliuose teisės aktuose, taigi keisti ar tobulinti juos netikslinga.	2016-08-31
4.	4D- 2016/2- 678	Įvertinti teisinį reglamentavimą bei pateikti paaiškinimus, kokių veiksmų numatoma imtis nustatant reikalavimus stiklinamų balkonų konstrukcijoms, kad būtų užtikrintas natūralus apšvietimas butuose.	Aplinkos ministerija	Įvykdyta	2016-06-14	Ministerija priėmė statybos techninio reglamento STR 2.02.01:2004 pakeitimus, numatančius, kad balkonų, lodžijų aptvarų nepermatomos dalies aukštis turi būti ne didesnis kaip 1,1 m nuo balkonų ir lodžijų aikštelių paviršiaus be įrengtos grindų dangos.	2016-06-23
5.	4D- 2016/1- 492	Apsvarstyti galimybę papildyti teisės aktus, reglamentuojant hidroparkų formavimo principus.	Vyriausybė	Vykdoma	2017-01-30	Aplinkos ministerija informavo, kad nusprendė rengti Vyriausybės nutarimo pakeitimo projektą. Projektą numatoma teikti Vyriausybei 2017 m. balandžio 1 d.	2017-06-01

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdymo komentaras	Nustatyta vykdymo data
6.	4D- 2015/1- 1782	Apsvarstyti galimybę inicijuoti Žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo įstatymo papildymą, numatant reikalavimą žemės ūkio paskirties žemės panaudos sutartis per nustatytą terminą registruoti Nekilnojamojo turto registre, užtikrinant šią žemę naudojančių asmenų pirmumo teisės įsigyti ją nuosavybės įgyvendinimą.	Žemės ūkio ministerija	Vykdoma	2016-06-15	Ministerija pažymėjo, kad teisės aktų keitimo poreikio klausimas turėtų būti sprendžiamas, išnagrinėjus civilinę bylą, kurioje teismas pasisakys dėl Žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto tinkamo taikymo. Jeigu teismas spęstų, kad pagal šią nuostatą asmens sudaryta parduodamo žemės sklypo naudojimo sutartis privalo būti registruota Nekilnojamojo turto registre ne trumpiau kaip 1 metus, atitinkamos pozicijos ateityje laikytųsi ir Žemės ūkio ministerija bei Nacionalinė žemės tarnyba. Teismui nutraukus civilinės bylos nagrinėjimą, dėl pateiktos rekomendacijos įgyvendinimo į Žemės ūkio ministeriją kreiptasi pakartotinai.	2017-05-08
7.	4D- 2015/1- 1775	Tikslinti teisinį reguliavimą, sietiną su valstybinių socialinio draudimo pensijų permokos, susidariusios dėl gavėjui paskirtos valstybinės pensijos dydžio pasikeitimo už praėjusį laikotarpį, išieškojimo tvarka.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Vykdoma	2016-05-27	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija informavo, jog 2017 m. II ketvirtį planuoja nustatyti tvarka Vyriausybei teikti siūlymus papildyti Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 4 dalį nuostata, suteikiančia teisę ne ginčo tvarka išieškoti valstybinių pensijų permokas, susidariusias dėl valstybinės pensijos gavėjui paskirtos valstybinės socialinio draudimo pensijos dydžio pasikeitimo už praėjusį laiką.	2017-06-30
8.	4D- 2015/1- 1795	Įvertinti galimybę papildyti Bausmių vykdymo kodeksą nuostatomis, kuriomis būtų užtikrinta visų nuteistųjų, t. y. tiek mokių, tiek nemokių, teisė apskųsti pareigūnų veiksmus.	Teisingumo ministerija	Įvykdyta	2016-06-29	Teisingumo ministerija įvertino galimybę papildyti Bausmių vykdymo kodeksą nuostatomis, kuriomis būtų užtikrinta visų nuteistųjų, t. y. tiek mokių, tiek nemokių, teisė apskųsti pareigūnų veiksmus, tačiau nusprendė, kad toks teisinio reglamentavimo papildymas nėra būtinas.	2016-06-17

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyto komentaras	Nustatyta vykdymo data
9.	4D-4D-2016/2-31	Techninių eismo reguliavimo priemonių įrengimo ir jų priežiūros Vilniaus mieste tvarkos aprašą papildyti reikalavimu informaciją apie parengtus techninių eismo reguliavimo priemonių (kelio ženklų, ženklinimo) įrengimo projektus skelbti Savivaldybės interneto svetainėje.	Vilniaus miesto savivaldybė	Neįvykdyta	2016-07-26	Savivaldybės administracija informavo, kad skelbti apie smulkius eismo pakeitimus Savivaldybės interneto svetainėje nenumatoma.	2016-07-01
10.	4D-2016/2-61	Pateikti motyvuotas išvadas dėl teisės aktų kūrimo arba tobulinimo, siekiant apginti visų gyvenamųjų namų, kuriuose įrengiami ar įrengti barai, restoranai, kavinės ar kitokios pasilinksminimo vietos, gyventojų teises į saugią aplinką.	Vyriausybė	Vykdoma	2016-10-26	Aplinkos ministerija pateikė nuomonę, kad svarstytinas Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatų ir su juo susijusių teisės aktų tobulinimas, tačiau Vyriausybė turi pasirinkti, kuriai institucijai suteikti įgaliojimus dėl įstatymo keitimo.	2017-05-08
11.	4D-2016/1-36	Spręsti klausimą dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo užtikrinant teisinio reglamentavimo sistemiškumo ir asmenų lygiateisiškumo principą, aiškiai ir neprieštaringai nustatant ligos pašalpos apskaičiavimo ir mokėjimo nelaimingo atsitikimo darbe atveju tvarką.	Vyriausybė	Įvykdyta	2016-09-02	Vyriausybė informavo, kad buvo priimtas Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymas.	2016-09-01
12.	4D-2016/1-256	Reglamentuoti apsauginių grotų ant langų įrengimą Užsieniečių registracijos centro patalpose.	Vidaus reikalų ministerija	Vykdoma	2016-07-15	Seimo kontrolieriaus rekomendacija apsvaistyta ir artimiausiu metu teisės aktų nustatyta tvarka bus įgyvendinta. Rekomendacijos vykdymas yra kontroliuojamas.	2017-06-01
13.	4D-2016/1-256	Pakeisti vidaus teisės aktus taip, kad visuose sektoriuose gyvenantys užsieniečiai turėtų vienodas ir realias (atsižvelgti į tai, kokios valstybės gyventojams užsienietis nori skambinti, ir pan.) galimybes paskambinti artimiesiems.	Užsieniečių registracijos centras	Įvykdyta	2016-06-23	2016 m. gegužės 30 d. buvo patvirtintas naujas skambinimo telefonu grafikas, kuris sudarytas atsižvelgiant į laiko juostas, tokiu būdu užtikrinant Užsieniečių registracijos centre gyvenantiems užsieniečiams realią galimybę susisiekti su artimaisiais; be to, esant poreikiui sudaroma galimybė naudotis telefonu ir grafike nenurodytu laiku.	2016-06-30

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyto komentaras	Nustatyta vykdymo data
14.	4D- 2016/2- 97	Apsvarstyti galimybę papildyti Kaišiadorių rajono Mokesčių lengvatų teikimo tvarkos aprašą, numatant galimybę atleisti nuo žemės mokesčio žemės sklypų savininkus ir (arba) sumažinti žemės mokestį tiems, kurių žemės sklypai yra užliejami dėl neveikiančių valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos įrenginių.	Kaišiadorių rajono savivaldybė	Įvykdyta	2017-01-30	Kaišiadorių rajono savivaldybės taryba pakeitė ir papildė Mokesčių lengvatų teikimo tvarkos aprašą.	2016-09-30
15.	4D- 2014/1- 182	Nustatyti tvarką, kad tais atvejais, kai sulaikytas užsienietis atsisako vyksti į teismo posėdį, šis tokį atsisakymą išreikštų raštu.	Užsieniečių registracijos centras	Įvykdyta	2016-03-03	Nustatyta tvarka, kuria remiantis sulaikyti užsieniečiai supažindinami su teismo šaukimais ir užsienietis turi išreikšti valią raštu dėl savo dalyvavimo ar nedalyvavimo teismo posėdyje. Nesant tokios galimybės (kai kurie užsieniečiai neraštingi) atsakingas pareigūnas surašo pranešimą, kuriame nurodo, ar užsienietis pageidauja ar ne dalyvauti teismo posėdyje. Be to, šiuo metu yra rengiami su šia rekomendacija susiję vidaus tvarkos taisyklių pakeitimai.	2016-03-04
16.	4D- 2015/1- 719	Spręsti klausimą dėl Mėgėjų žvejybos vidaus vandenyse taisyklių, ir Limituotos žvejybos vidaus vandenyse organizavimo ir vykdymo, limituotos žvejybos reguliavimo priemonių ir sąlygų nustatymo, paskelbimo ir atšaukimo tvarkos aprašo atitikimo Mėgėjų žvejybos įstatymo nuostatom.	Aplinkos ministerija	Vykdoma	2016-12-30	Aplinkos ministerija kreipėsi į mokslinius tyrimus atliekančias institucijas, prašydama pateikti rekomendacijas dėl povandeninės žūklės organizavimo tikslingumo konkrečiame vandens telkinyje. Gavusi išvadas, spres dėl tokios žūklės organizavimo tikslingumo konkrečiame vandens telkinyje.	2017-05-15

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
17.	4D- 2015/2- 715	Apsvarstyti poreikį tikslinti Vilniaus miesto energinio efektyvumo didinimo daugiabučiuose namuose programos įgyvendinimo tvarkos aprašo nuostatas, teisiškai įtvirtinant subjektą (subjektus), atsakingą (-us) už VšĮ „Atnaujinkime miestą“ veiklos priežiūrą bei kontrolę.	Vilniaus miesto savivaldybė	Įvykdyta	2016-05-10	Vilniaus miesto savivaldybės administracija patvirtino bendrovių, įmonių ir įstaigų, tarp kurių yra VšĮ „Atnaujinkime miestą“, bei jas kurujančių departamentų sąrašą. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu pakeisti Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto ūkio ir transporto departamento Būsto administravimo skyriaus nuostatai įvardijant, kad minėtas skyrius kuruoja VšĮ „Atnaujinkime miestą“ veiklą, organizuojant atnaujinimo (modernizavimo) procesą ir jį įgyvendinant, ir atlieka VšĮ „Atnaujinkime miestą“ veiklos priežiūrą ir kontrolę.	2016-05-16
18.	4D- 2015/1- 922	Apsvarstyti poreikį siūlyti Finansų ministerijai tobulinti teisinį reglamentavimą, įtvirtinant būdą ir konkretų terminą, per kurį bankrutuojančios įmonės kreditoriai turėtų būti informuojami apie šaukiamą kreditorių susirinkimą.	Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos	Vykdoma	2016-05-13	Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba informavo Seimo kontrolierių, jog pateikė Finansų ministerijai pasiūlymą dėl galimybės įmonių bankroto įstatyme įtvirtinti terminą, prieš kurį kreditoriai turėtų būti informuojami apie šaukiamą pirmąjį kreditorių susirinkimą.	2017-05-08

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
19.	4D- 2015/1- 888	Spręsti klausimą dėl Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių pakeitimo, reglamentuojant, kas yra projektinių sprendinių klaida / spraga / kolizija, nustatant žemės valdos projekto tikslinimo / keitimo / koregavimo tvarką ir atvejus, tikslingumo.	Žemės ūkio ministerija	Neįvykdyta	2016-04-13	Žemės ūkio ministerija nurodė, kad kai suprojektuotų žemės sklypų ribos ir konfigūracija iš esmės prieštarauja Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių 3 skyriuje numatytiems žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo principams, tai nelaikytina projekto technine klaida, spraga ar kolizija, todėl šiuo nagrinėjamu atveju turi būti rengiamas naujas projektas toje dalyje, kurioje žemės sklypai suprojektuoti pažeidžiant teisės aktus, o skaičiavimo, spausdinimo, faktinių duomenų neatitikimo ar kitos techninės klaidos gali būti taisomos vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo nuostatomis.	2016-03-21
20.	4D- 2015/1- 1267	Atkreipti dėmesį į Kauno susivienijimo „Sodai“ iškeltą problemą dėl sodų suplanavimo projektų statuso teisiniame reglamentavime nustatymo ir spręsti šį klausimą teisės aktų nustatyta tvarka.	Ministro Pirmininko tarnyba	Vykdoma	2016-06-08	Ministro Pirmininko pavedimu Aplinkos ministerija informavo, kad priėmus Sodininkų bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 3 straipsnio pakeitimą, mėgėjų sodo teritorijos sodo suplanavimo projektai būtų prilyginami žemės valdos projektams, kurie nėra teritorijų planavimo dokumentai. Šios įstatymo nuostatos sudarytų sąlygas Nacionalinei žemės tarnybai galimybę vykdyti šių projektų apskaitą, sureguliuojant mėgėjų sodo teritorijos sodo suplanavimo projektus.	2017-05-15

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
21.	4D- 2015/1- 1267	Užtikrinti, kad Sodininkų bendrijų įstatymo 6 straipsnio 1 dalies nuostatos įgyvendinimui reikalingų teisės aktų priėmimas nebūtų vilkinamas.	LR Ministro Pirmininko tarnyba	Vykdoma	2016-06-08	Ministro Pirmininko pavedimu Aplinkos ministerija atsakė, kad parengtomis Sodininkų bendrijų įstatymo 2, 6, 11, 15, 16, 17, 18, 22, 24, 27 ir 28 straipsnių pakeitimo įstatymo pataisomis bus išspręstas klausimas, todėl, Aplinkos ministerijos nuomone, tvirtinti sodininkų bendrijų bendrojo naudojimo žemėje esančių vidaus kelių perdavimo programą būtų neracionalu.	2017-05-15
22.	4D- 2015/1- 1329	Vidaus teisės aktuose nustatyti tvarką, pagal kurią asmenims, išvykstantiems etapu apsipirkimo Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo parduotuvėje dieną, visais atvejais būtų užtikrinta teisė vieną kartą per savaitę pirkti maisto produktų ir būtiniausių reikmenų.	Lukiškių tardymo izoliatorius-kalėjimas	Įvykdyta	2016-04-01	Priimta nauja vidaus tvarka, pagal kurią užtikrinama etapuojamų asmenų teisė apsipirkti kartą per savaitę, t. y. pateikus prašymą Socialinės rehabilitacijos skyriaus būrio viršininkams (likus ne mažiau nei 1 darbo diena iki išvykimo konvojumi), jiems suteikiama teisė apsipirkti ne pagal nustatytą grafiką.	2016-03-30
23.	4D- 2015/2- 1399	Atkreipti dėmesį į teisinio reglamentavimo trūkumus ir tobulinti teisės aktus, užtikrinant, kad būtų vykdoma efektyvi želdynų kūrimo, želdinių veisimo, želdynų ir želdinių tvarkymo atkūrimo kontrolė.	Aplinkos ministerija	Įvykdyta	2016-03-31	Aplinkos ministerija informavo, jog Želdynų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto atskiruose straipsniuose įtvirtinti subjektai, kurie turi kontroliuoti leidimų išdavimo teisėtumą, želdynų kūrimo projektų rengimą, želdynų kūrimo darbų atlikimą ir kt. Želdynų įstatymo pakeitimo įstatymo projekte įtvirtinta, jog savivaldybės kuria ir tvarko leidimų duomenų bazę, kontroliuoja, kaip atliekami leidimuose nurodyti darbai, medžių ir krūmų vertės atlyginimą ar pasodinimą ir vėlesnę priežiūrą.	2016-03-31

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
24.	4D- 2015/2- 1613	Apsvarstyti poreikį tikslinti teisinį reguliavimą, sietiną su kompensacijų asmenims, sužalotiems atliekant būtinąją karinę tarnybą ar karinius mokymus sovietinėje armijoje, išmokėjimo tvarka ir pagrindais, teisiškai įtvirtinant dokumentus, kuriais remiantis yra nustatomas priežastinis ryšys (sąsaja) tarp asmens patirto sužalojimo ir kad sužalojimas ar susirgimas yra (buvo) įgytas karinės tarnybos metu, ir kada asmuo laikytinas netinkamu karo tarnybai.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Neįvykdyta	2016-04-19	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija informavo, jog, jos nuomone, pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, teisės aktuose nurodyti dokumentai – karo gydytojų išduota ligos pažyma (ar jos archyvinis išrašas) yra tinkamas pagrindas įgyvendinti įstatyme nustatytą tikslą – skirti vienkartinės kompensacijas asmenims, kurie buvo pašaukti į būtinąją karinę tarnybą ar karinius apmokymus sovietinėje armijoje ir dėl sužalojimų ar ligų, susijusių su karine tarnyba ar kariniais mokymais, karo gydytoju sprendimu pripažinti netinkamais karo tarnybai.	2016-04-20
25.	4D- 2015/1- 1606	Nustatyti tvarką, kad tais atvejais, kai asmuo, kuriam turi būti atliktas rentgenologinis tyrimas, šio tyrimo atsisako, tokį atsisakymą išreikštų raštu.	Kalėjimų departamentas	Įvykdyta	2016-03-24	Kalėjimo departamentas atkreipė pavaldžių įstaigų dėmesį į tai, kad asmens sutikimas ir nesutikimas atlikti rentgenologinį tyrimą privalo būti patvirtintas paciento parašu medicininiuose dokumentuose.	2016-03-31
26.	4D- 2015/1- 1587	Gavus Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos motyvuotą nuomonę, perduoti Triukšmo prevencijos tarybai apsvarstyti triukšmo valdymo papildomo reglamentavimo klausimus, susijusius su valstybinės institucijos, atsakingos už valstybinės reikšmės krašto (nepagrindinių) kelių transporto keliamo triukšmo valdymą, paskyrimo tikslingumu, visuomenės sveikatos centrų kompetencijos patikslinimu.	Vyriausybė	Vykdoma	2016-11-18	Triukšmo prevencijos taryba nusprendė siūlyti Susisiekimo ministerijai suderinti su Aplinkos ministerija ir Lietuvos savivaldybių asociacija pozicijas dėl atsakingos institucijos paskyrimo ir Nacionalinio sveikatos centro kompetencijos ribų.	2017-06-30

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
27.	4D-2015/1-1492	Keisti Susipažinimo su nuteistųjų ir suimtųjų asmens bylų dokumentais taisyklės užtikrinant jų atitikimą Teisės gauti informaciją įstatyme nustatytiems reikalavimams.	Kalėjų departamentas	Įvykdyta	2016-07-14	Kalėjų departamento direktoriaus įsakymu Susipažinimo su nuteistųjų ir suimtųjų asmens bylų dokumentais taisyklės buvo pakeistos atsižvelgiant į Teisės gauti informaciją įstatyme nustatytus reikalavimus.	2016-07-11
28.	4D-2015/1-1492	Plėsti Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, priede pateiktą „Nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašą“ numatant, kad nuteistieji turi teisę turėti ir savo asmens byloje esančių dokumentų kopijas.	Teisingumo ministerija	Įvykdyta	2016-05-20	Teisingumo ministerijos pareigūnai informavo, kad pagal nuteistųjų prašymus jiems įteiktos nuteistųjų asmens byloje esančių dokumentų kopijos taip pat laikytinos valstybės įstaigos atsakymais, kurie įtraukti į Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių priede pateiktą „Nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašą“, todėl plėsti šį sąrašą nėra tikslinga. Raštą, kuriame išdėstyta šis teisinio reglamentavimo išaiškinimas, Teisingumo ministerijos pareigūnai pateikė ir Kalėjų departamentui, todėl problema išspręsta.	2016-06-30
29.	4D-2015/1-1425	Atsižvelgiant į Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos nagrinėjamų skundų tyrimo praktiką, įvertinti poreikį tikslinti teisės aktų nuostatas, susijusias su skundo tyrimo terminų nustatymu.	Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija	Vykdoma	2016-03-01	Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija iki 2017 m. III ketvirčio planuoja parengti Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kuriuo būtų pakeičiama / papildoma skundų nagrinėjimo procedūra.	2017-10-01
30.	4D-2015/2-1621	Atsižvelgiant į tai, kad statybos techniniame reglamente yra nustatyti medžių sodinimo atstumai iki gretimo žemės sklypo ribos, tačiau nėra nustatyta, kokia institucija turi teisę surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą už jų nesilaikymą, spręsti klausimą dėl institucijos nustatymo.	Aplinkos ministerija	Įvykdyta	2016-04-06	Aplinkos ministerija informavo, kad Želdynų įstatymo projektas numatytas teikti Vyriausybei. Taip pat informavo, kad yra pakeistos Medžių ir krūmų veisimo, vejų ir gėlynų įrengimo taisyklės, kuriose reglamentuota, kad savivaldybės tikrina medžių sodinimo atstumų iki gretimo žemės sklypo ribos laikymąsi.	2016-04-01

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
31.	4D- 2015/2- 1636	Apsvarstyti klausimą dėl Valstybinių šalpos išmokų skyrimo ir mokėjimo nuostatų tikslinimo (papildymo), t. y. galimybės numatyti juose tvarką (asmens prašymo, dokumentų pateikimo, savivaldybės veiksmus), jeigu asmens specialieji poreikiai vertinami pakartotinai ir yra priimamas sprendimas, kuriuo patvirtinamas pirmiau nustatytas specialusis poreikis (jis nesikeičia).	LR Vyriausybė	Vykdoma	2016-06-28	Vyriausybės pavedimu Socialinės apsaugos ir darbo ministerija apsvarstė rekomendaciją ir pritarė dėl galimo Valstybinio šalpos išmokų skyrimo ir mokėjimo nuostatų keitimo, kad siekiant teisinio aiškumo ir konkretumo būtų tikslinga reglamentuoti savivaldybės administracijos veiksmus dėl šalpos išmokų tolesnio mokėjimo, kai asmens specialieji poreikiai vertinami pakartotinai ir yra priimamas sprendimas, kuriuo patvirtinamas pirmiau nustatytas specialusis poreikis.	2017-05-08
32.	4D- 2015/1- 1768	Imtis teisių bei organizacinių priemonių, prireikus inicijuoti teisės aktų pakeitimus, tam, kad būtų užkirstas kelias pareiškėjo skunde nurodytos situacijos (kai pacientas yra priverstas sumokėti už jam asmeniškai nereikalingus medicinos dokumentus) pasikartojimui.	Sveikatos apsaugos ministerija	Įvykdyta	2016-06-28	Ministerija informavo, kad Ministerijoje sudaryta darbo grupė Tvarkos aprašui persvarstyti. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016-09-30 įsakymu Nr. V-1126 pakeistas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008-06-28 įsakymas Nr. V-636 „Dėl Siuntimų ambulatorinėms specializuotoms asmens sveikatos priežiūros paslaugoms gauti ir brangesiems tyrimams bei procedūroms įforminimo, išdavimo ir atsakymų pateikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir išdėstytas nauja redakcija.	2016-06-30

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
33.	4D- 2015/2- 1769	Tikslinti teisinį reguliavimą, sietiną su asmenų prašymų ir skundų Pagėgių savivaldybėje nagrinėjimo terminais.	Pagėgių savivaldybė	Įvykdyta	2016-04-22	Pagėgių savivaldybės administracija informavo, jog Pagėgių savivaldybės administracijos direktorius įsakymu patvirtino Asmenų prašymų, pranešimų ir skundų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo Pagėgių savivaldybės administracijoje taisyklės, prašymo, skundo ar kito kreipimosi dokumento formą ir prašymo, skundo ar kito kreipimosi priėmimo faktą patvirtinančio dokumento formą.	2016-05-02
34.	4D- 2016/1- 63	Kuo skubiau pakeisti Generalinio prokuroro įsakymu patvirtintą oficialiai naudojamą nutarimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą blanką, nurodant, kad ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarimas atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą gali būti skundžiamas per septynias dienas nuo šio nutarimo gavimo dienos.	Generalinė prokuratūra	Įvykdyta	2016-10-13	Nutarimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą blankas pakeistas, nurodant, kad ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarimas atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą gali būti skundžiamas per septynias dienas nuo šio nutarimo gavimo dienos.	2016-10-31
35.	4D- 2016/1- 20	Pakeisti teisinį reglamentavimą, nustatant, kad perkeliančiosios įstaigos įskaitos tarnyba iš vakaro informuotų priimančiosios įstaigos įskaitos tarnybą apie planuojamų atsiųsti asmenų skaičių, jų maitinimo tipą; išvykus konvojui, priimančioji įstaiga nedelsiant informuojama apie tikslų atvykstančių asmenų skaičių ir jų maitinimo tipą.	Kalėjų departamentas	Įvykdyta	2016-11-21	Teisinis reglamentavimas pakeistas, nustatant, kad laisvės atėmimo vietos įskaitos tarnyba sudaro konvojuojamųjų sąrašą 6 egzemplioriais; vienas iš jų yra perduodamas sveikatos priežiūros tarnybai, kad būtų peržiūrėtos asmens sveikatos istorijos ir surinkti duomenys apie gydytojų skirtas rekomendacijas dėl dietinio maitinimo; laisvės atėmimo vietų direktoriai informuoti apie pasikeitusį teisinį reglamentavimą ir įpareigoti į įstaigą atvykusiems asmenims užtikrinti tinkamą maitinimą.	2016-10-31

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
36.	4D- 2016/1- 626	Imtis teisinių bei organizacinių priemonių ir svarstyti galimybę inicijuoti teisės aktų pakeitimus tam, kad būtų nustatytas maksimalus terminas, už kurį turėtų būti grąžinama (išskaičiuojant) permokėta globos (rūpybos) išmokos suma.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Vykdoma	2016-09-23	Ministerija informavo, kad siekiant užtikrinti vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą bei teisinio reguliavimo aiškumą, šiuo metu yra tobulinama Vaikų išlaikymo fondo administracijos veikla. Fondo administracijos informacinės sistemos modernizuojamos siekiant užtikrinti duomenų keitimąsi su kitomis informacinėmis sistemomis. Atsižvelgiant į tai, klausimas dėl maksimalaus termino, už kurį būtų grąžinamos (išskaičiuojant) permokėtų socialinių išmokų sumos, nustatymo tikslingumo turėtų būti svarstomas, įvertinus informacinių sistemų sąveikos veiksmingumą.	2017-05-08
37.	4D- 2016/2- 871	Tobulinti Nedarbo socialinio draudimo įstatymo vartojamą sąvoką „atsisakė siūlomo darbo su pateisinama priežastimi“, jei pašalpos gavėjas neįdarbinamas dėl jau užimtos darbo vietos arba kitų, ne nuo jo priklausančių, priežasčių bei spręsti klausimą dėl teisės aktų tikslinimo.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įvykdyta	2017-01-02	Ministerijos nuomone, šiuo metu netikslinga keisti / tobulinti teisės aktus, nes 2016-09-20 priimtas Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo pakeitimo įstatymas, išplečiantis aplinkybių sąrašą, kai socialinės pašalpos proporcingo mažinimo schema netaikoma. Atsižvelgiant į tai, kad Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 23 straipsnio 3 dalies 10 punkte nuostata apibrėžė savivaldybės kompetenciją veikti laisvai ir savarankiškai, savivaldybė turėjo atlikti išsamią kiekvieno atvejo analizę nustatant sprendimui priimti svarbias aplinkybes (socialinės pašalpos gavimo laikotarpį, nedarbo laikotarpį, motyvą integruotis į darbo rinką).	2016-12-30

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
38.	4D- 2016/2- 762	Informuoti, ar Šilutės rajono savivaldybėje įgyvendintas Atliekų tvarkymo įstatyme savivaldybėms nustatytas reikalavimas vadovaujantis Vyriausybės patvirtintų rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo taisyklių nuostatomis, iki 2016 m. liepos 1 d. nustatyti naujus arba patvirtinti esamus rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir komunalinių atliekų tvarkymą dydžius.	Vyriausybės atstovas Klaipėdos apskrityje	Vykdoma	2017-02-01	Dėl rekomendacijos įgyvendinimo, suėjus nurodytam terminui, į Vyriausybės atstovą Klaipėdos apskrityje kreiptasi pakartotinai.	2017-04-24
39.	4D- 2015/2- 495	Tobulinti Tvarkos aprašą, siekiant aiškiai nustatyti, kad ne tik teritorijų savininkai ar valdytojai, bet ir faktiniai teritorijų naudotojai (pastatų savininkai, servituto turėtojai) turėtų teisę parengti ir teikti derinti eismo organizavimo faktiškai naudojamose teritorijose projektą.	Vilniaus miesto savivaldybė	Neįvykdyta	2017-01-20	Savivaldybės administracija įvertino Seimo kontrolieriaus rekomendaciją ir pateikė nuomonę, kad suteikiant teisę kreiptis dėl eismo reguliavimo priemonių įrengimo faktiniams teritorijų naudotojams be sklypo savininko ar valdytojo pritarimo pažeistų savininkų teises ir sudarytų galimus ginčus tarp teritorijų savininkų / valdytojų ir teritorijų naudotojų. Todėl, Savivaldybės manymu, pastatų savininkai, servituto turėtojai, savo teisę inicijuoti techninių eismo reguliavimo priemonių įrengimą turėtų realizuoti per teritorijų savininkus ar valdytojus.	2017-01-20
40.	4D- 2016/2- 647	Pateikti išvadas dėl teisės aktų kūrimo ir (arba) tobulinimo, siekiant apginti visų gyvenamųjų namų (daugiabučių, mišrių), kuriuose įrengiami (ar yra įrengti) barai, restoranai, kavinės ar kitokios pasilinksminimo vietos, gyventojų teises į saugią aplinką (būsto neliečiamybę).	Vyriausybė	Vykdoma	2016-08-04	Vyriausybės pavedimu Sveikatos apsaugos ministerija, įvertinusi kitų institucijų nuomones, informavo, jog numatoma rengti Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimus, taip pat tobulinti licencijavimo tvarką.	2017-05-15

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
41.	4D- 2016/2- 1056	Pateikti motyvuotas išvadas dėl tikslingumo tobulinti Statybos, Neįgaliųjų integracijos įstatymus bei kitus teisės aktus, siekiant nustatyti valstybės ir / ar savivaldybės institucijų priežiūrą, kaip daugiabučių namų savininkai (valdytojai) įgyvendina Konvencijos, Statybos bei Neįgaliųjų integracijos įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkos pritaikymu neįgaliesiems atnaujinant (modernizuojant) daugiabučius namus.	Aplinkos ministerija	Įvykdyta	2016-11-29	Pakeistas Statybos įstatymas ir numatyta parengti du STR pakeitimus.	2017-01-02
42.	4D- 2016/2- 1056	Pateikti motyvuotas išvadas dėl tikslingumo tobulinti Statybos, Neįgaliųjų integracijos įstatymus bei kitus teisės aktus, siekiant nustatyti valstybės ir / ar savivaldybės institucijų priežiūrą, kaip daugiabučių namų savininkai (valdytojai) įgyvendina Konvencijos, Statybos bei Neįgaliųjų integracijos įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkos pritaikymu neįgaliesiems atnaujinant (modernizuojant) daugiabučius namus.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įvykdyta	2016-11-30	Ministerijos nuomone, pakanka Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo pakeitimo, kuriuo įtvirtinama, kad už objektų pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir objektų savininkai bei naudotojai.	2017-01-02
43.	4D- 2016/1- 20	Pakeisti nustatytą teisinį reglamentavimą taip, kad asmenims kiekvieną kartą atvykus į pataisos įstaigą nereikėtų kreiptis dėl padidinto kaloringumo maisto davinio, kuris jiems yra nustatytas teisės aktais, skyrimo.	Kauno tardymo izoliatorius	Įvykdyta	2016-11-08	Teisinis reglamentavimas pakeistas pagal Seimo kontrolieriaus rekomendacijas.	2016-10-31

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyto komentaras	Nustatyta vykdymo data
44.	4D-2015/2-1547	Apsvarstyti galimybę reglamentuoti asmenų, atsakingų už projektinių pasiūlymų viešinimą, veiksmų atitikties teisės aktų reikalavimams tikrinimą.	Aplinkos ministerija	Neįvykdyta	2016-12-13	Aplinkos ministerijos nuomone, papildomai reglamentuoti asmenų, atsakingų už projektinių pasiūlymų viešinimą, veiksmų atitikties teisės aktų reikalavimams tikrinimą netikslinga, kadangi projektinių pasiūlymų sprendiniai dėl įvairių priežasčių gali būti ne kartą keičiami, taip pat todėl, kad jie nesukelia teisinių pasekmių statytojui (užsakovui), rengėjui ar tretiesiems asmenims.	2016-12-16
45.	4D-2016/2-1180	Įvertinti, ar nebūtų tikslinga teisės aktuose numatyti reikalavimą dėl pastatų, besiribojančių su įrengiamu (rekonstruojamu) statiniu, pamatų hidroizoliacijos, t. y. reglamentuoti, jog įrengiant ir (arba) rekonstruojant statinį (gatvę, aikštę, šaligatvį ir kt.), būtų atliekama (vertinama) ir su įrengiamu (rekonstruojamu) statiniu besiribojančių pastatų pamatų hidroizoliacija.	Aplinkos ministerija	Įvykdyta	2017-01-18	Aplinkos ministerija nurodė, kad vadovaujantis Statybos įstatymo nuostatomis statinys turi būti statomas ir pastatytas, o statybos sklypas tvarkomas taip, kad statybos metu ir naudojant pastatytą statinį trečiųjų asmenų gyvenimo ir veiklos sąlygos, kurias jie turėjo iki statybos pradžios, galėtų būti pakeistos tik pagal normatyvinių statybos techninių dokumentų ir normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų nuostatas, todėl reglamentavimas yra pakankamas.	2017-02-03
46.	4D-2016/1-750	Spręsti klausimą dėl tikslingumo inicijuoti galiojančio teisinio reglamentavimo dėl asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso pripažinimo, pažymėjimų išdavimo tobulinimą.	Vyriausybė	Įvykdyta	2016-09-28	Vidaus reikalų ministerija informavo, kad parengė Vyriausybės nutarimo projektą, kuriuo siūloma keisti Vyriausybės 1998 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 244 patvirtintus nuostatus, atsisakant perteklinių įpareigojimų, reikalaujančių iš asmens pateikti įvairių archyvų išduotas pažymas, šiuose archyvuose esančių dokumentų kopijas ir kt. Vyriausybės 2017-01-20 nutarimu Nr. 4 minėtas Vyriausybės nutarimas pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija.	2016-10-14

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
47.	4D- 2016/1- 605	Imtis priemonių (tobulinti teisinį reglamentavimą), įgyvendinant Draudžiamųjų privalomuoju sveikatos draudimu registro nuostatų 35 punkto nuostatas, numatančias teritorinėms ligonių kasoms pareigą, esant registro duomenų netikslumams, privalomai prašyti asmenų išreikšti valią dėl noro būti apdraustu privalomuoju sveikatos draudimu valstybės lėšomis tais atvejais, kai asmenys augina vaiką (vaikus) iki 8 metų arba du ir daugiau nepilnamečių vaikų.	Sveikatos apsaugos ministerija	Neįvykdyta	2016-10-21	Sveikatos apsaugos ministerijos nuomone, netikslinga koreguoti Draudžiamųjų privalomuoju sveikatos draudimu registro nuostatų 35 punkto nuostatas, nustatančias teritorinių ligonių kasų pareigą privalomąja tvarka prašyti asmenų išreikšti valią dėl noro būti apdraustais privalomuoju sveikatos draudimu valstybės lėšomis.	2016-10-31
48.	4D- 2016/1- 819	Įvertinti dabartinį teisinį reglamentavimą ir apsvarstyti poreikį tobulinti teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias skundų nagrinėjimo Valstybinėje duomenų apsaugos inspekcijoje tvarką ir terminus.	Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija	Vykdoma	2016-11-11	Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija informavo, jog, siekiant suderinti Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatas su Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB, bus peržiūrėta Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nustatyta skundų priėmimo ir tyrimo procedūra (įtraukiant skundų ištyrimo terminus).	2017-05-15

Eil. Nr.	Skundo Nr.	Rekomendacija	Institucija	Vykdy- mas	Atsakymo data	Vykdyimo komentaras	Nustatyta vykdymo data
49.	4D- 2015/2- 1281	Spręsti klausimą dėl teisės aktų, reglamentuojančių žemės naudojimo valstybinę kontrolę, ir kitų teisės aktų tobulinimo apsvarstant galimybę suteikti Nacionalinės žemės tarnybos pareigūnams teisę vykdant šią funkciją teikti įspėjimus (privalomuosius nurodymus) bei nustatyti jiems pareigą inicijuoti teisminį procesą dėl savavališkai užimtų valstybinės žemės atlaisvinimo, nustačius, kad šis pažeidimas nėra pašalintas.	Žemės ūkio ministerija	Vykdoma	2016-12-21	Žemės ūkio ministerija informavo, kad siūlymo suteikti Nacionalinei žemės tarnybai teisę vykdant žemės naudojimo valstybinę kontrolę teikti įspėjimus (privalomuosius nurodymus) įtvirtinimas teisės aktuose būtų tikslingas, tačiau reikia gilesnės teisės aktų nuostatų analizės bei detalesnio įvertinimo, kaip siūlomos įtvirtinti nuostatos veiktų praktikoje, todėl ministerija planuoja suorganizuoti susitikimą su suinteresuotomis institucijomis šiam siūlymui aptarti. Apie galutinį sprendimą dėl minėto siūlymo ministerija informuos atskiru raštu.	2017-05-08
50.	4D- 2016/1- 1546	Pateikti išvadą, kodėl Aplinkos ministerija ne regioninio parko teritorijoje I grupės nesudėtingiems statiniams taiko griežtesnius reikalavimus nei regioninio parko teritorijoje.	Aplinkos ministerija	Įvykdyta	2016-12-30	Aplinkos ministerija įtraukė atitinkamas nuostatas į statybos techninį reglamentą.	2016-12-23
51.	4D- 2015/2- 1564	Įvertinti poreikį tikslinti teisinį reglamentavimą, sietiną su atvejais, kuomet pagalbinio ūkio paskirties pastatai yra naudojami ne pagal paskirtį nepakeitus jų paskirties.	Aplinkos ministerija	Neįvykdyta	2016-04-20	Aplinkos ministerijos nuomone, galiojantis įstatymais ir kitais teisės aktais nustatytas statinio (jo patalpų) naudojimo pagal paskirtį teisinis reguliavimas yra pakankamas.	2016-04-29

PAREIŠKĖJŲ SKUNDUOSE KELIAMŲ SVARBIAUSIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Dėl vietinės reikšmės kelių priežiūros, taisymo, tiesimo

Lietuvos Respublikos Vyriausybė savo programoje yra pažymėjusi, kad teisė į patogų susisiekimą transporto priemonėmis yra svarbi žmogaus teisė, o jos įgyvendinimas – svarbus gyvenimo kokybės rodiklis, todėl bus didinamas visų šalies regionų pasiekiamumas, patogus susisiekimas tarp miestų, miestelių ir kaimų. Programoje taip pat pažymėta, kad bus sudarytos finansinės sąlygos savivaldybėms užtikrinti vietos kelių kokybę, finansinės galimybės savivaldybėms skirti lėšų deramai vietinės reikšmės kelių priežiūrai, asfaltavimui ir modernizavimui; užtikrins, kad savivaldybės gautų pakankamai lėšų gatvių ir vietos kelių priežiūrai.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 32 punkte yra įtvirtinta viena iš savarankiškų savivaldybių funkcijų – *savivaldybės vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, taisymas, tiesimas ir saugaus eismo organizavimas*. Šios funkcijos turinys yra apibrėžiamas Lietuvos Respublikos kelių įstatyme, kuris nustato automobilių kelių plėtojimo, priežiūros ir naudojimosi jais teisinius pagrindus. Atsižvelgiant į transporto priemonių eismo intensyvumą, socialinę ir ekonominę reikšmę, keliai yra skirstomi į valstybinės ir vietinės reikšmės kelius, o pastarieji į viešuosius kelius ir vidaus kelius. Vietinės reikšmės viešieji keliai ir gatvės nuosavybės teise priklauso savivaldybėms, o vidaus keliai – valstybei, savivaldybėms, kitiems juridiniams ir (ar) fiziniams asmenims.

Ataskaitiniais metais Seimo kontrolierius gavo nemažai skundų, susijusių su vietinės reikšmės kelių priežiūra, taisymu, tiesimu. Apibendrinus šios tematikos skundus, išskirtinos šios problemos:

- ☐ *Savivaldybės atsisako tiesti vietinės reikšmės vidaus kelius, kurie suprojektuoti (pažymėti) žemės reformos žemėtvarkos projekte valstybinėje žemėje privažiavimui prie 5 ir daugiau žemės sklypų.*
- ☐ *Savivaldybės, vykdydamos vietinės reikšmės kelių inventORIZACIJĄ, neatsižvelgia į besiribojančių su keliu žemės sklypų ribas.*
- ☐ *Savivaldybėse nėra nustatytų kriterijų, kuriais vadovaujantis būtų sprendžiama, kurie konkretūs keliai (gatvės) pirmiausia turi būti tiesiami (remontuojami), nėra nustatytų kriterijų, kuriais vadovaujantis objektyviai ir skaidriai būtų paskirstomos lėšos keliams remontuoti, tvarkyti.*

*Dėl Savivaldybių atsisakymo tiesti vietinės reikšmės vidaus kelius,
kurie suprojektuoti (pažymėti) žemės reformos žemėtvarkos projekte valstybinėje žemėje
privažiavimui prie 5 ir daugiau žemės sklypų*

Pareiškėjų skunduose nurodoma, kad jiems nuosavybės teisių atkūrimui žemės reformos žemėtvarkos projekte buvo suformuoti žemės sklypai su pažymėtais keliais, tai yra projekte buvo paliktas 4–6 m pločio valstybinės žemės plotas nuo rajoninės reikšmės kelio iki žemės sklypų.

Tačiau šiame žemės plote nėra nei kelio, nei provėžų. Pareiškėjams pasikreipus į savivaldybę dėl kelio tiesimo, įrengimo, buvo gautas atsakymas, kad jie patys turi įsirengti kelią, šis kelias yra vidaus kelias ir jis nepriklauso savivaldybei, kitos savivaldybės nurodė, kad, kai žmonės patys įsirengs kelią, savivaldybė galės jį perimti į savo balansą ir atlikti jo priežiūrą.

Seimo kontrolierius kritiškai vertino savivaldybių atsakymus, nes žemės reformos žemėtvarkos projekte yra projektuojamas vietinės reikšmės kelių tinklas; savivaldybės atstovas dalyvauja projekto viešame svarstyme; projektas derinamas su savivaldybe. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų Vietinių kelių tinklo projektavimo, jų priklausomybės, naudojimo ir priežiūros laikinųjų nurodymų nuostatas (neteko galios nuo 2014-11-28), žemės reformos metu suplanuotų naujų vietinių kelių trasų žemė priklauso vietos savivaldybei, šie keliai turėjo būti registruojami savivaldybėje, o juos nutiesus savivaldybės biudžeto lėšomis – apskaityti savivaldybės turto balanse, pareiga rūpintis šių kelių būkle taip pat buvo nustatyta savivaldybei. Tai, kad savivaldybės laiku jų neregistravo, nenumatė lėšų įrengimui, jų nenumatė, tai yra nevykdė teisės aktų reikalavimų, neturėtų jas atleisti nuo atsakomybės kelius įrengti.

Seimo kontrolierius kreipėsi į Vyriausybę, informuodamas apie susidariusią situaciją ir prašydamas pateikti poziciją, kaip turėtų būti sprendžiama ši situacija, tai yra kas turėtų ir kieno lėšomis valstybinėje žemėje įrengti vietinės reikšmės vidaus kelius, vedančius prie 5 ir daugiau sodybų, žemės sklypų (2016-09-07 pažyma Nr. 4D-2015/2-1786; 2017-03-10 pažyma Nr. 4D-2015/2-1800).

*Dėl Savivaldybėse vykdomų vietinės reikšmės
kelių inventorizacijos ir teisinės registracijos*

Jau keletą pastarųjų metų savivaldybės vykdo vietinės reikšmės kelių inventorizaciją ir teisinę registraciją. Žemės sklypai kelių eksploatacijai mažai kur dar formuojami. Kelių inventorizacija ir teisinė registracija yra būtina, norint žinoti, kiek kiekviena savivaldybė turi vietinės reikšmės kelių, kokia jų būklė. Tai yra viena iš privalomųjų sąlygų siekiant gauti finansinę paramą šių kelių remontui, tiesimui. Neatlikus kelių teisinės registracijos, negalima pagrįstai įvertinti lėšų poreikio.

Seimo kontrolierius skundų, susijusių su kelių inventorizacija, ataskaitiniais metais yra gavęs nedaug, tačiau tikėtina, kad jų skaičius ateityje gali didėti, jei nebus atkreiptas dėmesys į šiuos momentus: savivaldybės formuodamos kelio kaip inžinerinio statinio kadastro duomenų bylą turėtų kelio ribas derinti su besiribojančių žemės sklypų savininkais ir kelio ribą esant galimybei sutaptinti su seniai nusistovėjusia besiribojančio žemės sklypo riba. Jei savivaldybės besąlygiškai sieks kelio ribas atstatyti pagal raudonąsias linijas, nebus atsižvelgta į protingumo kriterijų, paklaidos galimybes, neišvengiamai kils ginčai, kurie sąlygos skundų teikimą tiek Seimo kontrolieriui, tiek galimai ir teismams, o tai stabdys kelių inventorizavimą ir jų tvarkymą.

Į Seimo kontrolierių kreipėsi savivaldybės vienos gatvės gyventojai, nurodydami, kad savivaldybė atliko gatvės kaip inžinerinio statinio kadastrinius matavimus ir nustatė, jog nemažai žemės sklypų,

besiribojančių su gatve, patenka į gatvės ribas iki 20 cm. Savivaldybė kreipėsi į Nacionalinės žemės tarnybos teritorinį skyrį, prašydama imtis priemonių įpareigoti gyventojus atlaisvinti užimtas gatvės dalis, o jei neatlaisvins, kreiptis į teismą. Gyventojai nurodė, kad jie nuo 1955 metų yra užsitvėrę tvorais, niekas niekada nesakė, jog jie yra užėmę gatvės dalelę, jokio jų tyčinio veiksmo nenustatė ir Nacionalinė žemės tarnyba. Seimo kontrolierius kritiškai vertina savivaldybės veiksmus, kai dėl 20 cm, o kai kuriais atvejais ir mažiau, prasidės teisminiai procesai. Visa to buvo galima išvengti, jei savivaldybė, derindama gatvės kadastrinius matavimus, būtų atsižvelgusi į faktinį esamo kelio plotį, protingumo kriterijų, bendravusi su gyventojais (2016-11-15 raštas Nr. 4D-2016/2-1531; 2016-10-03 raštas Nr. 4D-2016/1-1362; 2016-08-02 raštas Nr. 4D-2016/1-1114).

*Dėl skaidrumo principo nesilaikymo savivaldybėse
vykdant savarankiškąją funkciją – vietinės reikšmės kelių priežiūra, taisymas, tiesimas*

Seimo kontrolierius ataskaitiniais metais gavo daug skundų dėl vietinės reikšmės kelių blogos būklės, neremontuojamų gatvių, neaiškių procedūrų, atrankų, kodėl vienas kelias yra remontuojamas, o kitas tos pačios kategorijos kelias neremontuojamas, savivaldybės pažadų, kurie kartojasi metai iš metų, kad kitais metais, jei bus pinigų, kelias bus suremontuotas.

Seimo kontrolierius, ištyręs minėto pobūdžio skundus, vienareikšmiškai gali teigti, kad savivaldybės, vykdydamos savarankiškąją funkciją – vietinės reikšmės kelių priežiūra, taisymas, tiesimas, – nesilaiko skaidrumo principo. Gyventojams bei Seimo kontrolieriui visiškai nėra aišku, kodėl viena gatvė yra remontuojama, o kita ne, savivaldybių paaiškinimai yra žinomi tik joms pačioms, nei jų patikrinti, nei patvirtinti, nei paneigti nėra galimybių, nes nėra patvirtintos vieningos metodikos, kuria vadovaujantis skirtingose savivaldybėse vienodai būtų vertinama kelio būklė; nėra aiškos remontuotinių kelių atrankos procedūros; nėra patvirtintų kriterijų, kuriais vadovaujantis būtų sprendžiama, kurie konkretūs keliai (gatvės) pirmiausia turi būti tiesiami (remontuojami); seniūnai įvairiomis formomis teikia informaciją savivaldybėms apie, jų nuomone, remontuotinus kelius, tačiau, kuo ta nuomonė pagrįsta, nėra aišku; nėra savivaldybės vidaus teisės aktais patvirtintų kriterijų, kuriais vadovaujantis objektyviai ir skaidriai būtų paskirstomos lėšos keliams remontuoti, tvarkyti; savivaldybių internetinėse svetainėse nėra paskelbtos informacijos, kada ir kokios gatvės buvo nutiestos, remontuotos, tvarkytos, kiek lėšų panaudota ir kokių (savivaldybės, valstybės, ES paramos ar fizinių, juridinių asmenų), dėl kokių priežasčių jos buvo remontuotos, kuo vadovaujantis; kada ir kokios gatvės bus remontuojamos per ateinančius keletą metų, kokiais kriterijais vadovaujantis. Seimo kontrolierius rekomendavo patvirtinti kriterijus, nustatyti aiškas procedūras.

Savivaldybės informavo, kad yra rengiami tvarkos aprašai; vykdomas pirkimas tam tikros kategorijos gatvių būklės nustatymo ir įvertinimo, remontuotinių gatvių prioriteto sąrašo sudarymo bei remonto rūšies parinkimo (2016-09-27 pažyma Nr. 4D-2016/2-341; 2016-11-22 pažyma Nr. 4D-2016/2-773; 2016-12-30 pažyma Nr. 4D-2016/2-1127; 2016-05-27 pažyma Nr. 4D-2016/2-736; 2016-05-23 pažyma Nr. 4D-2015/1-1656; 2016-03-29 pažyma Nr. 4D-2015/2-1807; 2016-12-30 pažyma Nr. 4D-2015/2-1419; 2016-05-17 pažyma Nr. 4D-2016/2-685).

Dėl daugiabučių gyvenamųjų namų butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų bei savivaldybės paskirtų administratorių veiklos priežiūros ir kontrolės

Skundų tyrimo metu buvo pastebėtos kai kurios pasikartojančios problemos, susijusios su savivaldybių funkcijomis (Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 42 punktas) dėl Administratorių veiklos kontrolės bei priežiūros vykdymo. Viena esminių probleminių sričių yra kontrolės apimtis ir tęstinumas.

Seimo kontrolierius, atlikęs šios srities skundų tyrimus, atkreipė savivaldybių pareigūnų dėmesį į tai, kad savivaldybės, gavusios skundą dėl administratorių ar bendrijų veiklos, turi teisę nuspręsti nevykdyti kompleksinio patikrinimo, tačiau privalo atlikti kontrolės veiksmus, kad būtų išsamiai patikrintos skunde nurodytos aplinkybės, ir prireikus imtis priemonių nustatytiems pažeidimams pašalinti. Be to, Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį, kad savivaldybės įpareigojimų daugiabučio namo administratoriui ar bendrijos pirmininkui vykdymo kontrolė turėtų būti atliekama iki visiško jų įvykdymo (2016-07-14 pažyma Nr. 4D-2016/2-543).

Dėl daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo)

Ataskaitiniu laikotarpiu viena iš reikšmingesnių šios srities skundų problemų buvo susijusi su daugiabučių namų atnaujinimo metu neužtikrinamų neįgaliųjų interesų (2016-10-14 pažyma Nr. 4D-2016/2-1056, 2016-07-14 pažyma Nr. 4D-2016/2-516, 2016-05-17 pažyma Nr. 4D-2016/2-678).

Atliktų skundų tyrimų metu nustatyta, kad pareiškėjai kreipėsi į Seimo kontrolierių dėl savivaldybės administracijos ir kitų institucijų pareigūnų veiksmų nagrinėjant jų skundus dėl jų daugiabučio namo balkonų renovacijos, kurios metu galimai nebuvo laikomasi Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau vadinama – Konvencija) nuostatų.

Seimo kontrolierius tyrimų metu atkreipė dėmesį į Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuomonę dėl Konvencijos pažeidimų, t. y. keičiant projektą į sprendimų priėmimą namo bendrija neįtraukė negalią ir specialiųjų poreikių turinčių namo gyventojų, nebuvo įvertinti negalią turinčių vyresnio amžiaus asmenų poreikiai, bei į Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos informaciją, kad kai kuriuose namo butuose atlikus matavimus natūrali apšvieta neatitinka statybos techninių reglamentų reikalavimų.

Tyrimų metu konstatuota, kad problemos buvo susijusios ne tik su galimai netinkamais namo administratoriaus ar bendrijos pirmininko, rangovo darbuotojų veiksmais, galimai netinkamai parengtu techniniu projektu, bet ir su galimai neaiškiu teisiniu reglamentavimu. Apsvarsčiusi Seimo kontrolieriaus rekomendacijas, Aplinkos ministerija paaiškino, kad teisės aktai nenustato apribojimų dėl balkonų, lodžijų aptvarų architektūrinių sprendimų, jie gali būti parenkami atsižvelgiant į statinio ypatybes, užsakovo pageidavimus, projektas gali būti keičiamas, papildomos sutarties su

projektuotoju ir statytojo patvirtintos papildomos techninės užduoties pagrindu. Namų gyventojų dauguma priimtų sprendimų pagrindu statytojas gali inicijuoti projekto pakeitimus. Ministerija priėmė STR 2.02.01:2004 pakeitimus, numatančius, kad balkonų, lodžijų aptvarų nepermatomos dalies aukštis turi būti ne didesnis kaip 1,1 m nuo balkonų ir lodžijų aikštelių paviršiaus be įrengtos grindų dangos.

Dėl socialinės paramos

Atlikęs šios srities skundų tyrimus Seimo kontrolierius nustatė, jog savivaldybės administracijos pareigūnai teikia pareiškėjams nepakankamai išsamią informaciją dėl kompensacijų teikimo ar kitos socialinės paramos skyrimo, dėl to pareiškėjai nepateikia ar pateikia netinkamai užpildytus, arba ne visus dokumentus, būtinus socialinei paramai gauti (2016-02-29 pažyma Nr. 4D-2015/2-1613).

Seimo kontrolierius ištyręs skundus, pastebi, jog tai atvejais, kai valstybės ar savivaldybių institucijos tinkamai ir išsamiai atsako į pareiškėjų paklausimus, atkreipė dėmesį, kad asmenų teisė gauti pagalbą ligos atveju gali būti apsunkinta dėl teisinio reglamentavimo trūkumų (2016-04-11 pažyma Nr. 4D-2016/1-36). Pavyzdžiui, atlikęs pareiškėjo skundo tyrimą dėl Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama – Ministerija) pareigūnų veiksmų, sprendžiant su ligos pašalpos apskaičiavimu ir mokėjimu nelaimingo atsitikimo darbe atveju susijusius klausimus, Seimo kontrolierius neįžvelgė buvus netinkamų Ministerijos pareigūnų veiksmų teikiant informaciją, tačiau atkreipė dėmesį, kad teisinis reguliavimas, sietinas su ligos pašalpos apskaičiavimu ir mokėjimu nelaimingo atsitikimo darbe atveju tvarka, nėra aiškus ir konkretus, dėl to pareiškėjos skundo dalį dėl Ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), sprendžiant klausimus dėl teisinio reguliavimo, susijusio su ligos pašalpos apskaičiavimu ir mokėjimu nelaimingo atsitikimo darbe atveju, tobulinimo (tikslinimo), pripažino pagrįsta.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad tuo atveju, kai asmuo dirba keliose darbovietėse, ligos pašalpa dėl nelaimingo atsitikimo darbe (įvykį pripažinus draudiminiu) yra 100 procentų kompensuojamo darbo užmokesčio, tačiau kitaip nei ligos pašalpos, apskaičiuojamos ir mokamos pagal Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme bei Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatuose įtvirtintas teisės normas, atveju. Ligos pašalpa dėl nelaimingo atsitikimo darbe (įvykį pripažinus draudiminiu) apskaičiuojama ir mokama pagal asmens darbo (pamainų) grafiką tos darbovietės, kurioje įvyko nelaimingas atsitikimas darbe arba buvo nustatyta profesinė liga, t. y. nustatytas skirtingas teisinis reglamentavimas iš esmės tapatiems teisiniams santykiams.

Atsižvelgiant į tai, Seimo kontrolierius Vyriausybei rekomendavo spręsti klausimą dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo (tikslinimo), užtikrinant teisinio reglamentavimo sistemiškumo principą ir asmenų lygiateisiškumo principą, aiškiai ir neprieštarinčiai nustatant ligos pašalpos apskaičiavimo ir mokėjimo nelaimingo atsitikimo darbe atveju tvarką. Atsižvelgus į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas buvo priimtas Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymas.

Dėl socialinio būsto nuomos

Seimo kontrolierius, įvertinęs šios srities skundus, atkreipė dėmesį, kad pareiškėjams dažnai nėra suprantami savivaldybių pareigūnų veiksmai, sprendžiant socialinio būsto nuomos klausimus, kai asmuo, turintis teisę į socialinio būsto nuomą, jo negauna daugelį metų arba yra išbraukiamas iš sąrašų būstui gauti, kodėl savivaldybės nesprendžia socialinio būsto fondo plėtros problemų ir pan.

Tiriant skundus pastebėta, jog savivaldybės pareigūnų paaiškinimai pareiškėjams bei Seimo kontrolieriui yra neišsamūs: nors nurodoma galimybė išnuomoti socialinį būstą pareiškėjui, tačiau nepateikia konkrečių motyvų, kodėl jis neišnuomojamas. Todėl Seimo kontrolierius įžvelgė, jog galimai savivaldybės pareigūnai netinkamai įgyvendina paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti lygiateisiškumo, socialinio teisingumo principus, ir nepagrįstai nepriėmė sprendimo dėl socialinio būsto nuomos pareiškėjai, turinčiai pirmumo teisę, kai kitiems asmenims (šeimoms) ne eilės tvarka 2015 metais buvo išnuomoti socialiniai būstai. Seimo kontrolierius rekomendavo savivaldybei imtis atitinkamų priemonių. Savivaldybė informavo, kad pareiškėjai išnuomotas socialinis būstas (butas) savivaldybės socialinių būstų name.

Seimo kontrolierius, gavęs skundą dėl savivaldybės administracijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų, išbraukus iš asmenų (šeimų), turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašo, rekomenduoja savivaldybei įvertinti ir kitas galimybes skirti prašančiam asmeniui paramą į būsto nuomą, tačiau pastebėta, kad savivaldybės šios rekomendacijos neįvertina ir neieško kitų būdų, siekiant suteikti pareiškėjui socialinę pagalbą. Be to, nustatyta, kad savivaldybės pareigūnai pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes vertino formaliai, nesivadovavo galiojančiu teisiniu reglamentavimu, todėl ne tik kad nepaaiškino pareiškėjui galimybės skirti savivaldybės būstą, tokia galimybė net nebuvo svarstyta. Savivaldybė galėjo kreiptis į Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją dėl tarnybinės pagalbos suteikimo, tačiau ir to nepadarė (pavyzdžiui, skundas Nr. 4D-2016/2-1054). Seimo kontrolierius tokį pareigūnų neveikimą įvertino kritiškai. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Seimo kontrolieriui nurodė, jog savivaldybės, vykdydamos savo savarankiškąją funkciją – socialinio būsto nuomą, turi atsižvelgti ir į tai, kad parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama siekiant didinti asmenų ir šeimų, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis turinčių teisę į paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, motyvaciją integruotis į darbo rinką ir racionaliai naudoti turimus išteklius, todėl, ministerijos nuomone, savivaldybės administracija turėtų grąžinti pareiškėją į asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą. Atkreiptinas dėmesys, jog tarpininkaujant Seimo kontrolieriui buvo imtasi priemonių skunde nurodytai problemai spręsti, t. y. ministerija atliko pakeitimus socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje, numatant galimybę taikyti matematines skaičių apvalinimo taisykles.

Seimo kontrolierius, atsižvelgęs į gautą informaciją ir į Socialinės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo pakeitimus, rekomendavo Panevėžio miesto savivaldybės administracijai, be kita ko, iš naujo įvertinti pareiškėjo prašymą grąžinti jį į asmenų (šeimų), turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašą.

Dėl triukšmo valdymo

Seimo kontrolierius nustatė atvejų, kai valstybės ar savivaldybės institucijos, pamiršdamos gero ir atsakingo viešojo administravimo principą, persiunčia viena kitai pareiškėjų prašymus, prisidengia nepagrįstais formalumais ir nesiima priemonių pareiškėjų keliamų problemų spręsti iš esmės dėl galimai netinkamo, neaiškaus teisinio reglamentavimo, susijusio su valstybės ir savivaldybių institucijų kompetencijos nustatymu.

Pavyzdžiui, Seimo kontrolierius, atlikęs pareiškėjos skundo dėl transporto keliamo triukšmo valstybinės reikšmės kelyje Ukmergė–Molėtai, einančio per pareiškėjos kaimą tyrimą, konstatavo, kad valstybinės reikšmės kelią (nepagrindinį) turto patikėjimo teise nustatyta tvarka valdo Lietuvos automobilių kelių direkcija, todėl ji, kaip triukšmo šaltinio valdytoja, pagal Triukšmo valdymo įstatymą (TVĮ) privalo užtikrinti, kad triukšmo lygis neviršytų vietovei nustatytų triukšmo ribinių dydžių, o jį viršijus – privalo imtis priemonių skleidžiamam triukšmui šalinti ir (ar) mažinti. TVĮ nėra konkrečiai nustatyta, kuri iš valstybės institucijų atlieka nepagrindinių valstybinės reikšmės kelių transporto keliamo triukšmo valdymą (savivaldybės nėra valstybinės reikšmės kelių (triukšmo šaltinių) valdytojos). Direkcija nepagrįstai pasiūlė pareiškėjai pačiai kreiptis į Visuomenės sveikatos centrą ir pagal Viešojo administravimo įstatymo reikalavimus nepersiuntė pareiškėjos kreipimusi nagrinėti pagal kompetenciją Visuomenės sveikatos centrui.

Seimo kontrolierius konstatavo, kad Visuomenės sveikatos centras (Centras) pagal asmenų prašymus, pranešimus, skundus vykdo higienos normų, kurių kontrolė nėra pavesta kitiems viešojo administravimo subjektams, laikymosi kontrolę pagal sveikatos apsaugos ministro nustatytą kontroliuojamų sričių sąrašą. Tačiau keliai nėra priskiriami nei prie ūkinės komercinės veiklos veiksmų, galinčių turėti įtakos visuomenės sveikatai, nei prie objektų, kuriuose vykdoma ūkinė komercinė veikla; Centras vykdo stacionarių triukšmo šaltinių veiklos valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę triukšmo prevencijos zonose (šiuo atveju triukšmo prevencijos zonos nėra nustatytos); Centras kartu su savivaldybe gali apriboti stacionarių triukšmo šaltinių veiklą, suderinus su Susisiekimo ministerija, nustatytoje teritorijoje apriboti arba uždrausti transporto priemonių eismą. Kartu Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį, kad šio tyrimo metu gautos Sveikatos apsaugos ministerijos (SAM) ir Centro nuomonės dėl įstatymuose nustatytų Centro funkcijų vykdymo apimčių nėra tapačios.

Seimo kontrolierius pareiškėjos skundą pripažino pagrįstu ir rekomendavo Lietuvos Respublikos Vyriausybei perduoti Triukšmo prevencijos tarybai apsvarstyti triukšmo valdymo papildomo reglamentavimo klausimus, susijusius su valstybinės institucijos, atsakingos už valstybinės reikšmės krašto (nepagrindinių) kelių transporto keliamo triukšmo valdymą, paskyrimo tikslingumu, visuomenės sveikatos centrų kompetencijos patikslinimu. Šie klausimai perduoti apsvarstyti Triukšmo prevencijos tarybai (planuojama artimiausiu metu sušaukti posėdį). Sveikatos apsaugos ministerija informavo, kad nuo 2016-11-01 Triukšmo valdymo įstatyme pakeista triukšmo ribinio dydžio sąvoka. Kitos rekomendacijos yra vykdomos.

*Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
Užsieniečių registracijos centre sulaikytų asmenų laikymo sąlygų*

Seimo kontrolierius, atlikęs tyrimus pagal gautus skundus, kuriuose keliami klausimai, susiję su sulaikytų užsieniečių laikymu patalpose, kurių languose įmontuotos grotos, nustatė, kad grotų ant langų įrengimo Užsieniečių registracijos centro patalpose klausimas nėra reglamentuotas teisės aktuose.

Seimo kontrolierius konstatavo, kad vienas iš Užsieniečių registracijos centro uždavinių yra užtikrinti teismo sprendimu apgyvendintų užsieniečių judėjimo laisvės apribojimą. Siekiant tinkamai atlikti teisės aktuose nustatytas funkcijas, Užsieniečių registracijos centras pasitelkia specialias priemones. Šiuo atveju grotų ant langų įrengimas laikytinas viena iš specialių priemonių, kuri yra būtina ir proporcinga Užsieniečių registracijos centre gyvenančių teismo sprendimu sulaikytų asmenų apsaugai bei kontrolei garantuoti.

Akcentuota ir panaši Užsieniečių registracijos centro patalpų ir areštinių kamelių, kurių įrengimas (taip pat ir grotų) yra reglamentuotas Pataisos įstaigų įrengimo ir eksploatavimo taisyklėse, paskirtis.

Atsižvelgiant į tai, Seimo kontrolierius vidaus reikalų ministrui rekomendavo reglamentuoti apsauginių grotų ant langų įrengimą Užsieniečių registracijos centro patalpose.

Vidaus reikalų ministerija su rekomendacija sutiko ir parengė teisės akto projektą – Užsieniečių registracijos centro apgyvendinimo patalpų ir eksploatacijos taisyklės, kuriose ir bus reglamentuoti Seimo kontrolieriaus teikti pasiūlymai dėl langų grotų įrengimo (2016-05-18 pažyma Nr. 4D-2016/1-256).

Dėl suimtųjų / nuteistųjų teisės gauti tęstinį gydymą / maitinimą

Nagrinėjant suimtųjų / nuteistųjų skundus dėl netinkamo maitinimo buvo nustatyta, kad pervežant suimtuosius / nuteistuosius iš vienos į kitą laisvės atėmimo vietų įstaigą nėra užtikrinamas operatyvus informacijos apie šio asmens specialiuosius poreikius, susijusius su gydymu ir maitinimu, perdavimas. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad asmenys, atvykę į priimančią įstaigą, jiems rekomenduotą maitinimą bei paskirtą gydymą gauna tik po 24 valandų. Kai kurių susirgimų atveju, negavus tinkamo gydymo ir / arba dietinio maitinimo, toks ilgas laiko tarpas gali būti pavojingas asmens sveikatai ar net gyvybei.

Seimo kontrolierius rekomendavo Kalėjimų departamento direktorei pakeisti teisinį reglamentavimą, nustatant, kad perkeliančioji įstaiga iš anksto informuotų priimančiąją įstaigą apie asmenis, kuriems reikalingas specialus (dietinis) maitinimas ir / arba gydymas.

Kalėjimų departamentas įgyvendino rekomendaciją pakeisdamas Laisvės atėmimo vietų įskaitos tarnybų darbo instrukciją (2016-09-27 pažyma Nr. 4D-2016/1-20).

Dėl suimtųjų / nuteistųjų galimybės naudotis internetu

Atsižvelgęs į gaunamuose skunduose vis dažniau keliamus klausimus dėl suimtųjų / nuteistųjų naudojimosi internetine prieiga suėmimo ir laisvės atėmimo bausmių vykdymo įstaigose, Seimo

kontrolierius atliko tyrimą. Buvo nustatyta, kad skirtingose įstaigose esantiems suimtiesiems ir nuteistiesiems yra sudarytos iš esmės skirtingos galimybės naudotis internetu per riboto interneto prieigą (RIP), t. y. nėra užtikrinamas šių asmenų lygiateisiškumas.

Tyrimo metu nustatyta, kad dar 2014 metais Teisingumo ministerija išreiškė poziciją, jog visose laisvės atėmimo vietų įstaigose turi būti laikomasi vienodos ir nuoseklios žmogaus teisių standartų užtikrinimu pagrįstos praktikos (kuri neturėtų remtis atskirų įkalinimo įstaigų techninėmis, finansinėmis ar kitokiomis galimybėmis), pagal kurią suimtiesiems ir nuteistiesiems būtų užtikrinama interneto prieiga.

Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį, kad ir Europos Komisija 2016 m. gegužės 18 d. rekomendacijoje „Dėl 2016 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2016 m. Lietuvos stabilumo programos“ Lietuvai siūlė gerinti naujų technologijų diegimą ir įsisavinimą. Todėl siekiant vienodos ir nuoseklios praktikos, pagal kurią suimtiesiems ir nuteistiesiems būtų užtikrinama interneto prieiga bei suimtųjų ir nuteistųjų lygiateisiškumas naudojantis internetu per RIP, atkreipė Kalėjų departamento dėmesį į tai, kad:

- ☐ galimybė naudotis RIP padėtų įstaigoms sutaupyti lėšų ir skirti jas kitoms suimtųjų ir nuteistųjų reikmėms tenkinti;
- ☐ pagal Teisės gauti informaciją įstatymą, informacija apie įstaigos ar institucijos veiklą vykdant teisės aktais pavestas funkcijas turi būti visiems prieinama, pirmenybę teikiant informacijos skleidimui internetu ir kitokiomis elektroninėmis priemonėmis (žinoma, atsižvelgiant į šių asmenų grupės specifiką);
- ☐ Seimo kontrolierių interneto svetainėje (www.lrski.lt) yra skelbiama informacija, glaudžiai susijusi su suimtųjų ir nuteistųjų pažeistų teisių gynyba, todėl visiems suimtiesiems ir nuteistiesiems turėtų būti užtikrinama galimybė prisijungti prie tinklalapio www.lrski.lt;
- ☐ Lietuvos Respublikos teismai suimtuosius ir nuteistuosius apie jų bylose priimamus procesinius sprendimus informuoja per elektroninių paslaugų portalą, prie kurio prisijungti suimtieji ir nuteistieji neturi teisės; tai reiškia, kad tokie asmenys negali susipažinti su jiems itin svarbia Lietuvos Respublikos teismų pateikiama informacija ir realizuoti savo teisės į efektyvią teisminę gynybą, todėl visiems suimtiesiems ir nuteistiesiems turėtų būti užtikrinama galimybė prisijungti prie elektroninių paslaugų portalo per RIP.

Seimo kontrolierius Kalėjų departamento direktorei rekomendavo imtis priemonių, kad būtų laikomasi vienodos ir nuoseklios praktikos (kuri neturėtų remtis atskirų įkalinimo įstaigų techninėmis, finansinėmis ar kitokiomis galimybėmis), pagal kurią suimtiesiems ir nuteistiesiems būtų užtikrinama interneto prieiga bei suimtųjų ir nuteistųjų, esančių skirtingose suėmimo ir bausmių vykdymo įstaigose, lygiateisiškumas naudojantis internetu per RIP (2016-12-23 pažyma Nr. 4D-2016/1-112).

SEIMO KONTROLIERIŲ VEIKLA VYKDANT INFORMACIJOS APIE ŽMOGAUS TEISIŲ SKLAIDĄ, NACIONALINĘ KANKINIMŲ PREVENCIJĄ IR BENDRADARBIAVIMĄ

Projekto „Vyresnių asmenų žmogaus teisės ilgalaikės priežiūros institucijose“ koordinadorės vizitas

2016 m. kovo 9 d. Seimo kontrolierius Raimundas Šukys priėmė Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo (angl. ENNHRI) koordinatore Ciarą O'Dwyer. Susitikimo metu buvo kalbama apie problemas, susijusias su socialinės priežiūros institucijomis senyvo amžiaus žmonėms.

Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo vykdomo projekto „Vyresnių asmenų žmogaus teisės ilgalaikės priežiūros institucijose“ koordinatore Ciara O'Dwyer, kartu su Seimo kontrolierių įstaigos atstovais, taip pat lankėsi keliuose Lietuvos socialinės priežiūros institucijose senyvo amžiaus žmonėms.

Susitikimas su EBPO misijos Lietuvoje atstovais

Seimo kontrolierių įstaigos vadovas Augustinas Normantas 2016 m. birželio 16 dieną susitiko su Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) misijos Lietuvoje atstovėmis Tatyana Teplova ir eksperte Chloe Lelievre. Misijos metu ekspertės susitiko su Lietuvos institucijų, įstaigų, nevyriausybinų organizacijų, verslo ir akademinės visuomenės atstovais. Susitikimų tikslas – apsikeisti nuomonėmis bei surinkti papildomos informacijos, kurios reikia Lietuvos viešojo valdymo situacijai įvertinti. Susitikime su Seimo kontrolierių įstaigos vadovu Augustinu Normantu kalbėta teisės viršenybės, teisingumą vykdančių institucijų efektyvios veiklos užtikrinimo Lietuvoje temomis.

Komitetas prieš kankinimą institucijų vadovams pristatė preliminarį išvadą

2016 m. rugsėjo 5 dieną Europos Tarybos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą, trumpai vadinamas CPT, Seimo kontrolieriaus Augustino Normanto kvietimu Seimo kontrolierių įstaigoje pristatė preliminarį pastabas dėl žmogaus teisių padėties Lietuvos laisvės suvaržymo vietose. Įstaigoje susirinkusiems įvairių institucijų vadovams Seimo kontrolierius priminė, kad vykdydama nacionalinę kankinimų prevenciją šalyje Seimo kontrolierių

įstaiga nuolat vadovaujasi ne tik nacionaliniais ir tarptautiniais teisės aktais, bet ir Komiteto prieš kankinimą parengtais standartais. Lankydamasis Europos Tarybos šalyse Komitetas prieš kankinimą vertina žmogaus teisių situaciją laisvės suvaržymo vietose, tarp kurių kalėjimai, globos institucijos, policijos komisariatai, užsieniečių sulaikymo vietos, psichiatrijos ligoninės.

Seimo kontrolierių įstaigos veikla pristatyta JAV ambasados Lietuvoje atstovams

Susitikime su JAV ambasados atstovais Tedu Janiu bei Giedra Gurevičiūte-Demereckiene, kuris įvyko 2016 m. rugsėjo 14 d., Seimo kontrolierius atskleidė aktualius klausimus, dėl kurių Seimo kontrolieriams skundžiasi Lietuvos gyventojai, taip pat pristatė žmogaus teisių problemas, kylančias

laisvės suvaržymo vietose. Kalbėdamas apie įstaigos veiklą, A. Normantas didelį dėmesį skyrė naujai Seimo kontrolierių įstaigos funkcijai – nacionalinei kankinimų prevencijai. Susitikime taip pat buvo aptarti bendradarbiavimo su JAV ambasada klausimai Jungtinių Amerikos valstijų valstybės departamentui ruošiant ataskaitą apie žmogaus teisių padėtį šalyje. Ją kasmet rengia šis valstybės departamentas, o tvirtina JAV kongresas.

Seimo kontrolierių įstaigoje – delegacija iš Armėnijos

Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas Augustinas Normantas 2016 m. rugsėjo 20 d., Seimo kontrolierių įstaigoje priėmė Armėnijos ombudsmeną Armaną Tatojaną. Susitikimo metu buvo pristatyta Seimo kontrolierių įstaigos veikla, kalbama apie žmogaus teisių problemas Armėnijoje

ir Lietuvoje, diskutuojama apie mechanizmus, užtikrinančius žmogaus teises. Armėnijos ombudsmenas domėjosi, kaip užtikrinamas Seimo kontrolierių rekomendacijų įgyvendinimas, kokiais būdais bendradarbiaujama su valstybės ir savivaldybių institucijomis. A. Normantas atkreipė svečio dėmesį, kad Seimo kontrolieriai didelį dėmesį skiria ne tik bendradarbiavimui su valstybės ir savivaldybių institucijomis, tačiau ir pilietine visuomene, nevyriausybinių organizacijų atstovais, be to, siekdami didinti žinomumą apie žmogaus teises visuomenėje, organizuoja įvairius renginius ir susitikimus.

Susitikimas su Europos Tarybos Žmogaus teisių komisaru

2016 m. gruodžio 6 d. Seimo kontrolieriai Augustinas Normantas ir Raimondas Šukys susitiko su Europos Tarybos Žmogaus teisių komisaru Nils Muižnieks, su kuriuo buvo aptarti įvairūs žmogaus teisių klausimai, tarp kurių lyčių lygybė, neįgalųjų, vaiko teisės bei smurtas namų aplinkoje. Susitikimo metu taip pat buvo diskutuojama apie globos namų sistemos problemas, jų gausą Lietuvoje. Taip pat buvo aptariama integruoto mokymo sistema, pagalba specialiųjų poreikių vaikams socializacijos centruose. Žmogaus teisių komisaras domėjosi Seimo kontrolierių veikla, kitais Lietuvoje veikiančiais žmogaus teisių mechanizmais.

BENDRADARBIAVIMAS SU TARPTAUTINĖMIS ORGANIZACIJOMIS IR TINKLAIS

Tarptautinis ombudsmenų institutas

Tarptautinis ombudsmenų institutas, kuriam Seimo kontrolierių įstaiga priklauso nuo 1996 m. rugpjūčio mėnesio, yra nepelno siekianti organizacija, kuri inicijuoja įvairius tyrimus bei studijas apie ombudsmenų veiklą, rengia bei organizuoja ombudsmenų, personalo ir kitų suinteresuotų asmenų mokymo programas, taip pat įvairius seminarus ir konferencijas. 2016 metais Seimo kontrolierių įstaigos atstovai dalyvavo keliuose svarbiuose Tarptautinio ombudsmenų instituto renginiuose.

2016 m. balandžio 26–27 dienomis Seimo kontrolierius ir įstaigos vadovas Augustinas Normantas kartu su Seimo kontrolieriumi Raimondu Šukiu vyko į Barselonoje vykusią Tarptautinio ombudsmenų instituto Europos regiono konferenciją „Žmogaus teisės Europoje: ombudsmenams kylantys iššūkiai“, kurioje buvo aptarti privatumo ir asmens duomenų saugumo užtikrinimo klausimai, diskutuojama apie požiūrį į prieglobsčio prašytojus, jų tapatinimą su teroristais, taip pat prieglobsčio politiką Europoje, galimas kovos su kylančia ksenofobija Europoje priemonės bei ombudsmenų vaidmenį sprendžiant pabėgėlių krizę Europos žemyne. Konferencijos metu Seimo kontrolieriai dalyvavo diskusijose apie ombudsmenų vaidmenį sprendžiant socialines problemas, įgyvendinant nacionalinę kankinimų prevenciją bei tarpininkavimo institutą sprendžiant su žmogaus teisių pažeidimais susijusias problemas.

Kitas didelis Tarptautinio ombudsmenų instituto renginys, kuriame dalyvavo Seimo kontrolierius ir įstaigos vadovas Augustinas Normantas bei Seimo kontrolierių viešųjų ryšių vyriausiasis konsultantas Vytautas Valentinavičius, vyko Bankoke, Tailande. 2016 m. lapkričio 13–19 dienomis vykusioje konferencijoje „Ombudsmeno instituto evoliucija“ Tarptautinio ombudsmenų instituto kvietimu Seimo kontrolierių įstaigos viešųjų ryšių vyriausiasis konsultantas skaitė pranešimą „Medijų vaidmuo viešinant ombudsmenų veiklą“, taip pat su Seimo kontrolieriumi, įstaigos vadovu dalyvavo Kankinimų prevencijos asociacijos (APT) organizuotoje diskusijoje „Ombudsmenų veikla derinant skirtingus mandatus: iššūkiai ir galimybės“. Konferencijoje Bankoke ombudsmenai iš įvairių pasaulio šalių kalbėjo apie tai, kaip vertinamas ombudsmeno darbas, aptarė skirtingas ombudsmenų įstaigų kompetencijos ribas, kalbėjo, kaip yra analizuojami ir vertinami ombudsmenų darbo rezultatai. Konferencijoje taip pat diskutuota apie ombudsmenų vaidmenį formuojant viešą opinią žmogaus teisių srityje, kalbėta apie ombudsmenų vaidmenį konfliktų zonose bei sprendžiant įvairias socialines krizes.

2016 metais Seimo kontrolierių įstaiga taip pat aktyviai dalyvavo Tarptautinio ombudsmenų instituto veikloje teikdama informaciją apie įstaigos darbą, atsakydama į siunčiamuose klausimynuose pateiktus klausimus bei balsuodama renkant Tarptautinio ombudsmenų instituto Europos regiono prezidentą bei valdybos narius.

Europos ombudsmenų institutas

Europos ombudsmenų institutas yra per 100 Europos ombudsmenų institucijų vienijanti organizacija, atliekanti mokslinius tyrimus žmogaus bei piliečių teisių gynimo srityje nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu. Institutas, bendradarbiaudamas su vietos, užsienio ir tarptautinėmis institucijomis, propaguoja ir palaiko ombudsmeno institucijos idėją.

2013 m. rugsėjo 20 d. Seimo kontrolierių įstaigos vadovas, Seimo kontrolierius A. Normantas buvo išrinktas šio instituto valdybos nariu, o 2015 m. rugsėjo 21 d. perrinktas dar dvejiems metams.

Europos ombudsmenų tinklas

Europos ombudsmenų tinklas buvo sukurtas 1996 metais ir šiuo metu vienija per 100 žmogaus teisių institucijų skirtingose Europos šalyse. Tinklą sudaro nacionalinės ir regioninės ombudsmenų institucijos. Šiuo tinklu siekiama sudaryti geresnes bendradarbiavimo galimybes ombudsmenų institucijoms, padėti joms nagrinėti skundus.

Seimo kontrolierių įstaiga, kaip tinklo narė, teikia atsakymus į kitų šalių ombudsmenų institucijų užklausimus, siunčia tinklui aktualiausias naujienas apie instituciją ir jos veiklą bei dalyvauja Europos ombudsmenų biuro organizuojamuose konferencijose ir seminaruose.

Vienas iš tokių seminarų vyko 2016 m. birželio 13–14 dienomis Briuselyje. Jame dalyvavo ir ombudsmenams aktualiais klausimais diskutavo Seimo kontrolieriai Augustinas Normantas ir Raimondas Šukys.

Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklas (ENŽTIT)

Seimo kontrolierių įstaiga Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklui priklauso nuo 2014 m. rugsėjo 30 d. Nors ir neturėdama akredituotos nacionalinės žmogaus teisių institucijos statuso, Seimo kontrolierių įstaiga kasmet aktyviai dalyvauja Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo veikloje, teikdama atsakymus į įvairius klausimus bei dalyvaudama tinklo vykdomuose tyrimuose bei seminaruose ir mokymuose. Be to, 2016 m. pabaigoje Seimo kontrolierių įstaiga atnaujino ir pateikė paraišką dėl akreditavimo Tarptautiniam koordinaciniam komitetui, kuris 2017 metais spręs, ar įstaiga atitinka Paryžiaus principus ir kokį statusą jai galima suteikti.

Nuo 2014 metų Seimo kontrolierių įstaiga, kartu su kitomis Europos nacionalinėmis žmogaus teisių institucijomis, taip pat dalyvauja pagyvenusių žmonių teisių gynimo projekte, kurio tikslas išsiaiškinti, kaip skirtingų valstybių globos namuose užtikrinamos senyvo amžiaus žmonių teisės. Pagal šį projektą, 2016 metais Seimo kontrolierių įstaigos darbuotojai atliko Pasvalio ir Kupiškio suaugusiųjų socialinės globos įstaigų, kuriose apgyvendinti senyvo amžiaus asmenys, pakartotinius patikrinimus. Be to, rugsėjo 27-28 dienomis Seimo kontrolierių įstaigos atstovė dalyvavo Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo kartu su Europos Komisija organizuotame susitikime dėl projekto „Vyresnių asmenų žmogaus teisės ilgalaikės priežiūros institucijose“. Susitikimo metu buvo aptartas parengtas projekto ataskaitos projektas bei kiti dokumentai, apsvarstyti dalyvių siūlymai, kaip šiuos dokumentus patobulinti ir (arba) patikslinti; taip pat aptarta trečiojo projekto etapo – sklaidos – strategija ir veiklos (leidiniai, susitikimų bei konferencijų organizavimas, informacijos patalpinimas projekto dalyvių tinklapiuose, animacinio filmuko sukūrimas ir kt.;

Be dalyvavimo pirmiau minėto projekto veikloje, Seimo kontrolierių įstaigos darbuotojai vyko ir į kitus Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo (ENŽTIT) organizuotus renginius.

Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO)

Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija yra didžiausia pasaulyje regioninė saugumo organizacija, vienijanti 57 Europos, Šiaurės Amerikos, Pietų Kaukazo ir Azijos valstybes ir 11 valstybių partnerių. Pagrindinį dėmesį ESBO skiria valstybių ir tautų tarpusavio pasitikėjimo skatinimui, demokratinėms reformoms, modernių institucijų bei pilietinės visuomenės kūrimui, rinkimų stebėjimui.

2016 m. spalio 12-14 dienomis Seimo kontrolierių įstaigos atstovė dalyvavo Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) surengtame susitikime. Pažymint Jungtinių Tautų konvencijos prieš kankinimus (angl. OPCAT) dešimtmetį, susitikimo metu dalyviai dalijosi darbo patirtimi ir turėjo galimybę pristatyti gerąją praktiką įkalinimo, psichiatrijos ir globos įstaigų monitoringo, bendradarbiavimo su kitais partneriais, įskaitant pilietinės visuomenės organizacijas, ir rekomendacijų įgyvendinimo srityse. Renginio metu taip pat buvo pristatyta idėja (idėjos autorė – prof. Silvia Casale) įsteigti nepriklausomą nacionalinę kankinimų prevenciją vykdančią

institucijų observatoriją (angl. *an independent observatory of NPMs*), kuri prisidėtų prie prevencinės funkcijos įgyvendinimo teikiant nepriklausomą, nuoseklų ir konstruktyvų nacionalinių prevencijos mechanizmų veiksmingumo vertinimą. Tai būtų nevyriausybinė organizacija, susidedanti iš ilgametę patirtį prevencijos srityje turinčių ekspertų.

2016 m. lapkričio 28–29 dienomis Seimo kontrolierių įstaigos atstovas dalyvavo Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro (ODIHR) bei Tarptautinio ombudsmenų instituto (IOI) Varšuvoje organizuotame ekspertų susitikime „Nacionalinių žmogaus teisių institucijų ESBO regione stiprinimas“. Pirmoje susitikimo dalyje buvo aptarta būtinybė stiprinti nacionalines žmogaus teisių institucijas (NŽTI), atkreipiant dėmesį į NŽTI nepriklausomumą, žmogiškųjų išteklių komplektavimo principus, NŽTI narių imuniteto aspektus. Susitikime taip pat buvo kalbama apie NŽTI biudžeto sudarymą bei institucijų nepriklausomumą paskiriant joms asignavimus. Antroje susitikimo dalyje buvo diskutuojama apie NŽTI nepriklausomumo ir atskaitomybės santykį, taip pat apie pliuralizmo ir įvairovės užtikrinimą NŽTI. Trečiojoje susitikimo dalyje didelis dėmesys buvo skirtas nepriklausomumo principo įgyvendinimui, kai bendradarbiaudamos su valstybės ir nevyriausybėmis organizacijomis bei kitomis suinteresuotomis grupėmis NŽTI privalo užtikrinti nepriklausomumą.

Ekspertų susitikimo metu buvo parengta bendra Europos Tarybos, ESBO ir JT Žmogaus teisių biuro rezoliucija, kurioje pabrėžiama NŽTI nepriklausomumo svarba ir siekis stiprinti NŽTI ESBO regione.

Jungtinės Tautos

Tai valstybių susivienijimas, pagrįstas Jungtinių Tautų Chartijos patvirtintais principais. Oficialiai Jungtinės Tautos buvo įsteigtos 1945 m. spalio 24 d. Pagrindiniai Jungtinių Tautų tikslai yra palaikyti taiką ir saugumą pasaulyje, ginti žmogaus teises, mažinti skurdą, siekti socialinės vienybės ir pasaulio pažangos. Jungtinių Tautų narės yra 193 pasaulio valstybės. Lietuva Jungtinių Tautų nare tapo 1991 m. rugsėjo 17 d.

2016 m. kovo 21–23 d. Seimo kontrolierių įstaigos delegacija – Seimo kontrolierių įstaigos vadovas (delegacijos vadovas) Augustinas Normantas ir Seimo kontrolierių įstaigos vyriausiasis viešųjų ryšių konsultantas Vytautas Valentinavičius dalyvavo Nacionalinių žmogaus teisių institucijų kongrese ICC29 Jungtinėse Tautose, Ženevoje. Suvažiavimo metu buvo keičiamas pavadinimas, ICC tapo GANHRI - *Global Alliance of National Human Rights Institutions*.

2016 m. lapkričio 2 d. Ženevoje Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos vykdomos visuotinės periodinės peržiūros metu pristatyta antroji Lietuvos ataskaita apie žmogaus teisių padėtį Lietuvoje 2012–2016 metais.

Visuotinė periodinė peržiūra yra žmogaus teisių mechanizmas, veikiantis nuo 2008 m. Jis laikomas viena sėkmingiausių JT Žmogaus teisių tarybos veiklos formų, užtikrinančių vienodą

visų valstybių vertinimą. Jo metu siekiama įvertinti bendrą žmogaus teisių padėtį kiekvienoje JT valstybėje narėje, pateikiant rekomendacijas dėl žmogaus teisių užtikrinimo ir keliant klausimus apie besitęsiančius žmogaus teisių pažeidimus. Šalių visuotinė periodinė peržiūra atliekama kas penkerius metus ir ji taikoma visoms be išimties JT narėms. Žmogaus teisių padėtis Lietuvoje JT visuotinės periodinės peržiūros sesijoje pirmą kartą svarstyta 2011 m. spalio mėnesį.

Svarstymo metu Lietuvos delegacija sulaukė daugiau nei 170 klausimų ir rekomendacijų dėl lyčių lygybės užtikrinimo, kovos su smurtu artimoje aplinkoje, romų teisių, vaikų teisių užtikrinimo, asmenų su negalia ir LGBT asmenų teisių apsaugos, sąlygų įkalinimo įstaigose gerinimo bei nacionalinės žmogaus teisių institucijos akreditacijos. Klausimus ir rekomendacijas Lietuvai pateikė daugiau kaip 60 valstybių.

Seimo kontrolierių įstaigos vadovas Augustinas Normantas, kalbėdamas apie nacionalinės žmogaus teisių institucijos įsteigimo svarbą bei vykdomą nacionalinę kankinimų prevenciją, paragino Lietuvą gerbti žmogaus teises didesnę dėmesį skiriant neįgaliųjų teisėms, šalinant žmogaus teisių pažeidimus globos įstaigose, atkreipiant dėmesį į problemas psichiatrijos įstaigose bei efektyviau įgyvendinant Europos Tarybos Komiteto prieš kankinimą rekomendacijas.

BENDRADARBIAVIMAS SU KITŲ ŠALIŲ OMBUDSMENŲ ĮSTAIGOMIS

Seimo kontrolierius ir Seimo nariai lankėsi Latvijoje ombudsmeno įstaigoje

Seimo kontrolierių įstaigos vadovas Augustinas Normantas ir Seimo Žmogaus teisių komiteto nariai 2016 m. birželio 9–10 dienomis lankydami Rygoje dalijosi gerąja patirtimi žmogaus teisių srityje su Latvijos Respublikos Saeimos nariais, teisininkais, žmogaus teises ginančių nevyriausybinių organizacijų atstovais, Latvijos Respublikos ombudsmenu. Susitikimuose buvo aptarti kovos su smurtu artimoje aplinkoje, vaiko teisių apsaugos, taip pat nacionalinės žmogaus teisių institucijos, atitinkančios Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje patvirtintus Nacionalinių žmogaus teisių institucijų principus (vadinamus Paryžiaus principus), akreditacijos klausimai. 2015 metais Latvijos Respublikos Ombudsmeno institucija tapo akredituota A statusu kaip visiškai atitinkanti Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje patvirtintus Nacionalinių žmogaus teisių institucijų principus, todėl siekiant tobulinti žmogaus teisių apsaugos sistemą šalyje svečiai susipažino su gerąja kaimyninės šalies patirtimi.

Vizito Latvijoje metu Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas Augustinas Normantas ir Seimo Žmogaus teisių komiteto nariai taip pat susitiko su Rygos regioninio apeliacinio teismo teisėja Ilze Celmiņa, kur aptaria smurto artimoje aplinkoje reglamentavimo klausimus.

Kasmetinis Baltijos ir Šiaurės šalių darbuotojų susitikimas

2016 m. spalio 3–5 dienomis Helsinkyje vyko kasmetinis Baltijos ir Šiaurės šalių ombudsmenų susitikimas, kuriame dalyvavo ir darbine patirtimi dalijosi Lietuvos, Suomijos, Švedijos, Danijos,

Estijos ir Latvijos ombudsmenų institucijų atstovai. Seimo kontrolierių įstaigai atstovavo Seimo kontrolierius Raimondas Šukys, kuris pabrėžė bendradarbiavimo svarbą, sprendžiant žmogaus teisių problemas.

Susitikimo dalyviai aptarė pareiškėjų skundų nagrinėjimo skirtingose valstybėse ypatumus, dalijosi patirtimi, kaip sumažinti skundų nagrinėjimo trukmę. Taip pat buvo diskutuojama pabėgėlių teisių apsaugos, nacionalinių prevencijos mechanizmų skirtingose valstybėse veiklos klausimais. Iškelta ir ypatingai subtili, jautri ir Lietuvoje plačiai nediskutuota eutanazijos problema.

Tarptautiniai mokymai, kaip stebėti ir vertinti psichiatrijos įstaigas

Kankinimų prevencijos pareigūnai iš 16 Europos šalių 2016 m. birželio 21–23 dienomis susirinko į Vilnių, kur vyko tarptautiniai mokymai Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą 10-mečio proga. Mokymus „Psichiatrijos įstaigų stebėsenos ypatumai“ organizavo Seimo kontrolierių įstaiga, Tarptautinis ombudsmenų institutas bei Kankinimų prevencijos asociacija.

Psichiatrai iš Didžiosios Britanijos, Austrijos, dirbantys žmogaus teisių srityje, bei ekspertai iš Jungtinių Tautų Komiteto prieš kankinimą, Europos Tarybos bei Tarptautinio ombudsmenų instituto kankinimų prevencijos pareigūnus Vilniuje mokė, kaip kalbėtis su psichikos negalią turinčiais asmenimis, į ką atkreipti dėmesį lankantis psichiatrijos įstaigose, su kokiomis problemomis susiduria į tokias įstaigas patekę asmenys. Mokymų dalyviai taip pat lankėsi Rokiškio psichiatrijos ligoninėje.

Mokymais buvo siekiama išsiaiškinti bendras problemas, su kuriomis dažniausiai susiduria kankinimų prevencijos pareigūnai, sustiprinti žinias apie galimas rizikas, susijusias su psichiatrijos institucijų stebėseną.

VISUOMENĖS INFORMAVIMAS

Visuomenės informavimas apie Seimo kontrolierių įstaigą tiesiogiai prisideda prie institucijos veiklos žinomumo bei visuomenės švietimo žmogaus teisių klausimais. Seimo kontrolierių praktika rodo, kad gyventojai, iš žiniasklaidos sužinoję, jog buvo atkurtos vieno ar kito piliečio pažeistos teisės, taip pat kreipiasi į įstaigą prašydami atlikti tyrimą dėl to, kad valstybės ar savivaldybės institucijų pareigūnai nesprendžia jiems aktualių problemų arba tai daro netinkamai.

2016 metais Seimo kontrolierių įstaiga aktyviai laikėsi atvirumo, skaidrumo ir viešumo principo bei skleidė informaciją apie savo veiklą, taip pat aktualias visuomenei problemas, informaciją rengdama ir skleisdama lietuvių bei anglų kalbomis.

Seimo kontrolierių įstaigos internetinėje svetainėje buvo paskelbta ir kitoms žiniasklaidos priemonėms išplatinta daugiau nei 80 informacinių pranešimų spaudai. Įstaigos svetainėje paskelbta apie 24 informacinių žinučių, informuojančių visuomenę apie darbuotojų vizitus užsienyje, kvalifikacijos kėlimą ir įstaigos reprezentavimą kitose institucijose. Įstaigos svetainėje www.lrski.lt skelbiama žiniasklaidos apžvalga, kur talpinamos nuorodos į straipsnius, radijo ir televizijos laidas. 2016 metais internetinės žiniasklaidos priemonės paskelbė apie 300 straipsnių, parengė apie 27 radijo ir televizijos laidas, informavusias apie Seimo kontrolierių veiklą.

Apie Seimo kontrolierių įstaigą ir jos atliekamą darbą kalbėta televizijos laidose bei radijo stočių rengiamų tiesioginio eterio laidų metu. Visuomenė taip pat buvo aktyviai informuojama apie Seimo kontrolierių įstaigos vykdytas žmogaus teisių stebėsenas uždaro tipo patalpose, atliktus tyrimus savo iniciatyva, išnagrinėtus skundus.

Tarp žiniasklaidos priemonių, skelbusių informaciją apie Seimo kontrolierių darbą, viešinant žmogaus teisių pažeidimus viešojo administravimo srityje, vykdam nacionalinę kankinimų prevenciją, minėtinos nacionalinės: „Lietuvos žinios“, „Lietuvos rytas“, naujienų agentūros BNS ir ELTA, 15min.lt, Delfi.lt, Lrytas.lt, Diena.lt, Alfa.lt, LRT radijas, „Žinių radijas“, TV3, info TV ir regioninės: „Alytaus naujienos“, „Utenos naujienos“, „Jurbarko žinios“, „Alytaus Radijas“ bei kitos.

Seimo kontrolierių veikla viešinama socialiniuose tinkluose. Apie Seimo kontrolierių veiklą visuomenė informuojama socialiniuose tinkluose „Facebook“ ir „Twitter“. Socialiniuose tinkluose žmonės gali ne tik stebėti Seimo kontrolierių įstaigos veiklą, bet ir reaguoti rašydami komentarus arba dalytis žinia su kitais socialinio tinklo vartotojais.

Seimo kontrolieriai savo veiklą viešina ir naujienlaiškiuose, kurie išsiunčiami daugiau nei 600 valstybės ir savivaldybės institucijų bei nevyriausybinių organizacijų. Naujienlaiškiai platinami du kartus per mėnesį. Juose institucijų ir nevyriausybinių organizacijų atstovai informuojami apie svarbiausią Seimo kontrolierių veiklą: išnagrinėtus skundus, renginius ir atliktas žmogaus teisių stebėsenas.

2016 m. didelis dėmesys buvo skirtas bendradarbiavimui su žiniasklaidos profesine bendruomene. Lietuvos žurnalistų sąjungos kvietimu Seimo kontrolierių įstaigos viešųjų ryšių vyriausiasis konsultantas Vytautas Valentinavičius vedė mokymus žurnalistams Kaune, Vilniuje bei Alytuje, kur pristatė Seimo kontrolierių apibendrintas išvadas dėl teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų pažeidimų. Pirmą kartą Seimo kontrolierių įstaigos istorijoje apibendrinta skundų tyrimų medžiaga „Teisės gauti informaciją pažeidimai valstybės ir

savivaldybių institucijose. Seimo kontrolierių skundų apžvalga“ buvo publikuota 2016 m. žurnalistų profesiniame leidinyje almanache „Žurnalistika“ 2016 (II).

SEIMO KONTROLIERIŲ ŽINOMUMAS

Siekdami išsiaiškinti, ar mūsų šalies gyventojai žino, jog Seimo kontrolierių įstaiga gina žmogaus teises, ar žinoma, kur kreiptis žmonėms, jeigu jų teisės yra pažeidžiamos valstybės ir savivaldybės institucijose, Seimo kontrolieriai kasmet atlieka reprezentatyvią Lietuvos gyventojų nuomonės apklausą.

2016 m. lapkritį vykdyta reprezentatyvi gyventojų apklausa atskleidė, kad nors pasitikėjimas Lietuvos žmogaus teisių institucijomis yra itin žemas, tačiau pasitikinčių Seimo kontrolierių įstaiga procentas 2016 metais vis tik augo. Šioje įstaigoje pagalbos ieškotų 6,3 proc., kai 2015 metais tokių buvo 3,4 proc. respondentų. Iš valstybės institucijų žmonės labiausiai pasitiki prokuratūra ir policija (19,5 proc.) bei teismais (10,5 proc.), bet į Vartotojų apsaugos tarnybą kreiptųsi vos 1,6 proc., į Valstybinę darbo inspekciją 1,6 proc. apklaustųjų.

Visuomenės nuomonių ir tyrimų centro „Vilmorus“ reprezentatyvi gyventojų apklausa parodė, kad žmonės linkę pasitikėti žiniasklaida labiau (12,5 proc.) nei nevyriausybiniomis organizacijomis (8 proc.). Vis dėlto ieškančių pagalbos procentas 2016 metais ženkliai išaugo (49,2 proc.), kai 2015 m. net 84,9 proc. respondentų dėl pažeistų žmogaus teisių niekur nesikreipė.

Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė gyventojų žinotų, kur kreiptis dėl pažeistų savo teisių (52,6 proc.), kai 2015 m. tokių buvo net 59,7 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų, o 2014 m. – 54 proc. Vis dėlto 2012 m. gyventojų, žinančių, kur kreiptis dėl pažeistų savo teisių rodiklis buvo rekordiškai mažas – vos 27,9 procento.

Gyventojų apklausa, vykdyta 2016 m. lapkričio mėnesį, atskleidė, kad žinančių, jog Seimo kontrolierių įstaiga gina žmogaus teises, procentas pastaraisiais metais išlieka pastovus: 42,5 proc. – 2016 m. 43,2 proc. – 2015 m., tačiau jis ženkliai išaugo lyginant su 2013 metais, kai atsakiusiųjų teigiamai buvo 34,5 proc., o 2012 m. – vos 24,3 proc. Vis dėlto nežinančių apie tai, kad Seimo kontrolieriai gina žmogaus teises, rodiklis vis dar išlieka aukštas: 2016 m – 57,5 proc., 2015 m. – 56,0 procentai.

NACIONALINĖS KANKINIMŲ PREVENCIJOS VYKDYMO LIETUVOJE ATASKAITA

Ižanga

Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį, ar baudimą fakultatyviu protokolu (toliau vadinama – Fakultatyvus protokolas), 2002 m. gruodžio 18 dieną priimtu Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos, buvo patvirtinta, kad nelaisvėje laikomų asmenų apsauga nuo netinkamo elgesio gali būti sustiprinta reguliariai tikrinant laisvės apribojimo vietas. Taip buvo sukurta sistema, pagal kurią nepriklausomų tarptautinių ir nacionalinių institucijų atstovai nuolat lankytųsi laisvės apribojimo vietose, siekdami užkirsti kelią kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ar baudimui. 2013 m. gruodžio 3 dieną Seimui ratifikavus Fakultatyvų protokolą, Seimo kontrolieriams pavesta vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose ir nuolat jose lankytis, o Seimo kontrolierių įstaiga paskirta nacionaline prevencijos institucija.

2016-ieji – jau treči metai, kai Seimo kontrolieriai vykdo nacionalinę kankinimų prevenciją. Nuolat lankantis laisvės apribojimo vietose įsitikinta, kad kankinimų ir kitokių žmogaus teisių pažeidimų prevencijos veikla yra svarbi ir ja pasiekiami teigiamų rezultatų: atidengiamas institucijų uždarmo šydas, atkreipiamas dėmesys į galimas problemas, aspektus, kurie gali lemti laikomų asmenų teisių pažeidimus, skatinamas progresyvus, pagarbus požiūris, siekiant ilgalaikio tikslo – užtikrinti, kad nebūtų pažeidžiamos šiose institucijose laikomų asmenų teisės.

Ataskaitoje pristatoma nacionalinės prevencijos institucijos įgaliojimai, jos funkcijų vykdymo metodika, atlikti patikrinimai, nustatytos svarbiausios – sisteminės – problemos, teiktos rekomendacijos, informacija apie teiktų rekomendacijų įgyvendinimą.

Nacionalinės prevencijos institucijos įgaliojimai

Pagal Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19¹ 4-tą dalį, vykdydami nacionalinę kankinimų prevenciją, Seimo kontrolieriai naudojami plačiais įgaliojimais:

- ❏ turi teisę pasirinkti, kokias laisvės apribojimo vietas aplankyti ir kokius asmenis apklausti;
- ❏ patekti į visas laisvės apribojimo vietas ir visas jose esančias patalpas;
- ❏ susipažinti su jų įrengimu ir infrastruktūra;
- ❏ kalbėtis be liudininkų su asmenimis, kurių laisvė apribota, taip pat apklausti bet kuriuos kitus asmenis, kurie galėtų suteikti reikiamos informacijos;
- ❏ laisvės apribojimo vietų patikrinimus atlikti kartu su pasirinktais ekspertais.

Patikrinimai organizuojami vykstant į bet kokią vietą, kurioje asmenų laisvė yra arba gali būti apribota, t. y. policijos komisariatų areštines, įkalinimo, globos, psichiatrijos, užkrečiamųjų ligų gydymo, užsieniečių laikymo ar apgyvendinimo ir kitas įstaigas.

Seimo kontrolieriams pavestą nacionalinės kankinimų prevencijos veiklą organizuoti ir vykdyti padeda Seimo kontrolierių įstaigos darbuotojai. Atliekant šią funkciją nuolat vykstama į laisvės apribojimo vietas bei jose atliekami patikrinimai, siekiant nustatyti, ar nėra kankinimų, kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio apraiškų ir ar kitaip nepažeidžiamos žmogaus teisės, taip pat prižiūrima, kaip vykdomos Seimo kontrolierių rekomendacijos nacionalinės kankinimų prevencijos srityje, atliekamos kitos jiems pavestos funkcijos.

Nacionalinės kankinimų prevencijos funkcijų vykdymo metodika

2016 metais Seimo kontrolieriai, vykdydami nacionalinę kankinimų prevenciją, atliko anketinius, teminius ir pakartotinius patikrinimus.

Atliekant anketinius patikrinimus, pildomi kiekvienai įstaigai pritaikyti klausimynai (anketos), apimantys svarbiausius laikymo (gyvenimo) sąlygų, maitinimo, sveikatos priežiūros, saugumo ir savižudybių prevencijos užtikrinimo, specialiųjų, suvaržymo ir drausminių priemonių naudojimo, asmens savarankiškumo užtikrinimo, informacijos teikimo ir skundų nagrinėjimo klausimus. Šie klausimynai sudaryti atsižvelgiant į nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtintus reikalavimus, taip pat Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą, jau 25 metus vykdančio kankinimų prevenciją Europos valstybėse, standartus.

2016 metais anketiniai patikrinimai buvo atlikti suaugusiųjų globos įstaigose (16), policijos komisariatų areštinėje ir ilgalaikio / laikino sulaikymo patalpose (4) bei užsieniečių sulaikymo vietose (3), iš viso – 23 anketiniai patikrinimai.

Teminių patikrinimų metu koncentruojamasi į konkrečią sritį (-is), pavyzdžiui, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo, bendros saugumo atmosferos sudarymo, tabako ir alkoholio vartojimo prevencijos, nuobaudų skyrimo, personalo klausimus, arba konkrečius asmenis, pavyzdžiui, pažeidžiamų asmenų grupes (moterys, nepilnamečiai ir fizinę negalią turintys asmenys), arba tarptautinių institucijų pateiktas rekomendacijas, ir panašiai.

Ataskaitiniu laikotarpiu atlikti septyni teminiai patikrinimai: Alytaus pataisos namuose, Prienų globos namuose, Rokiškio psichiatrijos ligoninėje ir keturiuose Kauno apskrityje veikiančiose globos namuose.

Teminio patikrinimo įkalinimo įstaigoje – Alytaus pataisos namuose – metu buvo vertinta, ar laikomiems asmenims užtikrinamos tinkamos laikymo sąlygos, saugumas, teisė gauti informaciją ir teikti kreipimuisi bei prieinama sveikatos priežiūra. Teminiai patikrinimai taip pat buvo atlikti Kauno apskrities vaikų globos įstaigose, kur buvo įvertinti pakankamo darbuotojų

skaičiaus užtikrinimo, saugios aplinkos, darbuotojų elgesio su vaikais ir apsaugos nuo netinkamo elgesio, drausmės priemonių taikymo, socialinių įgūdžių ugdymo, laisvalaikio organizavimo, vaikų supažindinimo su jų teisėmis ir pareigomis, informacijos prieinamumo aspektai.

Teminiai patikrinimai taip pat atliekami viešojoje erdvėje pastebėjus informaciją, susijusią su įvykiais laisvės apribojimo vietose. Turint informacijos ar kilus pagrįstų įtarimų dėl galimai pažeidžiamų asmenų, kurių laisvė apribota, teisių, gali būti priimtas sprendimas žmogaus teisių padėties stebėseną atlikti atitinkamoje įstaigoje. 2016 metais taip patikrinti Prienų globos namai, žiniasklaidoje pasirodžius informacijai apie globos įstaigoje gruodžio mėn. įvykusią tragediją, kuomet mirė nevaikštanti gyventoja (moteriai rūkant lovoje kilo gaisras ir ji užduso), taip pat gavus du anoniminius skundus (2016 m. gruodžio mėn. 9 ir 12 dienomis) dėl šioje įstaigoje galimai pažeidžiamų gyventojų teisių.

Seimo kontrolierių įstaiga taip pat prisideda prie Lietuvos Respublikos priimtų tarptautinių įsipareigojimų įgyvendinimo. 2016 m. rugsėjo mėnesį lankytasi Rokiškio psichiatrijos ligoninėje siekiant įvertinti, kaip įstaiga yra pasiruošusi tobulinti veiklą atsižvelgiant į Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau vadinama – Europos komitetas prieš kankinimą) pateiktas preliminaras rekomendacijas po komiteto narių vizito įstaigoje.

Pakartotinių patikrinimų metu siekiama išsiaiškinti Seimo kontrolierių pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo rezultatus, kadangi rekomendacijų įgyvendinimo kontrolė yra labai svarbus nacionalinės kankinimų prevencijos aspektas, leidžiantis nustatyti, ar jos buvo įgyvendintos ir kokių konkrečių veiksmų institucija ėmėsi, siekdama jas įvykdyti. 2016 metais Seimo kontrolieriai atliko 17 pakartotinių patikrinimų įvairiose laisvės apribojimo vietose: dešimtyje suaugusiųjų socialinės globos įstaigų, trijose įkalinimo įstaigose, dviejuose policijos komisariatuose, psichiatrijos ligoninėje ir užsieniečių laikymo įstaigoje.

Visiems prieš tai nurodytiems patikrinimams buvo ruošiamasi peržiūrint teisės aktuose įtvirtintus reikalavimus, teismų praktiką, Europos komiteto prieš kankinimą standartus ir jų ataskaitas po vizitų Lietuvoje, renkant medžiagą apie tikrinamą įstaigą. Apie planuojamus patikrinimus iš anksto nebuvo pranešama.

Atliekant bet kuriuos pirmiau nurodytus patikrinimus, bendraujama su įstaigų vadovais, administracijos ir kitais darbuotojais, taip pat asmenimis, kurių laisvė apribota, o, esant galimybei, ir su jų artimaisiais. Taip pat apžiūrimos įvairios patalpos (ne tik asmeninės, bet ir bendrojo naudojimo), vertinamas patalpų įrengimas, susipažįstama su įstaigos infrastruktūra, patikrinami įvairūs registracijos žurnalai bei kiti dokumentai.

Patikrinus kelias to paties tipo laisvės apribojimo įstaigas parengiamos ataskaitos, kuriose, įvertinus faktines aplinkybes pagal atitinkamas sritis, aprašomi nustatyti sisteminiai žmogaus teisių pažeidimai, taip pat atkreipiamas dėmesys į įstaigose taikomą gerąją praktiką, siekiant gerinti asmenų gyvenimo / laikymo sąlygas. Atlikus žmogaus teisių padėties stebėseną, ataskaitose išdėstomi patikrinimų metu pastebėti trūkumai, jie teisiškai įvertinami, padaromos atitinkamos išvados ir surašomos rekomendacijos trūkumams pašalinti.

Patikrinimų ataskaitų ir veiksmingų rekomendacijų teikimas atsakingoms institucijoms yra esminė Seimo kontrolierių vykdomos prevencinės veiklos dalis. Ataskaitos su nurodytomis rekomendacijomis teikiamos tikrintų įstaigų vadovams, prireikus – kitoms atsakingoms institucijoms. Pažymėtina, kad, pagal Seimo kontrolierių įstatymo 19¹ straipsnio 6 dalį, kompetentingos institucijos privalo išnagrinėti Seimo kontrolierių siūlymus (rekomendacijas), konsultuotis su Seimo kontrolieriais dėl siūlymų (rekomendacijų) galimų įgyvendinimo priemonių ir informuoti Seimo kontrolierius apie jų pateiktų siūlymų (rekomendacijų) įgyvendinimo rezultatus. Visos patikrinimų laisvės apribojimo vietose ataskaitos yra skelbiamos viešai Seimo kontrolierių įstaigos interneto svetainėje.

Vykdant nacionalinę kankinimų prevenciją, labai svarbu pasitelkti ekspertus – asmenis, turinčius specialiųjų žinių ir kompetencijos, galinčius įvertinti situaciją taikant praktiniais gebėjimais paremtas ekspertines žinias. Ekspertų dalyvavimo vykdant patikrinimus laisvės apribojimo vietose tvarką reglamentuoja Seimo kontrolierių įstaigos vadovo 2015 m. rugpjūčio 24 d. įsakymu Nr. 1V-41 patvirtintas Ekspertų pasitelkimo atliekant laisvės apribojimo vietų patikrinimus tvarkos aprašas. Ekspertai, praėję įstaigoje vykdomus įvadinius mokymus ir gavę stebėsenos atmintinę, įtraukiami į Ekspertų pasitelkimo atliekant laisvės apribojimo vietų patikrinimus sąrašą. Su ekspertais pasirašoma eksperto atlygintinių paslaugų teikimo sutartis (sutarties forma patvirtinta Seimo kontrolierių įstaigos vadovo 2015 m. rugpjūčio 24 d. įsakymu Nr. 1V-42). 2016 metais išorės ekspertai buvo pasitelkti 6 kartus, atliekant patikrinimus psichiatrijos įstaigose, vaikų globos namuose ir įkalinimo įstaigoje, kurioje bausmę atlieka asmenys su negalia.

Vykdant nacionalinės kankinimų prevencijos funkciją, nuolat organizuojami susitikimai su atsakingomis institucijomis. Šiuose susitikimuose pristatoma Seimo kontrolierių įvairiose laisvės apribojimo įstaigose vykdoma nacionalinė kankinimų prevencija, per 2014–2016 metus išsiaiškintos aktualiausios problemos, aptariami jų sprendimo variantai. Ataskaitiniu laikotarpiu susitikimai buvo organizuoti su Lietuvos globos įstaigų vadovų asociacijos „Rūpestinga globa“ tarybos nariais, globos įstaigų vadovais ir kitais atsakingų valdžios institucijų atstovais apskrityse (Kauno ir Klaipėdos), psichiatrų atstovais dėl žmogaus teisių standartų tinkamo užtikrinimo psichiatrijoje, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos atstovais, taip pat organizuotas susitikimas su CPT komitetu, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir Vidaus reikalų ministerija. Buvo organizuoti 3 kvalifikacijos tobulinimo seminarai „Žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas policijos pareigūnams vykdant savo funkcijas (prižiūrint asmenis, laikomus policijos komisariatų areštinėse, laikino laikymo patalpose, konvojuojant)“ (Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse).

Vykdant nacionalinės kankinimų prevencijos funkciją, taip pat svarbu užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Taigi 2016 metais Seimo kontrolieriai bendradarbiavo su Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga vykstant į vaikų globos įstaigas, Jungtinių Tautų Pabėgėlių agentūros (UNCHR) atstovais Lietuvoje bei kitomis institucijomis.

ATLIKTI LAISVĖS APRIBOJIMO VIETŲ PATIKRINIMAI

Per ataskaitinius metus Seimo kontrolieriai atliko patikrinimus iš viso 47 (keturiasdešimt septyniose) laisvės apribojimo vietose:

- ☐ 27 (dvidešimt septyniose) suaugusiųjų globos įstaigose (iš jų 16 patikrinimų – anketiniai, 10 – pakartotinių, 1 – teminis);
- ☐ 6 (šešiose) policijos komisariatų areštinėse ir ilgalaikio, laikino sulaikymo patalpose (iš jų 4 patikrinimai – anketiniai, 2 – pakartotiniai);
- ☐ 4 (keturiose) užsieniečių sulaikymo ir apgyvendinimo įstaigose (iš jų 3 patikrinimai – anketiniai, 1 – pakartotinis);
- ☐ 4 (keturiose) vaikų globos įstaigose (teminiai patikrinimai);
- ☐ 4 (keturiose) įkalinimo įstaigose (iš jų 1 patikrinimas – teminis, 3 – pakartotiniai);
- ☐ 2 (dviejose) psichiatrijos įstaigose (iš jų 1 patikrinimas – teminis, 1 – pakartotinis).

Daugiausia atlikta anketinių patikrinimų – 23; taip pat buvo atlikti 7 teminiai patikrinimai. Didelis dėmesys skirtas pakartotiniams patikrinimams – jų atlikta 17-iolika.

Atlikus patikrinimus 2016 m., buvo surašytos 122 rekomendacijos, iš jų dėl: suaugusiųjų globos įstaigų – 46, vaikų globos įstaigų – 25, policijos komisariatų – 27, įkalinimo įstaigų – 14, užsieniečių sulaikymo ir apgyvendinimo įstaigų – 10.

Iš pirmiau nurodytų rekomendacijų – 8 buvo dėl teisės aktų tobulinimo; po pakartotinių patikrinimų taip pat surašytos 98 rekomendacijos.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad 2015 metais Seimo kontrolieriai vertino žmogaus teisių padėtį devyniose Panevėžio apskrities globos įstaigose (senyvo amžiaus asmenims), tačiau, rengiant metinę (2015 m.) Seimo kontrolieriaus ataskaitą, informacijos apie rekomendacijų, teiktų atlikus pirmiau nurodytus patikrinimus, įgyvendinamą dar nebuvo gauta. Ši informacija pateikiama Seimo kontrolierių 2016 metų ataskaitoje. Iš viso buvo pateikta 51 rekomendacija.

2015 metų Seimo kontrolierių veiklos ataskaitoje buvo aprašyti nustatyti trūkumai po patikrinimų 4 (keturiose) Vilniaus apskrities vaikų globos įstaigose. Atsakingoms institucijoms iš viso buvo pateiktos 24 rekomendacijos.

Dauguma Seimo kontrolierių rekomendacijų buvo įgyvendintos (visiškai arba iš dalies) arba Seimo kontrolieriui pateikti planai dėl jų įgyvendinimo ateityje: po anketinių, teminių patikrinimų – buvo įgyvendinta 70 rekomendacijų, dėl kitų rekomendacijų toliau vykdomas bendradarbiavimas su atsakingomis įstaigomis.

Toliau ataskaitoje yra nurodytos lankymosi metu pastebėtos problemos ir kompetentingoms institucijoms teikiamos rekomendacijos dėl nustatytų trūkumų taisymo bei informacija, kaip joms sekėsi šias rekomendacijas įgyvendinti.

Globos įstaigos

Suaugusiųjų globos įstaigos

2016 metais Seimo kontrolieriai vertino žmogaus teisių padėtį 17 (septyniolikoje) socialinės globos įstaigų (suaugusiems asmenims su negalia ir senyvo amžiaus asmenims):

- ☐ 10 (dešimtyje) globos įstaigų Šiaulių apskrityje: Aukštelkės socialinės globos namuose, Beržėnų senelių namuose, viešojoje įstaigoje „Senelių namai“, Šiaulių miesto savivaldybės globos namuose, Linkuvos socialinių paslaugų centre, viešojoje įstaigoje Joniškio švč. M. Marijos parapijos senelių globos namuose „Santara“, uždarojoje akcinėje bendrovėje „Senjorų namai“, Šeduvos globos namuose, Rozalimo švč. M. Marijos vardo parapijos senjorų namuose, biudžetinėje įstaigoje Liolių socialinės globos namuose (2016-07-20 ataskaita Nr. 2016/1-40);
- ☐ 6 (šešiose) globos įstaigose Klaipėdos apskrityje: viešojoje įstaigoje Telšių vyskupijos „Carito“ Klaipėdos regiono globos namuose, viešojoje įstaigoje Skuodo globos namuose, viešojoje įstaigoje Ylakių globos namuose, biudžetinėje įstaigoje Klaipėdos miesto globos namuose, Palangos miesto globos namuose, Viliaus Gaigalaičio globos namuose (2016-07-20 ataskaita Nr. 2016/1-40);
- ☐ Prienų globos namuose (2016-12-30 ataskaita Nr. 2016/1-116).

Apibendrinant patikrinimų metu nustatytas aplinkybes, išskirtini šie pagrindiniai, dažniausiai pasitaikantys, žmogaus teisių pažeidimai:

1. Dėl maitinimo organizavimo – nesudarytos sąlygos valgio metu naudotis visais stalo įrankiais ir nėra tinkamų sąlygų savarankiškai gamintis maistą. Gyventojams valgiaraščius sudaro darbuotojai, kurie šiam darbui neturi reikalingo atitinkamo išsilavinimo, o patys valgiaraščiai pateikiami tokio formato, kad gyventojams sudėtinga juos perskaityti. Be to, globojamiems asmenims nėra sudarytos sąlygos iš anksto pateikti pageidavimus dėl maisto produktų bei patiekalų asortimento. Taipogi nėra užtikrinamas reguliarus žmonių skatinimas gerti pakankamai vandens.
2. Dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo – neturi galiojančių licencijų ir leidimų-higienos pasų teikti asmens sveikatos priežiūros paslaugas. Gyventojams vaistus pateikia personalas, kuris šiai funkcijai atlikti neturi tam reikalingo specialaus išsilavinimo. Gydytojui paskiriant gyventojui gydymą, sutikimas su tokiu paskyrimu yra pareiškiamas ne raštu, o žodžiu, kai kurioms gyventojoms moterims teikiamos galimai nepagrįstos ir netikslingos sveikatos priežiūros paslaugos. Globojamiems asmenims taip pat nesudarytos sąlygos atsisakyti jiems paskirto gydymo. Globos įstaigose laikomi vaistiniai preparatai, kurie nebetinkami vartoti, įskaitant pačių gyventojų

nekontroliuojamą vaistų laikymą ir jų vartojimą, o informacija apie gyventojų sveikatos būklę ir kita susijusi yra kaupiama bei saugoma netinkamai. Gyventojai savo lėšomis turi pirkti medikamentus arba padengti bent dalį įsigyjamų vaistinių preparatų kainos, kadangi ne visuomet yra informuojami apie galimybę juos gauti nemokamai.

3. Dėl teisės į privatumą ir duomenų apsaugos – darbuotojai nesibeldžia prieš įeidami į gyventojų kambarius, be to, jiems nesudaroma galimybė užsirašinti savo gyvenamąjį kambarį arba, sudarius tokią galimybę, keliems vieno kambario gyventojams tenka dalintis vienu durų raktu. Taip pat neužtikrinamas privatumas higienos patalpose. Gyventojams nesudaroma galimybė saugoti asmeninius daiktus atskirose rakinamose spintelėse, o jų gyvenamuosiuose kambariuose nepakanka privačios erdvės. Be to, trūksta namų aplinkos; atliekant slaugomų gyventojų asmens higieną, ne visuomet naudojamos širmos, o konsultuojant (apžiūrint) gydytojui gyventoją jo kambaryje širmos apskritai nenaudojamos, taip pat tokios konsultacijos (apžiūros) metu dalyvauja ir įstaigos bendruomenės slaugytojas.
4. Dėl socialinio darbo – nesudaryti individualios socialinės globos planai (ISGP) arba jie neperžiūrimi per tam nustatytą laikotarpį. Taip pat ISGP sudaromi nedalyvaujant gyventojui ar jo atstovui ir jie pasirašytinai su tuo nesupažindinami. Kai kuriuose ISGP nėra ir juos sudariusių darbuotojų parašų. Globos planuose nėra periodiškai rašomų žymų apie asmens sveikatos būklę, pasiektus rezultatus, nėra įvertinti naujų paslaugų poreikiai bei numatytos priemonės, susijusios su pasikeitusių poreikių tenkinimu. Gyventojai nėra supažindinami su socialinės veiklos (žalingų įpročių prevencijos, laisvalaikio, užimtumo) planais, tvarkaraščiais, programomis; trūksta socialinio darbo su gyventojais planavimo, sistemiškumo ir nuoseklumo.
5. Dėl saugumo užtikrinimo – nėra arba tik iš dalies įrengta pagalbos kvietimo sistema (PKS), užtikrinama nepakankama priešgaisrinė sauga.
6. Dėl kitų pastebėtų trūkumų – patikrinimų metu taip pat buvo nustatyta, kad nepakankamai užtikrinama gyventojų galimybė laisvai judėti globos namuose ir teritorijoje. Galimai neužtikrinamas kreipimusi anonimiškumas. Taip pat gyventojai yra maudomi rečiau nei kas 7 dienas ir jų apatiniai drabužiai nėra keičiami kasdien; neužtikrinamas patalpų vėdinimas ir jų kasdienis valymas.

Atlikus patikrinimus šešiolikoje Šiaulių ir Klaipėdos apskričių suaugusiųjų socialinės globos įstaigų, iš viso buvo pateiktos 26 rekomendacijos: Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos – 3 (1 – dėl teisės aktų tobulinimo), tikrintų globos įstaigų vadovams – 23, iš kurių 19 – Klaipėdos apskrities suaugusiųjų socialinės globos įstaigoms ir 23 – Šiaulių. Po patikrinimo Prienų globos namuose iš viso pateikta dvidešimt rekomendacijų, iš kurių: Kauno apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Prienų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybai – 1, Prienų globos namams – 19-iolika.

Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentas, teikdamas informaciją dėl 3 rekomendacijų vykdymo, nurodė, kad į jas atsižvelgė ir rekomendavo visoms suaugusiųjų asmenų su negalia bei senyvo amžiaus asmenų socialinės globos įstaigoms imtis priemonių, kad socialinės globos namuose būtų užtikrinta žmogaus teisė į privatumą.

Klaipėdos apskrityje veikiančios socialinės globos įstaigos įgyvendino beveik visas joms teiktas rekomendacijas: iš 19 teiktų rekomendacijų įgyvendintos 12, o 7 įgyvendintos iš dalies. Neįgyvendintų rekomendacijų neliko. Iš dalies įgyvendintos rekomendacijos dėl to, kad: gyventojams vaistus teiktų ir visas kitas su tuo susijusias procedūras atliktų kompetentingas personalas; globojami asmenys būtų informuojami, kad bus aprūpinti visais reikiamaiais vaistiniais preparatais, kuriuos paskiria gydytojai; darbuotojai visuomet belstųsi prieš įeidami į gyventojų kambarius; būtų sudaromos sąlygos asmenims, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, užsirakinti savo asmenines gyvenamąsias patalpas; gyventojams būtų sudaryta galimybė saugoti asmeninius daiktus atskirose rakinamose spintelėse; asmens higienos patalpose būtų užtikrinamas privatumas.

Šiaulių apskrityje veikiančios socialinės globos įstaigos įgyvendino visas 23 teiktas rekomendacijas. Pažymėtina, kad keturios globos įstaigos informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimo rezultatus pateikė telefonu, todėl joms buvo nurodyta tą pačią informaciją papildomai pateikti raštiškai.

Taigi, Šiaulių ir Klaipėdos globos įstaigose iš 26 rekomendacijų buvo įgyvendintos arba iš dalies įgyvendintos visos rekomendacijos. Informacijos apie rekomendacijų, teiktų atlikus patikrinimus Prienų globos namuose, įgyvendinamą kol kas nėra gauta.

2015 metais Seimo kontrolieriai vertino žmogaus teisių padėtį devyniose Panevėžio apskrities globos įstaigose (senyvo amžiaus asmenims). Rengiant 2015 m. Seimo kontrolieriaus ataskaitą, informacijos apie rekomendacijų įgyvendinamą dar nebuvo gauta; todėl ji pateikiama šioje ataskaitoje.

Atlikus patikrinimus Panevėžio apskrities globos įstaigose iš viso buvo pateikta 51 rekomendacija: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai – 4, Panevėžio rajono savivaldybei ir Panevėžio vyskupijos kurijai, Pasvalio rajono savivaldybei, Kupiškio rajono savivaldybei, Biržų rajono savivaldybei, Biržų Šv. Jono Krikštytojo parapijai, Nemunėlio Radviliškio Evangelikų reformatų parapijai ir Nemunėlio Radviliškio Švč. M. Marijos parapijai – 3, tikrintoms globos įstaigoms – 45, Panevėžio apskrities priešgaisrinei gelbėjimo valdybai – 1 ir Valstybinei akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybai prie Sveikatos apsaugos ministerijos – 1.

Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos įgyvendino jai teiktą rekomendaciją – atliko neplaninę asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybės kontrolę Biržų rajono Legailių socialinės globos namuose.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija iš 4 rekomendacijų įgyvendino 2: socialinį darbą dirbančiam personalui organizuos mokymus ir ieškos galimybių skirti papildomą finansavimą

globos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo renginiams. Tačiau 2 rekomendacijos liko neįgyvendintos: neatkreiptas dėmesys į tai, kad minimalaus socialinį darbą dirbančio personalo skaičiaus nepakanka darbuotojams susirgus, išėjus atostogų ir pan. situacijose, taip pat neieškoma galimybių padidinti socialinės globos įstaigų darbuotojų atlyginimus.

Panevėžio apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba įgyvendino rekomendaciją – atliko priešgaisrinius techninius patikrinimus dėl galimų pažeidimų, užfiksuotų globos įstaigose (Panevėžio apskrityje).

Panevėžio rajono savivaldybė, Panevėžio vyskupijos kurija ir Kupiškio rajono savivaldybė įgyvendino Seimo kontrolieriaus rekomendaciją, o Pasvalio rajono savivaldybė, Biržų rajono savivaldybė, Biržų Šv. Jono Krikštytojo parapija, Nemunėlio Radviliškio Evangelikų reformatų parapija ir Nemunėlio Radviliškio Švč. M. Marijos parapija neatsižvelgė į joms teiktą rekomendaciją, todėl šiuo metu su šiais subjektais vyksta diskusija dėl rekomendacijos įgyvendinimo.

Globos įstaigos iš joms teiktų rekomendacijų įgyvendino visas 45, išskyrus vieną globos įstaigą (VŠĮ „Onos Milienės senelių globos namai“), kuri 9 rekomendacijas įgyvendino iš dalies arba neįgyvendino: dėl slaugytojo etato, mažesnio už normatyvus, darbuotojų trūkumo jų ligos metu ar jiems atostogaujant, darbuotojų kvalifikacijos kėlimo, minimalaus darbuotojų atlyginimo kėlimo, pastato vidaus rekonstrukcijos (laiptų praplatinimo, lifto ir evakuacijos kopėčių gaisro atveju įrengimo), langų aukščio pritaikymo gulintiems ir (arba) sėdintiems gyventojams, reikalingų naujų baldų įsigijimo, aplinkos, artimos namų aplinkai, sukūrimo ir užimtumo specialisto įdarbinimo. Globos įstaiga nurodė, kad tai, kas išdėstyta pirmiau, neatlikta, kadangi reikalauja didelių piniginių lėšų investavimo. Tačiau Seimo kontrolierius toliau vykdo diskusiją su globos įstaiga, siekdamas, kad visos rekomendacijos būtų įgyvendintos, o piniginių lėšų klausimas nebūtų naudojamas kaip argumentas, leidžiantis pažeidinėti žmogaus teises.

Vaikų globos įstaigos

Taip pat atlikti patikrinimai 4 (keturiose) Kauno apskrities vaikų globos įstaigose: Kauno savivaldybės vaikų globos namuose, Kėdainių vaikų globos namuose „Saulutė“, viešojoje įstaigoje Paparčių Šv. Juozapo šeimos namuose ir fondo „Parama vaikui“ vaikų namuose „Namų židinys“ (2016-12-20 ataskaita Nr. 2016/1-88).

Išskirtinos šios pagrindinės nustatytos problemos ir dažniausiai pasitaikantys žmogaus teisių pažeidimai:

1. Dėl personalo sudėties, skaičiaus, darbo krūvio ir atlyginimo – personalo nariui susirgus, išėjus atostogų ir pan. situacijose nepakanka darbuotojų, didelis socialinių darbuotojų ir jų padėjėjų darbo krūvis, maži socialinių darbuotojų atlyginimai prisideda prie didelės darbuotojų kaitos; gauta nusiskundimų, kad psichologas nėra pajėgus suteikti reikiamą pagalbą visiems vaikams, neatsižvelgia į jų poreikius, yra išdavęs paslaptį, apie

- kurią sužinojo kiti vaikai, globotiniai neturi pasitikėjimo juo ir mano, jog psichologas yra būtinas tik sergant psichikos liga.
2. Dėl kvalifikacijos tobulinimo – socialiniams darbuotojams trūksta praktinio pobūdžio mokymų rengiantis ekstremalioms situacijoms ir siekiant jas valdyti; už personalo kvalifikacijos tobulinimą atsakingi asmenys nežino apie dalies darbuotojų pageidavimus dėl kvalifikacijos tobulinimo; trūksta lėšų mokamiems darbuotojų kvalifikacijos kėlimo renginiams.
 3. Dėl darbuotojų elgesio su vaikais – gauta nusiskundimų dėl darbuotojų bendravimo su vaikais rėkiant, kalbant pikta, išankstinių nuostatų vaikų atžvilgiu, tėvų apkalbinėjimo ar dėl to, jog nepastebima, jei vaikai elgiasi tinkamai.
 4. Dėl taikomų drausmės priemonių ir vaikų elgesio kontrolės – nuobaudų taikymo tvarkoje nurodytos ne visos vaikams skiriamos priemonės, nenumatyti nuobaudų taikymo terminai, proporcingumo reikalavimas arba jo ne visuomet laikomasi; kaip drausminė priemonė pakankamai dažnai taikoma kišenpinigių sumos mažinimas arba jų neskrymas; palikti prižiūrėti jaunesnių vaikų vyresnieji patys drausmindavo juos už netinkamą elgesį.
 5. Dėl neigiamo pobūdžio įvykių – skirtingai suvokiama, kokie atvejai laikomi neigiamo pobūdžio įvykiais, nevedamas tokių įvykių registravimo žurnalas arba jame registruojami ne visi neigiamo pobūdžio įvykiai.
 6. Dėl gyvenimo sąlygų – nesudarytos tinkamos sąlygos ruošti namų darbus; vaikai gyveno labai prastos būklės kambaryje be durų; vaikai skundėsi privatumo stoka, kuomet kambario kaimynai (dažniausiai vyresnio amžiaus) atsiveda į tą pačią patalpą draugą ar draugę, garsiai leidžia muziką.
 7. Dėl asmens higienos priemonių užtikrinimo – priemonių pirkimas neatitinka vaikų individualių poreikių bei neužtikrina galimybės pareikšti savo nuomonę, higienos patalpose esantis inventorių (indeliai, rankšluosčio laikiklis ir pan.) žymimas skaitmenimis (o ne vaiko vardu ar su globotiniu aptartu simboliu), ne visi globotiniai turėjo jų amžių atitinkančias burnos higienos priemones.
 8. Dėl kišenpinigių mokėjimo tvarkos – teisinis reglamentavimas pažeidžia lygybės principą, kuomet panašaus amžiaus vaikams skirtingose įstaigose mokamos skirtingos kišenpinigių sumos, keturiolikmečiams neišmokama visa jiems priklausanti kišenpinigių suma, t. y. 15,20 euro, mokėtina suma apvalinama iki 15 eurų; kišenpinigių mokėjimo tvarkos yra neaiškos, detalai nėra nurodyta, kaip ir už kokius veiksmus kišenpinigių suma gali būti didinama, mažinama arba visai neišmokama, ir tai sudaro prielaidas įstaigai piktnaudžiauti savo teisėmis skiriant ir išmokant kišenpinigius.

9. Dėl vaikų supažindinimo su jų teisėmis ir pareigomis, informacijos prieinamumo ir kreipimusi nagrinėjimo – tik iš dalies yra užtikrinamas informacijos prieinamumas, neužtikrinamas kreipimusi anonimiškumas.
10. Dėl tabako ir alkoholio vartojimo prevencijos – pastangos, sprendžiant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos, šių medžiagų vartojimo fakto nustatymo bei pagalbos vaikui teikimo klausimus, yra nepakankamos.

Dėl pirmiau nurodytų trūkumų atsakingoms institucijoms iš viso buvo pateiktos 25 rekomendacijos (iš jų 1 – dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo). Informacijos apie teiktų rekomendacijų įgyvendinamą kol kas negauta.

2015 metų Seimo kontrolierių veiklos ataskaitoje buvo aprašyti nustatyti trūkumai po patikrinimų 4 (keturiuose) Vilniaus apskrities vaikų globos įstaigose: Antakalnio vaikų socialinės globos namuose, vaikų socialinės globos namuose „Gilė“, VšĮ Vaikų ir paauglių socialiniame centre, Minties vaikų socialinės globos namuose (2016-02-29 ataskaita Nr. 2015/1-137): dėl personalo sudėties ir skaičiaus, darbo valandų ir atlyginimo, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo, savanorių veiklos, bendros saugumo atmosferos įstaigose, darbuotojų netinkamo bendravimo su vaikais, taikomų drausmės priemonių ir vaikų elgesio kontrolės, kišenpinigių mokėjimo tvarkos ir kitų klausimų. Dėl šių trūkumų atsakingoms institucijoms iš viso buvo pateiktos 24 rekomendacijos (iš jų 2 – dėl teisės aktų tobulinimo); iš Kauno miesto savivaldybės gauto atsakymo nustatyta, kad pateiktos rekomendacijos buvo įgyvendintos. Iš kitų institucijų laukiama informacijos. Išvardintoms įstaigoms 2016 metais pateikus informaciją nustatyta, kad visos Seimo kontrolierių rekomendacijos buvo įgyvendintos.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija informavo, kad buvo pakeistas Socialinės globos normų aprašas, numatant, kad tos pačios amžiaus grupės vaikams (išskyrus vaikus su negalia) socialinės globos įstaigoje nustatomas vienodas kišenpinigių dydis, parengtos savanoriškos veiklos vaikų globos namuose gairės, savanoriškos veiklos sutarties pavyzdys ir persiųsti visoms vaikų globos įstaigoms; organizuoti globos įstaigose gyvenančių tikslinių grupių individualių poreikių nustatymo ir individualių planų sudarymo metodinių paketų taikymo mokymai, socialinės globos įstaigų darbuotojai, vadovaudamiesi šiomis metodikomis, vertina vaikų, įskaitant ir turinčius elgesio ir emocijų sutrikimų, poreikius, pagal kuriuos bus gaunamos specializuotos paslaugos (raidos sutrikimų ankstyvoji reabilitacija, sveikatos priežiūros, konsultavimo paslaugos ir pan.); skatinti visuomenės vertybinių nuostatų kaitą, skirtą tolerantiškai visuomenei ir atvirai bendruomenei ugdyti – yra vienas pertvarkos (perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų) tikslų, tad imtasi priemonių keisti bendruomenės stigmatizuojantį požiūrį į globos įstaigų globotinius – vykdoma socialinė reklama viešajame transporte ir bendruomenėse vykstančiuose renginiuose, parengta integruotos komunikacijos su visuomene strategija (2016 m. rugpjūčio mėn.), pertvarkai skirta sistema (internetinis puslapis www.pertvarka.lt, intranetas,

elektroninis paštas). Socialinių paslaugų priežiūros departamentas patvirtino, kad, vertindamas vaikų socialinės globos namų teikiamų paslaugų kokybę, atkreips ypatingą dėmesį į patikrinimų ataskaitoje nurodytus trūkumus.

Vilniaus miesto savivaldybės administracija pateikė informaciją, jog globos įstaigos, siekdamos užtikrinti tinkamą socialinio darbo organizavimą, visada gali kreiptis į Savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamentą dėl naujo pareigybių sąrašo suderinimo, padidinant jų skaičių; visoms Seimo kontrolierių tikrintoms įstaigoms 2016 m. biudžete buvo suplanuotos lėšos personalo kvalifikacijai tobulinti; steigiamas Intensyvios terapijos (korekcijos) centras emocijų ir elgesio sutrikimų turintiems vaikams (veiklą planuojama pradėti 2017 m. kovo–balandžio mėn., terapijos trukmė – iki 2-ųjų metų); pasirašyta sutartis su „Žiburio“ labdaros ir paramos fondu dėl globėjų (rūpintojų) ir tėvių paieškos, atrankos, konsultavimo bei pagalbos jiems teikimo Vilniaus mieste, kartu vykdant gerųjų pavyzdžių sklaidą, formuojant teigiamą požiūrį į vaikų globą šeimoje bei organizuojant viešus renginius; taip pat kreiptasi į Savivaldybės Švietimo, sporto ir kultūros departamento Švietimo skyrių bei Sveikatos apsaugos skyrių su prašymu susitikimuose su kuriojamų įstaigų vadovais aptarti problemą ir imtis priemonių formuojant objektyvų požiūrį į vaikus, gyvenančius globos namuose. Lietuvos savivaldybių asociacija taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad globos įstaigų globotiniai vietos bendruomenėse susiduria su stigmatizuojančiu požiūriu į juos, ir nurodė, jog, atsiradus galimybei, bus imtasi atitinkamų priemonių.

Sveikatos apsaugos ministerija kreipėsi į asmens sveikatos priežiūros įstaigas prašydama organizuoti priemones, mažinančias darbuotojų neigiamą požiūrį į pacientus, atvykstančius iš vaikų globos įstaigų, stiprinti bendradarbiavimą su jomis, teikti išsamią informaciją pacientams apie jų teises ir pareigas. Švietimo ir mokslo ministerija savivaldybių švietimo padalinius ir Nacionalinę mokyklų vertinimo agentūrą raštu informavo apie ataskaitoje konstatuotas aplinkybes dėl stigmatizuojančio švietimo įstaigų požiūrio į globotinius ir paprašė atkreipti mokyklų vadovų dėmesį į tai, kad mokyklose netoleruotina bet kokia diskriminacijos forma, mokykloje turi būti laikomasi lygių galimybių užtikrinimo principų, tenkinami skirtingi mokinių ugdymosi poreikiai, atsižvelgiant į mokinių mokymosi lygį ir laimėjimus, mokymosi galias ir gebėjimus, brandą, psichikos ir fizinės savybes, mokiniams teikiama veiksminga švietimo pagalba, bendradarbiaujama su tėvais (globėjais, rūpintojais), kuriamas visai mokyklos bendruomenei palankus mikroklimatas.

Įstaigos ėmėsi priemonių ir taip pat įgyvendino joms pateiktas rekomendacijas: įdarbintas psichologas, išsiaiškinta, kurie darbuotojai netinkamai bendravo su vaikais, pareikštos žodinės pastabos ir įspėjimai, suteiktos specializuotos paslaugos elgesio ir emocijų sutrikimų turintiems vaikams (užmegzti artimesni ryšiai su giminaičiais, surasti savaitgaliniai globėjai, įtraukti į svečiavimosi užsienyje programą, teikiama mokytojo padėjėjo paslauga, dailės terapija, organizuojamas dienos centrų lankymas, padidintas būrelių, savanorių skaičius ir kt., taip pat kreiptasi į steigėją dėl papildomų psichologo ir spec. pedagogo etatų bei lėšų psichoterapeuto

paslaugoms apmokėti), nuolat keliama darbuotojų kvalifikacija, iškilusias problemas padeda spręsti psichologas, siekiant užkirsti kelią stigmatizuojančiam požiūriui į globojamus vaikus, bendradarbiaujama su švietimo, sveikatos priežiūros įstaigomis, taip pat vietos bendruomene (organizuojant renginius ir pan.), patvirtinta nuobaudų už netinkamą elgesį skyrimo ir taikymo tvarka, organizuojami prevenciniai pokalbiai su vyresniais vaikais, kodėl jie negali drausminti jaunesniųjų, kišenpinigių mažinimas arba neskylimas kaip drausminimo priemonė netaikoma arba taikoma tik kraštutiniu atveju, užtikrintas kišenpinigių skyrimas visiems vaikams, organizuojami racionalaus kišenpinigių naudojimo mokymai / pokalbiai, organizuojama „Euriuko diena“, kurios metu globotiniai su socialiniais darbuotojais eina į prekybos centrus, susipažįsta su kainomis, akcijomis, sveikais produktais ir mokomi teisingai pasirinkti, skirta daugiau dėmesio švietimui dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo (numatytas priemonių planas, daugiau renginių ir pratybų, vaikai aprūpinami reikiamomis higienos priemonėmis ir kitais būtinais daiktais, atsižvelgiant į amžių, lytį, kitas aplinkybes, pagal galimybes atsižvelgiama į vaikų nuomonę, kiekvienam globotiniam priklausantys daiktai žymimi simboliais, sudarytos tinkamos sąlygos ruošti namų darbus, įsigytas trūkstamas inventorių, laisvalaikio veikla neskirstoma pagal lytį bei atsižvelgiama į vaikų pastabas dėl būrelių kokybės ir pageidavimus, užtikrinamas vaikų kreipimuisi anonimiškumas (vienodi vokai išdalinti šeimynoms, laisvai prieinami, vaikai juos meta į pašto dėžutę, darbuotojai pasirašo konfidencialumo sutartį, kad nebus atskleisti vaikų duomenys ir individualių pokalbių turinys, inicijuojami pokalbiai grupėmis ir individualiai siekiant išsiaiškinti įvairius trūkumus.

Policijos komisariatų areštinės

Per ataskaitinį laikotarpį, vertinant žmogaus teisių padėtį policijos komisariatuose (PK) įrengtose areštinėse ir laikino sulaikymo patalpose, buvo patikrinta Klaipėdos apskrities vyriausiojo komisariato (AVPK) areštinė ir laikino sulaikymo patalpos bei 3 (trys) Klaipėdos apskrityje veikiantys PK: Plungės rajono PK, Skuodo rajono PK ir Palangos miesto PK ilgalaikio ir laikino sulaikymo patalpos (2016-06-08 ataskaita Nr. 2016/1-21).

Išskirtinos šios pagrindinės nustatytos problemos ir dažniausiai pasitaikantys žmogaus teisių pažeidimai:

1. Dėl pareigūnų darbo sąlygų – pareigūnų darbo patalpos (dalis jų) neremontuotos, t. y. grindų, sienų dangos bei baldai nusidėvėję, netinkamai įrengta vėdinimo sistema, nesudarytos sąlygos nusiprausti, nėra sporto salės.
2. Dėl asmenų laikymo sąlygų ir jų aprūpinimo – asmenų laikymo patalpos nėra pritaikytos judėjimo negalią turintiems asmenims, neatitinka teisės aktuose nustatytų ploto, vėdinimo ir apšvietimo reikalavimų, o ilgalaikio sulaikymo patalpose pastatytos dviejų aukštų lovos, todėl sudaromos prielaidos kilti grėsmei, kad tokiose patalpose laikomų asmenų gyvenimo sąlygos gali prilygti orumą žeminančiam elgesiui dėl asmeninės

erdvės trūkumo; nėra užtikrinamas teisės aktuose numatytas inventorių: individualios spintelės, kabliukai drabužiams, nėra užtikrinama švara; laikomi asmenys nėra aprūpinami čiužiniu ir apklotu, kai jie laikomi laikino sulaikymo patalpose nakties metu; neužtikrinamas privatumas laikomiems asmenims naudojantis sanitariniu mazgu (vaizdo stebėjimo kameros įrengtos taip, jog galima matyti ir dalį sanitarinio mazgo erdvės, sanitariniai mazgai neturi durelių); laikino sulaikymo patalpose neblaivūs asmenys laikomi viršijant 5 valandų terminą; ilgalaikio sulaikymo patalpose 24 valandas arba ilgiau laikomiems asmenims nesudaromos galimybės pasivaikščioti lauke; ne visi PK turėjo drabužių, kuriais, esant reikalui, galėtų aprūpinti į areštinę uždarytus sanuotus asmenis; areštinėje laikomiems asmenims nesudarytos tinkamos sąlygos išskalbti asmeninius viršutinius drabužius ir patalynę bei išskalbtus skalbinius išsidžiovinti.

3. Dėl maitinimo ir sveikatos priežiūros organizavimo – nepilnamečiai maitinami 3 kartus per dieną, nesilaikant teisės aktuose nustatytų laiko intervalų tarp maitinimų; maitinimo paslaugas teikiančių įmonių paruoštas maistas, kuris patiekiamas laikomiems asmenims, nėra tikrinamas; pareigūnai, kurie dalina maistą, nėra išklause privalomuosius higienos įgūdžių mokymo kursus, nesilaikė higienos reikalavimų dalinant maistą; sudaromos prielaidos pažeisti asmenų privatumą, kuomet jie sveikatos priežiūros specialistų yra apžiūrimi arba kameroje (stebint kitiems kameroje esantiems sulaikytiesiems), arba koridoriuje šalia kameros; budėtojų dalyje laikomoje vaistinėje (pirmosios pagalbos rinkinyje) esančių medicininės pagalbos priemonių galiojimo laikas buvo pasibaigęs.
4. Dėl asmenų, įskaitant užsienio valstybių piliečius, teisės gauti informaciją – areštinės ir ilgalaikio sulaikymo patalpose nėra iškabinta vidaus tvarkos taisyklių, asmenys pasirašytinai nesupažindinami su jų teisėmis ir pareigomis būnant ilgalaikio sulaikymo patalpose, nėra parengta areštinės ir ilgalaikio sulaikymo patalpų vidaus tvarkos taisyklių užsienio kalbomis.
5. Dėl duomenų registravimo – nenurodomi arba netinkamai nurodomi duomenys apie asmenų patalpinimą į laikino / ilgalaikio sulaikymo patalpas, siauro formato ekranuose matomos ne visos Elektroninio registro parinktys, todėl nėra galimybės naudotis šia programa visa apimtimi.

Atlikus patikrinimus keturiuose policijos komisariatuose, atsakingoms institucijoms – Lietuvos Respublikos generaliniam policijos komisarui, Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato viršininkui ir Sveikatos apsaugos ministerijai – pateiktos 27 rekomendacijos (iš jų 3 – dėl policijos įstaigų areštinių veiklos ir visuomenės sveikatos saugos teisinio reglamentavimo tobulinimo). Dauguma rekomendacijų (23) buvo įgyvendintos arba įgyvendintos iš dalies.

Policijos departamentas, atsakydamas dėl pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo, nurodė, kad pavaldžioje įstaigoje esama kompiuterinė ir programinė įranga pagal galimybes yra

atnaujinama nuolat, siekiant užtikrinti galimybę naudotis Elektroniniu registru visa apimtimi; tobulinamas teisinis reglamentavimas – į Policijos areštinių vidaus tvarkos taisyklių projektą įtraukta nuostata dėl aprūpinimo drabužiais ir avalyne, jei į areštinę uždaryti asmenys neturi savo drabužių ar yra apsirengę ne pagal sezoną.

Klaipėdos AVPK informavo, kad ne tik areštinės kamerose, bet ir apklausos patalpose įrengtos vaizdo stebėjimo kameros, areštinėje laikomiems asmenims tiekiamas maistas tikrinamas 2–3 kartus per mėnesį, o maistą dalina ją tiekiančios įmonės darbuotojai; esant poreikiui sulaikyti neįgalius asmenis, jie vežami į tam pritaikytas Klaipėdos AVPK patalpas; Palangos miesto PK operatyvinės grupės darbo patalpose, laikino sulaikymo patalpose bei apklausos patalpose įrengta vedinimo sistema, o Plungės r. PK ji modernizuota; Palangos m. PK sanitariniuose mazguose įrengtos durys, kad asmenys galėtų privačiai naudotis tualetu; Plungės ir Skuodo r. PK įrengtos dušo patalpos, Plungės r. PK įrengti nauji antivandaliniai šviestuvai, sudarytos sutartys dėl sporto salės nuomos paslaugos; Skuodo r. PK naudojamosi komisariate įrengta sporto sale; komisariatuose papildomai sumontuoti laikikliai su dezinfekavimo skysčiu; išleistas Klaipėdos AVPK viršininko įsakymas dėl sulaikytų asmenų uždarymo į laikino sulaikymo patalpas bei perkėlimo į areštinę tvarkos ir pareigūnai su juo supažindinti, o asmenys, sulaikyti Palangos, Plungės ir Skuodo rajonų PK, laikomi ne ilgiau kaip 5 val., tokiu būdu išsprendžiant klausimus dėl inventoriaus, pasivaikščiojimų užtikrinimo, privatumo, maitinimo organizavimo ir informacijos teikimo; parengti informaciniai segtuvai laikomiems asmenims, patvirtinus naujas Policijos areštinių vidaus tvarkos taisykles, bus atliktas ir jų vertimas į užsienio kalbas.

Nepavyko įgyvendinti 4 (keturių) Seimo kontrolieriaus rekomendacijų: dėl esamos pastato konstrukcijos nėra galimybės padidinti Plungės r. PK laikino sulaikymo patalpas, taip pat liko neįgyvendinta rekomendacija – Klaipėdos AVPK areštinėje sudaryti tinkamas sąlygas išsiskalbtį asmeninius viršutinius drabužius ir patalynę bei išskalbtus skalbinius išsidžiovinti. Policijos departamentas nesutiko su rekomendacija nakties metu į laikino sulaikymo patalpas uždaramus asmenis aprūpinti minkštuoju inventoriumi (čiužiniu ir apklotu), taip pat neįgyvendino rekomendacijos imtis priemonių, kad ir kitose policijos įstaigose būtų užkirstas kelias Seimo kontrolierių įstaigos atliktų patikrinimų metu nustatytiems žmogaus teisių pažeidimams. Sveikatos apsaugos ministerija nesutiko su siūlymu tobulinti sveikatos saugos reglamentus, pateikdama nuomonę, jog esamo teisinio reglamentavimo (visuomenės sveikatos priežiūros priemonių, kurias vykdo Vidaus reikalų ir Krašto apsaugos ministerijos uždarnosios biudžetinės sveikatos priežiūros įstaigos, sąrašo, Lietuvos medicinos normos MN 129:2004 „Teritorinės policijos įstaigos areštinės medicinos punktas (kabinetas)“ ir Policijos komisariatų areštinių veiklos nuostatų) pakanka.

Dėl Seimo kontrolierių teiktų rekomendacijų, kurių nepavyko įgyvendinti arba su kuriomis atsakingos institucijos nesutiko, toliau aiškinamasi ir ieškoma problemų sprendimų būdų, siekiant pagerinti žmogaus teisių padėtį policijos komisariatuose.

Seimo kontrolierius taip pat kreipėsi į Sveikatos apsaugos ministeriją prašydamas pateikti informaciją dėl tarpžinybinės darbo grupės, skirtos neblaivių asmenų pristatymo į atitinkamą įstaigą (policijos, asmens sveikatos priežiūros ir pan.) klausimui spręsti, darbo rezultatų. Sveikatos apsaugos ministerija informavo, kad 2014 m. rugsėjo 17 d. posėdyje Sveikatos apsaugos ministerijoje buvo įvertinta esama asmens sveikatos priežiūros paslaugų, socialinių paslaugų ir kitų paslaugų organizavimo neblaiviems asmenims teikimo situacija, visų susirinkusių institucijų – Policijos departamento, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Savivaldybių asociacijos – atstovai pritarė, kad problema aktuali, tačiau nė viena nesiėmė atsakomybės organizuoti papildomas paslaugas ir jų finansavimą iš įstaigoms skirtų biudžeto lėšų. Ministerijos nuomone, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje yra sėkmingai bendrąsias, trumpalaikės socialinės globos bei laikino apnakvindinimo paslaugas teikiančių biudžetinių įstaigų, pavyzdžiui, Vilniaus nakvynės namų filialas „Sala“, kurių daugiamečiai patirtis leidžia manyti, kad Lietuvos savivaldybių asociacija galėtų imtis iniciatyvos paskatinti tinkamai organizuoti ir finansuoti laikino apnakvindinimo paslaugas neblaiviems asmenims.

Įkalinimo įstaigos

2016 metais Seimo kontrolieriai vertino žmogaus teisių padėtį Alytaus pataisos namuose (2016-07-21 ataskaita Nr. 2016/1-55). Patikrinimas buvo atliktas pagal keturias temines sritis: 1) laikymo sąlygos; 2) saugumas; 3) teisė gauti informaciją ir teikti kreipimusis; 4) sveikatos priežiūra.

Išskirtinos šios nustatytos problemos ir dažniausiai pasitaikantys žmogaus teisių pažeidimai:

1. Dėl laikymo sąlygų – daugelis patalpų nepritaikytos judėjimo negalią turintiems asmenims, nėra žemiau pakabintų lentynėlių, turėklų bei ranktūrių, nepakanka vietos laisvai judėti su neįgaliojo vėžimėliu, trūksta vėžimėlių ir kitų fizinę negalią kompensuojančių priemonių, kiemelyje nėra pakankamai sėdimų vietų, o bibliotekoje – audioknygų, kitų elektroninės informacijos prieinamumo alternatyvų bei galimybių mokytis nuotoliniu būdu; įstaigos sanitariniuose mazguose neužtikrinama švara ir tinkamas vėdinimas, neveikia arba yra apgadinta juose esanti įranga, neužtikrinamas asmens privatumas naudojantis tualetu, neužtikrinama galimybė džiovinti rūbus ir avalynę atskiroje ir nuolat veikiančioje džiovyklos patalpoje, trūksta drabužiams skirtų kabynų, staliukų, išduodamas nekokybiškas minkštasis inventorių.
2. Dėl saugumo užtikrinimo – trūksta kamerų tipo patalpų, todėl nuteistieji kelias paras laikomi laikino laikymo kameroje, kuri nepritaikyta ilgesniam laikymui, ir laikymo šioje kameroje faktas nefiksuojamas; priežiūros pareigūnų skaičius neužtikrina saugumo; nuteistųjų skirstymo komisijos protokolai neinformatyvūs.
3. Dėl teisės gauti informaciją ir teikti kreipimusis įgyvendinimo – neužtikrinama teisė gauti informaciją apie baudmės atlikimo tvarką ir sąlygas, savo teises bei pareigas, kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais, neįgalių

nuteistųjų sektoriaus darbuotojai nėra apmokyti, kaip bendrauti su specialiujų poreikių turinčiais asmenimis.

4. Dėl sveikatos priežiūros teikimo – asmens sveikatos istorijose nėra sutikimų dėl sveikatos patikrinimo, gydytojo apžiūros, paskirto gydymo patvirtinančių įrašų ir parašų; Sveikatos priežiūros tarnyboje dirbančių darbuotojų etatų skaičius neatitinka etatų skaičiaus, nustatyto atitinkamuose normatyvuose, nebuvo licencijos ir leidimo-higienos paso teikti šeimos gydytojo ir gydytojo psichiatro paslaugas, o vidaus ligų gydytojas teikė licencijoje nenumatytas paslaugas.

Po įkalinimo įstaigoje atlikto patikrinimo Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir Alytaus pataisos namų vadovams pateikta 14 rekomendacijų. Dauguma iš jų (12) buvo įgyvendintos arba yra įgyvendinamos (2).

Kalėjimų departamentas informavo, kad Alytaus pataisos namuose pareigūnų pareigybų skaičius 2016 m. buvo padidintas nuo 187 iki 206, tačiau sunkiai sekasi užpildyti visas pareigybes – 2016 m. gruodžio 1 d. iš 206 pareigybų buvo užimtos tik 169-ios. Siekiant didinti pareigūnų tarnybos patrauklumą, įstaigoje buvo panaikinta žemiausiai apmokama C lygio 3 kategorijos prižiūrėtojo pareigybė (tokių buvo 61), įvedant C lygio 4 kategorijos vyresniojo prižiūrėtojo pareigybes (64). Taip pat parengtas 600 vietų bendrabučio rekonstravimo į 426 vietų kamerinį gyvenamąjį pastatą projektas (darbai prasidės 2017 m., numatyta 100 tūkst. eurų biudžeto lėšų), laisvės atėmimo vietų vadovų paprašyta atsižvelgti į Seimo kontrolierių rekomendaciją ir nuteistiesiems, kurie dėl nuo jų pačių nepriklausančių veiksmų yra nemokūs, sudaryti sąlygas kreiptis su pasiūlymais, prašymais, peticijomis ar skundais į valstybės ir savivaldybių įstaigas, nevyriausybines organizacijas arba tarptautines institucijas.

Alytaus pataisos namų administracija parengė Seimo kontrolierių rekomendacijų įgyvendinimo priemonių planą, kuriame numatytos priemonės įgyvendintos: neįgalių nuteistųjų sektoriuje įrengtas laisvalaikio kambarys, kiemelyje – pavėsinė su stalu ir suolais, naudojami laiptinėje esantys kopikliai, koridoriuose įrengti turėklai, gauta neįgaliojo vežimėlių, vaikštynių ir rankturių, pakeisti apgadinti ir neveikiantys sanitarinių mazgų mechanizmai ir įrengtos privatumą užtikrinančios pertvaros, dušinėse įrengti ranktūriai, lentynėlės asmens higienos priemonėms, patiesti slidumą mažinantys guminiai kilimėliai; patalpose įrengtos kabyklos, prie lovų pastatyti staliukai, išduotas naujas kokybiškas minkštasis inventorių, sudaryta galimybė džiovinti drabužius atskiroje, nuolat veikiančioje, džiovyklos patalpoje; įrengtas papildomas informacinis stendas, sudaryta galimybė naudotis kompiuteriu su internetine prieiga (teisės aktų paieškai), aprūpinta knygomis; sudaryta sutartis su Vilniaus apskrities gestų kalbos vertėjų centro Alytaus padaliniu dėl gestų kalbos vertėjų paslaugų teikimo, gestų kalbos kursų pataisos namuose organizavimo, darbuotojai ir būrių tvarkdariai apmokyti bendrauti su specialiujų poreikių turinčiais asmenimis (organizuoti mokymai ir pokalbiai). Taip pat imtasi priemonių užtikrinti, kad įstaigos

laikino laikymo patalpoje nuteistieji būtų laikomi tik trumpą laiką, kol nėra galimybių kitaip išspręsti jų apgyvendinimo klausimą, bei registruoti laikymo šioje patalpoje faktą. Nuteistųjų skirstymo komisijos protokole nurodomi galimi apgyvendinimo būriai, prireikus, ir kita informacija (psichologo išvada ir pan.). Nuteistųjų asmens sveikatos istorijose fiksuojami asmenų sutikimai (tai patvirtinantys įrašai ir jų parašai), sutikus dėl sveikatos patikrinimo, gydytojo apžiūros ir paskirto gydymo.

Dviejų rekomendacijų kol kas nepavyksta įgyvendinti: dėl mažų, nekonkurencingų atlyginimų sunku pritraukti sveikatos priežiūros specialistus ir Sveikatos priežiūros tarnyboje užpildyti laisvus etatus bei atitinkamai spręsti struktūros bei licencijų klausimus. Imamasi visų priemonių ieškoti specialistų, kreipiamasi į gydytojų rengimo įstaigas. Pavyko užpildyti Sveikatos priežiūros tarnybos vadovo etatą.

Sveikatos priežiūros paslaugų teikimo įkalinimo įstaigose klausimais toliau vyksta dialogas ir siekiama, kad teiktos rekomendacijos būtų įvykdytos.

Užsieniečių laisvės apribojimo vietos

2016 metais Seimo kontrolieriai vertino žmogaus teisių padėtį 3 (trijose) užsieniečių laisvės apribojimo vietose: Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (VSAT), Varėnos rinktinės Druskininkų užkardos Raigardo pasienio kontrolės punkte, Kabelių užkarde ir Aleksandro Barausko užkarde (2016-05-11 ataskaita Nr. 2016/1-24).

Išskirtinos šios pagrindinės nustatytos problemos ir dažniausiai pasitaikantys žmogaus teisių pažeidimai:

1. Dėl pristatytų asmenų registravimo – pristatytų asmenų registruose ne visuomet fiksuojama, ar pristatytas asmuo buvo uždarytas į sulaikymo patalpą ir tai, kiek laiko joje laikytas.
2. Dėl sulaikymo patalpų sąlygų – asmenų laikymo patalpos nėra pritaikytos jose laikyti ilgiau kaip 5 val., patalpų naudojimo taisyklių nuostata dėl minkštojo inventoriaus išdavimo neatitinka tarptautinių standartų (kad nakties metu uždaryti asmenys turėtų gauti čiužinį ir apklotą); neužtikrintas pakankamas dirbtinis apšvietimas, nustatyta sulaikytų asmenų techninių stebėjimo priemonių trūkumų.
3. Dėl patalpų pritaikymo asmenims su negalia – patalpos nėra pritaikytos asmenims su negalia (įskaitant jose įrengtus sanitarinius mazgus), nesudarytos sąlygos be papildomų trukdžių patekti į užkardas (prie įėjimų neįrengtos nuovažos).
4. Dėl švaros užtikrinimo – patalpų sanitariniuose mazguose neužtikrinta švara, netvarkingi santechniniai įrenginiai, neatliekamas nuolatinis graužikų ir nariuotakojų stebėjimas bei naikinimas.

Po užkardose atliktų patikrinimų Valstybės sienos apsaugos tarnybai pateikta 10 rekomendacijų (iš jų 3 – dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo). Iš jų aštuonios buvo įvykdytos, laukiama informacijos dėl dviejų rekomendacijų įgyvendinimo. SAM buvo pateikta viena rekomendacija, kurią ji įgyvendino.

VSAT informavo, kad, skyrus papildomą finansavimą, 2017 metais užkardose bus atlikti darbai siekiant pritaikyti patalpas asmenų su negalia poreikiams (nuovažos, įėjimo durys į patalpas, sulaikymo bei asmens higienos patalpos), tuo atveju, jei papildomos lėšos nebus skirtos, šie darbai bus atlikti minimaliai iš rinktinėms skirtų asignavimų; pakeista pirmiau nurodytų taisyklių nuostata, numačius, kad laikino sulaikymo patalpose laikomiems asmenims, kai numatoma juos laikyti 24 ir daugiau valandų arba kuomet šiose patalpose asmenys uždaromi nakties metu, turi būti išduodamas minkštasis inventorių; Varėnos rinktinės užkardos aprūpintos minkštuoju inventoriu (čiužiniais, pagalvėmis, paklodėmis, antklodėmis ir kt.) bei sprendžiamas klausimas dėl papildomų vietų, skirtų miegui, įrengimo sulaikymo patalpose; trūkstamas techninės sulaikytų asmenų stebėjimo priemonės bei teisės aktų reikalavimus atitinkantį dirbtinį apšvietimą numatyta įrengti 2017 m. I ketvirtį; užkardų pareigūnams papildomai nurodyta (instrukuota), kad visuomet būtų fiksuojama, ar į užkardą pristatytas asmuo buvo uždarytas į sulaikymo patalpą ir tai, kiek laiko joje laikytas, taip pat pavesta laiką nurodyti tiksliai, neapvalinant; užkardos ir kiti Varėnos rinktinės struktūriniai padaliniai aprūpinti pirmosios pagalbos rinkiniais su atitinkamomis priemonėmis, sulaikymo patalpų sanitariniai mazgai aprūpinti asmens higienos priemonėmis (muilu, servetėlėmis, vienkartiniais rankšluosčiais ir kt.), santechniniai įrenginiai tvarkingi ir funkcionalūs. Laukiama informacijos dėl rekomendacijos kontroliuoti pirmosios pagalbos vaistinėles, apšvietimo, asmenų stebėjimo užtikrinimą atliekant patikrinimus užkardose ir pasienio kontrolės punktuose bei rekomendacijos apsvastyti galimybę tobulinti teisinį reglamentavimą dėl administracinio ir laikino sulaikymo patalpų aprūpinimo asmens higienos priemonėmis ir kitu reikiamu inventoriu.

Taip pat SAM pateikta rekomendacija apsvastyti galimybę patikslinti esamą teisinį reglamentavimą, papildant objektų, kuriuose turi būti organizuojamas ir atliekamas nuolatinis graužikų ir nariuotakojų stebėjimas ir naikinimas, sąrašą, įtraukiant į jį VSAT rinktines, užkardas bei pasienio kontrolės punktus, taip pat Pabėgėlių priėmimo centrą. Sveikatos apsaugos ministerija įgyvendino Seimo kontrolierių rekomendaciją, papildydama Privalomojo profilaktinio aplinkos kenksmingumo pašalinimo (dezinfekcijos, desinsekcijos, deratizacijos) tvarkoje numatytų objektų, kuriuose turi būti organizuojamas ir atliekamas nuolatinis graužikų ir nariuotakojų stebėjimas bei naikinimas, sąrašą, į jį įtraukti ir Pabėgėlių priėmimo centras, pasienio kontrolės punktai bei VSAT struktūriniuose padaliniuose esančios laikino sulaikymo ir prieglobsčių prašytojų patalpos (šios tvarkos 1 priedo 14–16 punktai).

Psichiatrijos įstaigos

Siekiant išsiaiškinti, kaip atsižvelgiama į Europos komiteto prieš kankinimą pateiktas preliminaras pastabas, apsilankyta Rokiškio psichiatrijos įstaigoje.

Europos komiteto prieš kankinimą nariai Rokiškio psichiatrijos ligoninėje lankėsi 2016 m. rugsėjo mėnesį. Komitetas pateikė pastabų dėl pacientų skundų, jog sanitarai vartoja grubius žodžius, bei prastos maisto kokybės ir mažų porcijų, taip pat dėl privatumo pacientėms moterims, ribotų galimybių B korpuse gydomiems pacientams naudotis lauko kiemeliu, pacientų buvimo rakinamose palatose 23 val. per parą, nepakankamo jų dalyvavimo psichosocialinės reabilitacijos veikloje, palatų perpildymo, suvaržymo priemonių naudojimo kitų pacientų akivaizdoje, apsaugos tarnybos darbuotojo dalyvavimo šiame procese bei atskiro žurnalo, kuriame būtų fiksuojama informacija apie suvaržymo priemonių taikymo atvejus, nebuvimo.

1. Dėl pacientų skundų, kad sanitarai vartoja grubius žodžius, – nustatyta, kad 2016 metais ligoninės administracija tokių skundų nėra gavusi, darbuotojams nuolat primenama, jog būtina griežtai laikytis įstaigoje patvirtintų vidaus tvarkos taisyklių ir profesinės etikos reikalavimų, planuojama vykdyti pacientų apklausas. 2015–2016 metais darbuotojai kėlė savo kvalifikaciją, dalyvavo mokymuose, kuriuose buvo nagrinėjami streso ir nuovargio darbe požymiai, medicinos personalo veiksmų ypatingose situacijose atvejai, žodinės pacientų agresijos valdymo būdai, smurto ir agresijos priežastys psichiatrinėje slaugoje, darbuotojų veiksmų taktika, aptariami bendravimo su agresyviais, psichikos negalia turinčiais pacientais ypatumai, manipuliuojančio pacientų elgesio atpažinimo būdai.
2. Dėl pastabų, susijusių su suvaržymo priemonių taikymu, – nustatyta, jog imtasi priemonių užtikrinti, kad pacientai nebūtų fiksuojami kitų pacientų akivaizdoje (fiksavimo lova yra perkelta į vienvietę palatą arba pacientų prašoma išeiti iš palatos). Apsaugos darbuotojas pasitelkiamas tik tuo atveju, kuomet skyriuje nėra pakankamai personalo. Fiksavimo procedūrai vadovauja tik įstaigos sveikatos priežiūros darbuotojas, kuris ne tik yra apmokytas taikyti fiksavimo priemones, bet ir nuolat kelia kvalifikaciją šioje srityje, o sutartyje su apsaugos bendrove nurodyta, kad apsaugos darbuotojai privalo „mokėti elgtis su pacientais“. Darbuotojų susirinkimo metu buvo priimtas sprendimas suvaržymo priemonių taikymą registruoti atskirame žurnale.
3. Dėl pacientų skundų dėl prastos maisto kokybės ir mažų porcijų – nustatyta, kad ligoninės galimybės iš esmės pagerinti pacientams teikiamo maisto kiekį ir kokybę yra ribotos, nes, organizuodama pacientų maitinimą ir apmokėjimą už jį, įstaiga negali nesilaikyti nustatytų higienos, vieno paciento paros energijos ir maistinių medžiagų normų, taip pat diferencijuoti maisto porcijas pagal pacientų individualius poreikius. Įstaigoje yra paskirti atsakingi asmenys, kurie pateikia pacientų maitinimo užsakymus ir privalo kontroliuoti, kad produktų masė, patiekalų išėiga, maistinė ir energetinė vertė atitiktų patiekalų technologinėse kortelėse nustatytus dydžius. Įstaigos administracija sustiprins šios kontrolės įgyvendinimo priemones.
4. Dėl pacienčių moterų privatumo trūkumo – Moterų ir vaikų specialaus stebėjimo skyriuje pacientės nėra suskirstytos į izoliuotus sektorius, todėl ir jų teisė į privatumą palatose nėra diferencijuota atsižvelgiant į teismo nustatytas stebėjimo sąlygas. Privatumas

palatose nėra užtikrinamas: palatų duryse sumontuoti langai, pro kuriuos visi pro šalį einantys asmenys, t. y. ne tik personalas, bet ir kiti pacientai, gali nekliudomai stebėti jose esančias moteris, tačiau, pvz., pakabinus užuolaidėles būtų sunkiau užtikrinti pačių pacienčių saugumą. Privatumo pažeidimų naudojantis sanitariniais mazgais nebuvo nustatyta: sanitarinių mazgų patalpų duryse sumontuoti langai yra pridengti, sudarytos sąlygos saugiai užsirakinti. Siekiant pagerinti moterų gydymo įstaigoje sąlygas ir kartu užtikrinti joms teisės aktuose numatytas teises, ligoninės administracija kreipėsi dėl lėšų skyrimo naujam skyriui įrengti.

5. Dėl palatų perpildymo (palatų, kuriose gyvena po 4–5 asmenis) – nustatyta, kad palatos, kuriose buvo įrengtos penkios lovos, šiuo metu yra remontuojamos, siekiant užtikrinti higienos normos reikalavimus.
6. Dėl galimybės naudotis lauko kiemeliu ir pastabos, jog pacientai daugiausia laiko praleidžia rakinamose palatose, – nustatyta, kad B korpuse asmenys gydomi griežto stebėjimo sąlygomis ir jiems skiriamas ypatingas dėmesys, siekiant išvengti pabėgimų ir (arba) apsaugoti juos ir kitus asmenis nuo kitokių neprognozuojamų veiksmų. Todėl šie pacientai į lauką vedami mažomis grupelėmis (ne daugiau kaip 10 asmenų) ir tik lydint sanitarui ir apsaugos tarnybos darbuotojui (vieną pacientą turi lydėti vienas apsaugos darbuotojas, du pacientus – du apsaugos darbuotojai). Siekiant sudaryti sąlygas B korpuse gydomiems pacientams kasdien ilgiau pabūti lauke, reikėtų padidinti apsaugos tarnybos darbuotojų skaičių, tačiau įstaiga šiuo metu neturi tam papildomų lėšų. Ilgas laikas, kurį pacientai praleidžia palatose, taip pat yra susijęs su personalo trūkumu. Įstaigos direktorius pažadėjo dar kartą peržiūrėti įstaigos darbuotojų darbo grafikus ir funkcijas, siekiant spręsti šiuos klausimus.
7. Dėl pacientų dalyvavimo psichosocialinės reabilitacijos veikloje – pacientams, išskyrus apgyvendintus griežto ir sustiprinto stebėjimo skyriuose, nuolat organizuojama psichosocialinės reabilitacijos veikla, darbuotojai skiria jiems pakankamai laiko užsiimti šia veikla, taip pat nuolat juos skatina tai daryti. Lankymosi įstaigoje metu kartu dalyvavęs ekspertas psichologas vis dėlto nurodė, jog psichologinių paslaugų apimtys yra per mažos ir psichosocialinės reabilitacijos bei kitos psichologinės ar socialinės paslaugos turėtų būti teikiamos visiems pacientams, taip pat ir pacientams, esantiems griežto ir sustiprinto stebėjimo skyriuose.

PAKARTOTINIAI PATIKRINIMAI

Atsakingoms institucijoms pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo kontrolė (angl. *follow-up*) yra labai svarbus nacionalinės kankinimų prevencijos aspektas, leidžiantis nustatyti, kokių konkrečių veiksmų institucija ėmėsi, siekdama jas įvykdyti, bei ar jas pavyko įgyvendinti.

Siekiant įgyvendinti pateiktas rekomendacijas, atsakingos institucijos turi imtis veiksmų, o Seimo kontrolieriai stebi, kaip šios rekomendacijos įgyvendinamos. Tai yra procesas, kurio metu kankinimų prevenciją vykdanči institucija seka informaciją apie priemones, kurių ėmėsi atsakingosios įstaigos pagal joms pateiktas rekomendacijas, taip pat aktyviai įvairiais būdais skatina savo rekomendacijų tinkamą įgyvendinimą ir tobulina priemones.

Pakartotiniai patikrinimai yra viena iš veiksmingiausių rekomendacijų įgyvendinimo kontrolės priemonių. Šių patikrinimų metu siekiama išsiaiškinti Seimo kontrolierių rekomendacijų įgyvendinimo rezultatus ir įvertinti įstaigos pateiktą informaciją vietoje.

2016 metais Seimo kontrolieriai įvairiose laisvės apribojimo vietose iš viso atliko 17 (septyniolika) pakartotinių patikrinimų. Pakartotinai buvo aplankyta 10 (dešimt) suaugusiųjų socialinės globos įstaigų, 3 (trys) įkalinimo įstaigos, 2 (du) policijos komisariatai ir po vieną įstaigą: psichiatrijos ligoninė ir užsieniečių laikymo įstaiga. Šių patikrinimų metu buvo vertinama, kaip įstaigų vadovai įvykdė jiems pateiktą 231 rekomendaciją, iš kurių 140 buvo įgyvendintos, 41 įgyvendinta iš dalies ir 50 vis dėlto liko neįvykdytų.

Psichiatrijos įstaiga

Ataskaitiniu laikotarpiu atliktas vienas pakartotinis patikrinimas VšĮ Respublikinės Šiaulių ligoninės Psichiatrijos klinikoje (toliau vadinama – Klinika). Lankantis Klinikoje 2014 metais buvo pateikta 14 rekomendacijų. Įgyvendindamas pateiktas rekomendacijas Šiaulių ligoninės direktorius sudarė darbo grupę, kuri išanalizavo Seimo kontrolierių išvadas ir parengė rekomendacijų įgyvendinimo planą, kuris buvo pateiktas Seimo kontrolierių įstaigai. Pažymėtina, kad dalis Seimo kontrolierių rekomendacijų buvo visiškai arba iš dalies įgyvendinta; o dėl neįgyvendintų rekomendacijų toliau vyko bendravimas.

Lankantis antrą kartą nustatyta, kad iš 14 (keturiolikos) Seimo kontrolieriaus teiktų rekomendacijų beveik visos buvo įgyvendintos: 12 (dvylika) rekomendacijų – įgyvendinta, 2 (dvi) įgyvendintos iš dalies.

Pakartotinio apsilankymo metu nustatyta, kad žmogaus teisių padėtis Klinikoje pagerėjo, kadangi buvo įgyvendintos šios rekomendacijos: priverstinai hospitalizuoti asmenys pasirašytinai informuojami apie teismo posėdį, kuriame bus sprendžiamas jų priverstinio hospitalizavimo ir gydymo pratęsimo klausimas, ir apie teisę jame dalyvauti; pacientų fiksavimo atvejai registruojami specialiaame žurnale, nurodant įvairius faktus, padedančius nustatyti galimus žmogaus teisių pažeidimus; įrengta atskira patalpa, kurioje gali vykti pasimatymai / susitikimai su artimaisiais ir kitais asmenimis; esant poreikiui, įstaigos pacientams nedelsiant užtikrinamos vertėjo paslaugos; įstaigoje atliekama klausimų, keliamų pacientų pateikiamuose rašytiniuose kreipimosi raštuose, analizė; pacientams periodiškai suteikiama informacija apie seksualinę ir reprodukcinę sveikatą, šeimos planavimą, šalutinį kontracepcijos priemonių poveikį; pacientams, kurie gydomi savo noru, sudaryta galimybė: pateikti pareiškimą dėl gydymo atsisakymo arba taikyti alternatyvius gydymo metodus, ir pan.; pacientams teikiama informacija apie paskirtą gydymą, vartojamus vaistus,

gydymo veiksmingumą ir pan.; pacientai, išskyrus teisės aktuose numatytas išimtis, netrukdomai gali susipažinti su medicinos dokumentais ir jų ištraukomis; pacientai aprūpinami įvairiomis asmens higienos priemonėmis: prausimosi ir dantų valymo priemonėmis, dantų šepetukais, šukomis ir kt.; užtikrinamas privatumas higienos patalpose; darbuotojai nuolat stengiasi atsižvelgti į pacientų pageidavimus dėl maitinimo; yra įrengtos vienvietės palatos; visiems pacientams yra sudarytos sąlygos kasdien pasivaikščioti lauke; panaikinta rūkymo patalpa.

Tačiau tebėra iki galo neįgyvendintos Seimo kontrolierių teiktos rekomendacijos dėl minimalus ploto (7 m²) vienai lovai (pacientui) palatoje užtikrinimo ir to, kad vienoje palatoje nebūtų daugiau 4 lovų, bei rekomendacija dėl organizuojamų mokymų aktualiomis temomis: trūko mokymų, kurių metu būtų nagrinėjamos pacientams taikomų suvaržymų priemonių naudojimo situacijos, Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatos ir jų įgyvendinimo problemos.

Įstaiga, informuodama apie pakartotinio patikrinimo metu pateiktas rekomendacijas, pranešė, kad Klinikoje yra parengti patalpų renovavimo darbų planai, derinami investiciniai projektai, kuriuose numatyta sumažinti lovų skaičių palatose iki 4, planuojama visose bendrojo naudojimo patalpose (koridoriuose) įrengti vaizdo stebėjimo kameras, taip pat 2017 metais jau suplanuoti darbuotojų mokymai aktualiomis temomis.

Įkalinimo įstaigos

Ataskaitiniu laikotarpiu pakartotinai aplankytos trys įkalinimo įstaigos, t. y. Lukiškių tardymo izoliatorius-kalėjimas (Lukiškių TIK), Kauno nepilnamečių tardymo izoliatorius-pataisos namai (Kauno TIPN) ir Panevėžio pataisos namai (Panevėžio PN). Po įkalinimo įstaigose atliktų patikrinimų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir tikrintų įkalinimo įstaigų vadovams pateiktos 46 rekomendacijos: Kalėjimų departamentui – 7, Kauno TIPN – 16, Lukiškių TIK – 1, Panevėžio PN – 22 rekomendacijos. Įstaigų pateiktais duomenimis, 44 iš jų buvo įgyvendintos, o 2 rekomendacijos nebuvo įgyvendintos.

Lankantis pakartotinai nustatyta, kad iš 46 Seimo kontrolieriaus teiktų rekomendacijų didžioji dalis buvo įgyvendinta: 26 rekomendacijos – įgyvendintos, 12 – įgyvendinta iš dalies; 8 rekomendacijos liko neįvykdytos.

Pakartotinio patikrinimo Panevėžio PN metu nustatyta, kad iš 22 teiktų rekomendacijų 11 įgyvendinta, 8 įgyvendintos iš dalies ir 3 neįgyvendintos. Panevėžio PN, teikdami informaciją apie pakartotinio patikrinimo metu teiktų rekomendacijų įgyvendinimą, informavo, kad sutiko beveik su visomis teiktomis rekomendacijomis ir ėmėsi aktyvių veiksmų neištaisyties trūkumams šalinti. Dėl vienos rekomendacijos, susijusios su asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimu įstaigoje nakties metu (Seimo kontrolieriui kilo abejonių, ar užtikrinamas asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas nakties metu), įstaiga nesutiko, todėl Seimo kontrolieriai ir toliau bendradarbiaus su Panevėžio PN vadovu ir Kalėjimų departamento atstovais, siekdami pagerinti nuteistųjų padėtį Panevėžio PN.

Pakartotinio patikrinimo Lukiškių TIK metu nustatyta, kad 1 teikta rekomendacija buvo įgyvendinta iš dalies. Lukiškių TIK, teikdamas informaciją apie planuojamus veiksmus, nurodė, kad rekomendacija dėl vietų skaičiaus kameroje sumažinimo, pašalinant nenaudojamus gultus, per metus bus iki galo įgyvendinta.

Pakartotinio patikrinimo Kauno TIPN metu nustatyta, kad iš 16 teiktų rekomendacijų 12 įgyvendinta, 2 įgyvendintos iš dalies ir 2 neįvykdytos. Pakartotinai lankantis konstatuota, kad liko neįgyvendintos 2 rekomendacijos: rekomendacija, kad Sveikatos priežiūros tarnyboje dirbančių darbuotojų etatų skaičius atitiktų teisės aktuose nustatytą sveikatos priežiūros specialistų etatų skaičių ir visi šioje tarnyboje patvirtinti etatai būtų užimti, bei rekomendacija, kad apsaugos pareigūnų turimos guminės lazdos nebūtų nešiojamos atvirai. Kauno TIPN, teikdami informaciją apie pakartotinio patikrinimo rezultatus, nurodė, kad ėmėsi aktyvių veiksmų pakartotinio patikrinimo metu nustatytiems trūkumams pašalinti.

Pakartotinai lankantis pirmiau išvardintose įkalinimo įstaigose taip pat buvo vertinama, kaip įkalinimo įstaigos įgyvendina rekomendacijas, kurias Seimo kontrolierius pateikė Kalėjimų departamentui. Pakartotinai lankantis įkalinimo įstaigose konstatuota, kad iš 7 rekomendacijų, teiktų Kalėjimų departamentui, įkalinimo įstaigos įgyvendino 3, vieną įgyvendino iš dalies, trijų įgyvendinti kol kas nepavyko. Pažymėtina, kad dalis Kalėjimų departamentui teiktų rekomendacijų nebuvo įgyvendintos dėl to, jog būtina keisti teisinį reguliavimą bei rasti papildomų lėšų patalpų remontui. Pažymėtina, jog Kalėjimų departamentas numatė tobulinti teisinį reglamentavimą dėl nepilnamečiams taikomos nuobaudos – uždarymo į drausmės izoliatorių; 2016–2017 metais numatyti valstybės biudžeto asignavimus nuovažoms įrengti ir įkalinimo įstaigų gyvenamųjų patalpų pritaikymui neįgaliesiems; taip pat numatė inicijuoti Bausmių vykdymo kodekso pakeitimus dėl išlaidų, susijusių su vykimu į ilgalaikius pasimatymus, kuomet abu sutuoktiniai atlieka laisvės atėmimo bausmės, apmokėjimo tvarkos nustatymo.

Policijos įstaigos

Ataskaitiniu laikotarpiu pakartotinai apsilankyta dviejose policijos įstaigose: Panevėžio apskrities vyriausioje policijos komisariato (Panevėžio AVPK) įrengtoje areštinėje ir laikino sulaikymo patalpose bei Panevėžio miesto policijos komisariato (Panevėžio PK) laikino sulaikymo patalpose. Šios laisvės apribojimo vietos buvo tikrintos 2014 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn. ir joms bendrai buvo pateikta 16 rekomendacijų, iš jų 12 – dėl Panevėžio AVPK esančių patalpų ir 4 – dėl Panevėžio PK esančių patalpų.

Tikrinant 2014 metais, daugiausia buvo pateikta rekomendacijų dėl minimalaus nustatyto vienam asmeniui turinčio tekto plotu (5 m²) užtikrinimo, taip pat dėl patalpų ir įėjimų pritaikymo asmenims su negalia, švaros užtikrinimo, galimybių laikomiems asmenims išsidžiovinti skalbinius sudarymo, privatumo užtikrinimo atitinkamai atitveriant sanitarinius mazgus ir asmenų tinkamo informavimo apie jų teises ir pareigas bei tinkamo laikomiems asmenims aktualios informacijos skelbimo.

Policijos komisariatų vadovybė, teikdama informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimą, nurodė, kad sutiko su trylika Seimo kontrolieriaus teiktų rekomendacijų, ir pažadėjo imtis priemonių užtikrinti, kad nustatyti trūkumai būtų pašalinti, o dėl 3 rekomendacijų, kurioms buvo nepritarta, vyko tolesnis bendradarbiavimas.

Lankantis pakartotinai, nustatyta, kad iš 16 teiktų rekomendacijų įvykdytos tik 5 (penkios), viena įgyvendinta iš dalies, o 10 rekomendacijų liko neįgyvendinta, todėl dar kartą rekomenduota nedelsiant imtis priemonių užtikrinti, kad visos rekomendacijos būtų įvykdytos. Policijos komisariatų vadovybė, teikdama informaciją apie pakartotinio patikrinimo metu teiktų rekomendacijų įgyvendinimą, informavo, kad beveik visos teiktos rekomendacijos buvo įgyvendintos, liko neįvykdyta viena rekomendacija dėl sąlygų išsidžiovinti skalbinius areštinėje laikomiems asmenims sudarymo. Dėl šios rekomendacijos įgyvendinimo toliau bus bendradarbiaujama ne tik su policijos komisariatų vadovybe, bet ir su kitomis suinteresuotomis institucijomis.

Užsieniečių laisvės apribojimo vietos

Ataskaitiniu laikotarpiu taip pat atliktas vienas pakartotinis patikrinimas užsieniečių laisvės apribojimo vietoje, t. y. Pabėgėlių priėmimo centre (PPC arba Centras). Pakartotinis patikrinimas atliktas siekiant įvertinti, ar įgyvendintos ankstesnių patikrinimų metu pateiktos rekomendacijos, bei atsižvelgiant į tai, kad Lietuva turi įsipareigojimą prieš Europos Sąjungą priimti daugiau nei tūkstantį asmenų iš karinių konfliktų regionų ir apgyvendinti PPC. Lankantis PPC 2014 metais buvo pateiktos 8 rekomendacijos. Centras, teikdamas informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimą, informavo, kad visos rekomendacijos buvo įgyvendintos arba numatyta jas įgyvendinti ne vėliau kaip iki 2016 m. pabaigos.

Lankantis pakartotinai nustatyta, kad iš 8 teiktų rekomendacijų yra įvykdytos 5 (penkios), 3 įgyvendintos iš dalies, tad dar kartą rekomenduota imtis priemonių užtikrinti, kad visos rekomendacijos būtų tinkamai įvykdytos. Pagal paskutinius Centro administracijos pateiktus duomenis, visos pakartotinio patikrinimo metu teiktos rekomendacijos buvo įgyvendintos nedelsiant, po pakartotinio patikrinimo (PPC pridėjo ir šį teiginį pagrindžiančius įrodymus).

Globos įstaigos

Ataskaitiniu laikotarpiu dešimtyje suaugusiųjų socialinės globos įstaigų atlikti pakartotiniai patikrinimai, kurių metu bendrai dėl visų įstaigų buvo pateiktos 147 rekomendacijos: Vilijampolės socialinės globos namams (13 rekomendacijų), VšĮ senelių namams „Užusaliai“ (12 rekomendacijų), Kauno Panemunės senelių globos namams (11 rekomendacijų), Kėdainių socialinės globos namams (18 rekomendacijų), Jonavos globos namams (18 rekomendacijų), VšĮ „Globasta“ (21 rekomendacija), VšĮ Ežerėlio slaugos namams (7 rekomendacijos), Čekiškės socialinės globos ir priežiūros namams (14 rekomendacijų), Rumšiškių senelių globos namams „Auksinis amžius“ (15 rekomendacijų) ir VšĮ „Amžiaus žiedas“ (18 rekomendacijų) (toliau bendrai kartu vadinama – globos įstaigos arba įstaigos). Rekomendacijos buvo pateiktos Socialinių paslaugų

ir priežiūros departamentui prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, jog šis pagal savo kompetenciją imtųsi priemonių užtikrinti, kad globos įstaigose nustatyti trūkumai būtų pašalinti. Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentas, teikdamas informaciją dėl rekomendacijų vykdymo sprendžiant globos įstaigose nustatytus trūkumus, nurodė, kad visos dešimt išvardintų įstaigų bus įtrauktos į rizikingesnių įstaigų sąrašą ir planuojamų vertinti globos įstaigų planą pagal ataskaitoje (Nr. 2015/1-74) pateiktos informacijos aktualumą, o, esant reikalui, bus imtasi atitinkamų poveikio priemonių.

Pakartotinai lankantis globos įstaigose nustatyta, kad iš 147 rekomendacijų įstaigos įgyvendino 92 rekomendacijas, 23 įgyvendino iš dalies ir 32 rekomendacijos liko neįvykdytos.

Vertinant pakartotinio patikrinimo metu gautą informaciją apie neįgyvendintas rekomendacijas, konstatuotina, kad daugiausia globos įstaigoms nepavyko įgyvendinti rekomendacijų dėl: gyventojų tinkamo supažindinimo su jų teisėmis ir pareigomis, gyventojai ir toliau tik formaliai supažindinami su vidaus tvarkos taisyklėmis, teisės ir pareigos nėra išaiškinamos jiems suprantama kalba (penkiose globos įstaigose); didesnio nei normatyvuose numatyto pareigybių skaičius patvirtinimoatsižvelgiant į konkrečios globos įstaigos paslaugų gavėjų poreikius, pavyzdžiui, socialinio darbuotojo paslaugų prieinamumo jų ligos ar atostogų metu (trijose įstaigose); pagalbos kvietimo sistemos trūkumų (trijose įstaigose); gyventojų asmens higienos užtikrinimo, t. y. gyventojų maudymo, apatinių rūbų ir patalynės keitimo dažnumo (trijose įstaigose); darbuotojų beldimosi prieš įeinant į gyventojų kambarius (dviejose įstaigose); darbuotojų dalyvavimo mokymo programose, susijusiose su neįgaliųjų, vyresnio amžiaus žmonių teisėmis (dviejose įstaigose); nepakankamo gyventojų savarankiškumo skatinimo (dviejose įstaigose); galimybių sudarymo, kad judėjimo negalią turintys asmenys galėtų stebėti aplinką pro langą (dviejose įstaigose). Kitos neįgyvendintos rekomendacijos buvo pavienės ir nustatytos atskiruose globos namuose. Pažymėtina, kad keliais atvejais konstatavus, jog įstaiga neįgyvendino tam tikrų rekomendacijų, buvo kreiptasi į atitinkamų globos įstaigų steigėjus, kad šie taip pat imtųsi priemonių siekiant kuo greičiau įgyvendinti Seimo kontrolieriaus teiktas rekomendacijas.

Įstaigų po pakartotinio patikrinimo pateiktais duomenimis, beveik visos pakartotinai teiktos rekomendacijos buvo įgyvendintos iš karto po pakartotinių patikrinimų arba įsipareigota jas įgyvendinti gavus reikiamas lėšas.

Įstaigos vadovas, Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas

Seimo kontrolierius

Raimondas Šukys

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA**

Gedimino pr. 56
LT-01110 Vilnius
Tel. +370 706 65 105
Faks. +370 706 65 138
ombuds@lrski.lt
www.lrski.lt

LR Seimo kontrolierių įstaigos nuotraukos / V. Valentinavičius